



AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Synliggørelse og samarbejde

En interviewundersøgelse på de 12 danske universiteter om udviklingen af Rektorkollegiets Portal for virtuel efter- og videreuddannelse.

Lorensen, Annette

Publication date:
2003

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Lorensen, A. (2003). *Synliggørelse og samarbejde: En interviewundersøgelse på de 12 danske universiteter om udviklingen af Rektorkollegiets Portal for virtuel efter- og videreuddannelse*. Institut for Uddannelse, Læring og Filosofi, Aalborg Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

UNEV.dk

Universiteternes efter- og videreuddannelse

Voksne som målgruppe for universiteternes efter- og videreuddannelse

En spørgeskemaundersøgelse
om voksnes holdninger, forventninger og krav
til efter- og videreuddannelse

Annette Lorentsen

Understøttet af
forskningsassistent Anne Korbo Christensen

Voksne som målgruppe for universiteternes efter- og videreuddannelse

En spørgeskemaundersøgelse om voksnes holdninger, forventninger og krav til efter- og videreuddannelse

© 2004 Annette Lorentsen

ISBN 87-90934-94-6 (trykt udgave)

ISBN 87-90934-95-4 (elektronisk udgave)

Institut for Læring, Aalborg Universitet - Forskningsrapport nr. 5

Udgivet af

Universiteternes efter- og videreuddannelse &
Institut for Læring
Aalborg Universitet
Langagervej 8
9220 Aalborg Øst

Tel 9635 9950 / 9635 9095 - Fax 9815 6542

<http://www.learning.aau.dk>
learning@learning.aau.dk

<http://www.unev.dk>
info@unev.dk

Forord

Efteråret 2003 åbnede de tolv danske universiteter en fælles internetportal om efter- og videreuddannelse, www.unev.dk. Portalens formål er tredelt:

- at forbedre informationen om universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud
- at øge samarbejdet med brugerne af disse tilbud
- at øge og forbedre selve tilbuddene.

For at nå disse tre mål, er viden om de potentielle brugere af efter- og videreuddannelse på universitetsniveau en helt central ressource. Derfor gennemfører både redaktionen for den nye portal og de enkelte universiteter løbende brugerundersøgelser.

Den voksne målgruppe i efter- og videreuddannelsessammenhæng, som behandles i denne rapport, er en relativ ny målgruppe for mange universitetsmiljøer. Nogle universitetsmiljøer har dog allerede indhentet betydelige erfaringer med specielle tilbud til voksne i arbejde – det være sig som efteruddannelse, videreuddannelse eller åben uddannelse. Disse miljøer har måttet erkende, at voksne stiller særlige krav og har særlige forudsætninger og betingelser for at tage uddannelse parallelt med arbejde og familie, og disse forudsætninger bør afspejle sig i de uddannelses tilbud, universiteterne udbyder for dem. Det er denne tanke, der skal forfølges og uddybes i denne rapport, som formidler resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse gennemført i foråret 2004 blandt en stor gruppe voksne, der alle må betegnes som potentielle deltagere i universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud.

Formålet med de brugerundersøgelser UNEV.dk gennemfører på voksenområdet, herunder nærværende spørgeskemaundersøgelse, er at systematisere og udbygge den viden, der indtil nu primært har været erfaringsbaseret, ofte spredt, og undertiden meget person- eller organisationsbundet (dvs. ikke nedskrevet), om sammenhængen mellem den voksne målgruppe og design, gennemførelse, evaluering og formidling af efter- og videreuddannelses tilbud.

3.740 voksne danskere har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen her. De sendes alle en stor tak for den tid og omtanke, de har lagt i besvarelsen af spørgeskemaet.

Herudover en tak til Erhvervsvejledningen ved Aalborg Universitet for deres hjælp i forbindelse med udarbejdelsen af spørgeskemaet og opbygningen af databaser til datafangst.

Endelig tak til sekretariatsleder ved UNEV.dk, Ulla Burskov og forskningsassistent Maria Bruun Larsen for hjælp til den sidste korrekturlæsning og opsætning.

Rapporten er forfattet af professor Annette Lorentsen med uvurderlig hjælp i forbindelse med indsamling, behandling og analyse af data fra forskningsassistent Anne Korbo Christensen.

UNEV.dk, sekretariat og redaktion
Institut for læring, Aalborg Universitet
August 2004

Indhold

FORORD	1
INDLEDNING	5
RESUMÉ - 13 UDFORDRINGER TIL UNIVERSITETERNE	7
UNDERSØGELSENS TEORIGRUNDLAG OG INSPIRATION	11
UNDERSØGELSESFELTER	15
INDHOLD	15
FORM	16
KRAV TIL VELLYKKET INFORMATION.....	17
UNDERSØGELSENS METODE	18
VALG AF UNDERSØGELSESFORM	18
<i>Det netbaserede spørgeskema</i>	18
UNDERSØGELSENS POPULATION	19
<i>Inddragelse af faglige organisationer</i>	20
UDSENDELSE AF SPØRGESKEMA OG INDHENTNING AF BESVARELSER.....	21
STATISTISKE BEREKNINGER	22
UNDERSØGELSENS TEKNISKE UDFORMNING	23
OPERATIONALISERING AF UNDERSØGELSEN	23
<i>Baggrundsoplysninger</i>	23
<i>Hvilke baggrundsoplysninger og hvorfor?</i>	24
<i>Baggrundsspørgsmålenes udformning og placering</i>	24
<i>Formulering af spørgeskemaets holdningsspørgsmål</i>	26
<i>Spørgetemaer og målepinde</i>	26
<i>Spørgeform og -rækkefølge for de 30 holdningsspørgsmål</i>	28
ANALYSER	29
HVEM ER RESPONDENTERNE?	29
<i>Fordeling på organisationer (udsenderen af spørgeskemaet)</i>	29
<i>Fordeling på køn, alder og uddannelse</i>	30
<i>Tilknytning til arbejdsmarkedet, bopæl og familiestatus</i>	32
<i>Erfaringer med efter- og videreuddannelse</i>	34
<i>Sammenfattende om fordeling på baggrundsparemetre</i>	35
HVAD ER RELEVANT INDHOLD I EFTER- OG VIDEREUDDANNELSE?.....	36
<i>Skal indholdet kunne præges af den enkelte deltager?</i>	36
<i>Job og efter- og videreuddannelse</i>	37
<i>Tradition contra fornyelse?</i>	39
<i>Indholdet i efter- og videreuddannelser – nye udfordringer for universiteterne</i>	41
NYE STUDIEFORMER I EFTER- OG VIDEREUDDANNELSE?.....	41
<i>Skal efter- og videreuddannelse være mere fleksibel – i tid og sted?</i>	41
<i>Skal den enkelte kunne tilrettelægge efter- og videreuddannelse mere fleksibelt?</i>	44
<i>Skal studieformen i efter- og videreuddannelse tage en mere individuel approach?</i>	47
<i>Interaktionsformer i efter- og videreuddannelse</i>	49
<i>Nye studieformer – nye udfordringer for universiteterne</i>	51
SUPPLERENDE ANALYSER AF UDVALGTE TEMAER OM INDHOLD OG FORM	52
<i>Tema 1: Generel eller specifik arbejdslivstilknytning i efter- og videreuddannelse?</i>	52
<i>Tema 2: Forskningsbaseret efter- og videreuddannelse</i>	54
<i>Tema 3: Fjernundervisning i efter- og videreuddannelse</i>	56
<i>Tema 4: Individualitet og deltagerkontakt i efter- og videreuddannelse</i>	60
<i>Tema 5: Kontakt til universitetet i efter- og videreuddannelse</i>	62
<i>Tema 6: Computer/internet i efter- og videreuddannelse</i>	63
<i>Tema 7: Eksamen i efter- og videreuddannelse</i>	65
HVAD ER GOD INFORMATION OM EFTER- OG VIDEREUDDANNELSE?.....	66
<i>Søgning af information om efter- og videreuddannelse – hvor og hvordan?</i>	66
<i>Holdning til kvalitetskriterier for information om efter- og videreuddannelse</i>	69

<i>Andres erfaringer på banen?</i>	72
<i>God information om efter- og videreuddannelse – en opsummering</i>	73
KONKLUSION: DEN VOKSNE MÅLGRUPPES HOLDNINGER, FORVENTNINGER OG KRAV TIL EFTER- OG VIDEREUDDANNELSE	74
KONKLUSIONER OM EFTER- OG VIDEREUDDANNELSERS INDHOLD	75
KONKLUSIONER OM EFTER- OG VIDEREUDDANNELSERS FORM.....	76
KONKLUSIONER OM VELLYKKET INFORMATION.....	79
DE 13 UDFORDRINGER	80
REFERENCER	81
FIGUROVERSIGT	82
BILAG: DET NETBASEREDE SPØRGESKEMA	83

Indledning

UNEV.dk henvender sig som efter- og videreuddannelsesportal til to store målgrupper:

- virksomheder med behov for kompetenceudvikling på højt niveau af ansatte
- den enkelte voksne med behov for efter- og videreuddannelse på højt niveau

Virksomhedsperspektivet er undersøgt nærmere i to omgange i UNEV-sammenhæng. Først i portalens planlægningsfase af Heiberg & Brandt-Lassen (2002), og dernæst i sommeren 2004 af Kanstrup (2004). I sidstnævnte rapport undersøges virksomheders syn på efter- og videreuddannelse og på UNEV.dk's muligheder for at spille en betydende rolle for nyttiggørelsen af universiteternes forskningsbaserede viden i virksomheders kompetenceudviklingsaktiviteter.

I forhold til gruppen af voksne, som denne rapport beskæftiger sig med, har UNEV.dk til formål – i samarbejde med de 12 universiteter og under inddragelse af målgruppen selv – dels at gøre informationen om og adgangen til universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud lettere og bedre, dels at bidrage til, at selve tilbuddene optimeres i forhold til målgruppen. Såvel bedre information som udvikling af relevante tilbud kræver et hele tiden opdateret kendskab til den voksne målgruppe. Derfor udfører de enkelte universiteter og UNEV.dk's redaktion løbende målgruppeundersøgelser af forskellig karakter.

Det er besluttet, at redaktionen for UNEV.dk i 2004 gennemfører to undersøgelser i forhold til den voksne målgruppe – undersøgelser, der begge supplerer de enkelte universiteters indsamling af viden på området og samtidig tjener som afsæt for redaktionens eget arbejde med videreudvikling af portalen:

- en stor spørgeskemaundersøgelse omkring potentielle efter- og videreuddannelsesdeltageres holdninger, forventninger og krav til efter- og videreuddannelse
- en interviewundersøgelse baseret på interviews med ca. 60 potentielle efter- og videreuddannelsesdeltagere, som nuancerer og uddyber tendenser fra spørgeskemaundersøgelsen og går i dybden med sammenhængen mellem moderne voksenliv og efter- og videreuddannelse

Undersøgelserne har til formål at levere mere grundlæggende viden om den voksne målgruppes holdninger, forventninger og krav til efter- og videreuddannelse.

Denne grundlæggende viden suppleres løbende med indsamling af data om brugernes konkrete anvendelse af UNEV.dk. Dette sker i form af dels brugerevalueringer af portalens design, faciliteter, aktiviteter m.m., dels ved indsamling af statistiske oplysninger omkring brugen af UNEV.dk.

Det er håbet, at øget viden om portalens brugere og deres konkrete brug af UNEV.dk kan føre til både en bedre portal og endnu bedre efter- og videreuddannelses tilbud fra universiteternes side.

Der er i forlængelse af UNEV.dk's formål i forhold til voksenmålgruppen formuleret et dobbelt sigte for nærværende spørgeskemaundersøgelse. Som det hedder i følgebrevet til det udsendte spørgeskema, skal undersøgelsen 'belyse, hvad voksne lægger vægt på, når de vælger efter- og videreuddannelse' for på den måde at kunne hjælpe redaktionen for UNEV.dk og universiteterne til at 'designe og præsentere endnu bedre efter- og videreuddannelses tilbud end i dag'. Det vil med andre ord sige, at spørgeskemaundersøgelsen både skal danne grundlag for *udvikling* af nye og endnu bedre efter- og videreuddannelses tilbud

end i dag og gøre universiteterne i stand til at *informere* bedre om deres efter- og videreuddannelses tilbud.

Bedre efter- og videreuddannelses tilbud og bedre information om disse på basis af øget viden om voksnes holdninger, forventninger og krav til efter- og videreuddannelse udgør dermed undersøgelsens dobbelte sigte.

Resumé -

13 udfordringer til universiteterne

Denne undersøgelses formål er at bidrage med øget viden om, hvilke holdninger, forventninger og krav, der findes blandt målgruppen for universiteternes efter- og videreuddannelse, både hvad angår tilbuddenes form og indhold samt den information, udbyderne leverer om disse tilbud.

Undersøgelsen er en del af arbejdet omkring etablering og drift af en ny fælles internetportal for efter- og videreuddannelse, UNEV.dk (www.unev.dk), som de 12 universiteter åbnede for offentligheden i november 2003. Portalens sigte, som undersøgelsen derfor også forfølger, er at bidrage *både* til bedre efter- og videreuddannelsesstilbud, som i højere grad afspejler målgruppens behov og ønsker, hvad angår såvel form som indhold, *og* til bedre og lettere tilgængelig information om disse tilbud.

På basis af et netbaseret spørgeskema, som er blevet besvaret af 3740 respondenter, primært fra Dansk Magisterforening, Ingeniørforeningen i Danmark, Bibliotekarforbundet og Danske Fysioterapeuter, når undersøgelsen frem til at kunne formulere 13 udfordringer for udbyderne af efter- og videreuddannelse – i dette tilfælde universiteterne – når/hvis de vil udvikle og udbyde tilbud, der i højere grad end det er tilfældet i dag opfylder målgruppens ønsker og behov. De 13 udfordringer skal resumeres her.

1. Flere modulært opbyggede efter- og videreuddannelsesstilbud

Modulær opbygning af efter- og videreuddannelse anses af næsten alle respondenterne i undersøgelsen for meget vigtig. Tilvalg, fravalg og kombination af moduler kan både styrke den enkelte deltagers mulighed for at få et indhold, der er relevant, og kan understøtte den af respondentgruppen meget højt prioriterede individuelle fleksibilitet. Udbud af flere modulære tilbud er derfor en central udfordring for universiteterne, der i dag i stor udstrækning arbejder med længere forløb.

2.-4. Tre udfordringer til indhold i forhold til arbejdsliv

Næsten alle respondenterne i undersøgelsen ønsker indholdsmæssig forbindelse mellem efter- og videreuddannelse og arbejdsliv. Derfor ligger der en stor udfordring for universiteterne i løbende at forbedre mulighederne for indholdsmæssig kobling mellem efter- og videreuddannelse og deltageres arbejdsliv.

Dette skal imidlertid ske, uden at teorierne så at sige 'tabes på gulvet'. Det er nemlig et udtrykt ønske fra langt størstedelen af respondenterne, at efter- og videreuddannelse er *både* teoretisk *og* arbejdslivsrelateret. Dermed udgør kombinationen af teori og arbejdslivsrelatering en anden stor udfordring for universiteterne, når de udbyder efter- og videreuddannelse.

En tredje, om muligt endnu større, udfordring består i ikke blot at tilbyde efter- og videreuddannelse, der er anvendelsesorienteret på den måde, at deltagerne efterfølgende kan bruge, hvad de har lært, men også direkte og undervejs kobler til den enkelte deltagers konkrete job. Et stort flertal af respondenterne i denne undersøgelse ønsker nemlig ikke blot, hvilket er den traditionelle model, at kunne anvende den tilegnede viden efterfølgende i jobsammenhæng, men ønsker mere direkte og konkret undervejs i uddannelsesforløbet at inddrage både problemstillinger og erfaringer fra eget job.

Kendetegnende for den lille gruppe, der ikke vægter en sådan konkret forbindelse til eget job ret højt, er at den er lidt yngre, i mange tilfælde ikke har børn og er lidt bedre uddannet end hele respondentgruppen. Man kan forestille sig, at gruppen endnu ikke har lært/erfaret fordelene i at inddrage egne erfaringer/det nære også i læringssammenhæng. Skal det lykkes for universiteterne at konkretisere indholdskoblingen mellem uddannelsen og den enkelte deltagers job, skal denne gruppes argumenter for ikke at vægte den tætte indholdskobling ret højt imidlertid undersøges nærmere, og der skal tages højde disse argumenter i tilrettelæggelsen og markedsføringen af tilbud.

I forlængelse heraf skal det desuden undersøges nærmere, hvad et ønske om at bruge efter- og videreuddannelse som basis for at skifte spor eller komme videre job- og karrieremæssigt betyder for ønsket om indholdsmæssig kobling mellem uddannelse og arbejdsliv.

5. At 'sælge' forskning som kvalitetsparameter i efter- og videreuddannelse

Tilførsel af viden, herunder ny viden, er vigtig for samfundet og for de enkelte organisationer og virksomheder. Derfor har undersøgelsen belyst, hvilken betydning målgruppen tillægger universiteternes forskning, når de skal vælge efter- eller videreuddannelse. Her viser det sig, at en tredjedel af respondentgruppen tillægger det 'ringe/ingen betydning', at uddannelsen er baseret på forskning. Dette udgør et problem både for samfundet og for universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse, og der består en stor udfordring for universiteterne i at markedsføre forskning bedre som et kvalitetsparameter i efter- og videreuddannelse, som kun universiteterne kan tilbyde.

Det kunne se ud, som om en af de hurdler forskning er oppe imod, er at en større del af målgruppen – med overvægt af mellemuddannede og mænd i den private sektor – ser ud til at mene, at forskningsbaseret uddannelse ikke er foreneligt med den praksisnære og anvendelsesorienterede efter- og videreuddannelse, som de ønsker.

Undersøgelsen viser, at man måske med fordel kunne fremhæve specielt den nyeste forsknings mulighed for at give praksis et løft.

6. Efter- og videreuddannelse skal gøres mere fleksibel for den enkelte

Næsten alle respondenter i undersøgelsen ønsker mulighed for at lave aktiviteter, når det passer den enkelte, for at kunne arbejde individuelt, for at kunne få individuel vejledning og for at kunne vælge og fravælge moduler efter egne behov. Det er dermed en klar udfordring for universiteterne at levere mere individuelt fleksible tilbud om efter- og videreuddannelse.

7.-8. To udfordringer omkring mere 'dansk' fjernundervisning for alle

Undersøgelsen viser, at 30-45% af de respondenter, der bor i amter, hvor der findes et universitet i nærheden, efterspørger fjernundervisning som førsteprioritet. I de 6 amter, hvor afstanden til universitetsbyerne er større, ligger efterspørgslen endnu højere (48-53% og på Bornholm endnu højere). Den umiddelbare konklusion herpå må være, at universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse må svare igen med at udvikle og udbyde mere fjernundervisning.

Men fjernundervisning kan være mange ting. Denne undersøgelse viser, hvordan respondenterne stiller sig til nogle få udvalgte traditionelle forcer ved fjernundervisning. Det ser ud til, at respondenterne meget gerne vil have IT-støttet fjernundervisning med god mulighed for kontakt til lærerne i form af fjernvejledning. Den løbende kontakt til andre deltagere efterspørges ikke i helt samme grad, men næsten $\frac{3}{4}$ af de mange, der har fjernundervisning som deres førsteprioritet, ønsker dog *også* løbende kontakt med andre deltagere.

Dermed bliver den første udfordring omkring fjernundervisning at udvikle og udbyde en 'dansk' form for fjernundervisning med passende interaktion med både lærere og andre deltagere undervejs.

Ud over at der er en geografisk sammenhæng, består gruppen, der *ikke* prioriterer fjernundervisning højt, især af personer i hver ende af aldersskalaen (dvs. unge og ældre), af personer uden børn og af mellemuddannede kvinder. Specielt uddannelsesniveaut er værd at notere, fordi der her ligger en særlig udfordring for universiteterne. Grunden til, at mellemuddannede kvinder i ringere grad prioriterer fjernundervisning, formodes at være, at de mellemuddannede (kvinder) ikke regner med at få deres krav om praksisnærhed og praksisrelevans opfyldt, hvis efter- og videreuddannelse tages som *fjernundervisning*. Eftersom dette ingenlunde behøver at være tilfældet, som erfaringer fra andre lande viser (f.eks. Støkken et al. 2002), består der en udfordring for universiteterne i at overbevise gruppen af mellemuddannede, primært kvinder, om at der ikke eksisterer nogen iboende modsætning mellem indholdsmæssig kobling til egen praksis og fjernundervisning.

9. At levere den rette kombination af individualitet og deltagerkontakt

I undersøgelsen er ønsket om mulighed for at arbejde individuelt meget tydeligt. Interessant er, at respondentgruppen i undersøgelsen på tværs af ønsket om individualitet i stort omfang *også* ønsker kontakt med andre deltagere. Individualitet avler altså ikke øget ønske om at 'slippe' for kontakt. Der findes dog varierende ønsker om kontakt, når man ser på køn, ansættelse og uddannelse. Kvinder i offentlig ansættelse med en mellemlang uddannelse foretrækker i højere grad kontakt til medstuderende.

For universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse består der en udfordring i at levere både individuelle studieformer og muligheder for deltagerkontakt og i at udforme disse kontaktmuligheder således, at alle grupper kan leve med dem og få noget ud af dem – hvad enten man som deltager ønsker at benytte dem meget, lidt eller måske slet ikke.

10. At tilbyde den rette varige kontakt mellem deltagere og uddannelsessted

Knap tre fjerdedele af respondenterne tillægger varig kontakt til universiteterne som efter- og videreuddannelsesudbydere 'stor/nogen betydning'. Dette er isoleret set positivt for universiteterne, der behøver denne varige kontakt for at kunne bruge gruppen af tidligere deltagere i efter- og videreuddannelse som ambassadører, både mere generelt og med henblik på at tiltrække nye, unge studerende og nye efter- og videreuddannelsesdeltagere. En del af udfordringen omkring varig kontakt består i at finde en måde at bevare kontakt på, som er ressourcemæssigt overkommelig.

Det er imidlertid den sidste fjerdedel, der udgør den store udfordring for universiteterne: Dem, som i dag ikke lægger særlig vægt på fortsat kontakt til uddannelsesstedet. Undersøgelsen viser, at denne gruppe har en overvægt af personer fra den private sektor. For at understøtte etablering en varig kontakt, som formodes at kunne være til gavn for både universitetet og for deltagerne, skal der åbenbart fokuseres bevidst og tydeligt på at give folk noget, de kan bruge i deres pressede arbejdsliv.

Udfordringen for universiteterne bliver at designe og implementere en kontaktform, som er overkommelig at opretholde og som samtidig – måske via direkte og tydelig jobrelevans – formår at overbevise så mange som muligt af de skeptiske om, at kontakten også er interessant for dem.

11. Videreudvikling af det eksisterende informationsmix

Undersøgelsen viser, at universiteternes eksisterende informationsmix – internet kombineret med skriftligt materiale og personlig kontakt – svarer til målgruppens informationsmæssige kernebehov. Dog kunne det overvejes, om ikke internet, pga. positionen som den dominerende informationsøgningssøgningskanal hos målgruppen – 89% ønsker at søge information ad den vej – burde opprioriteres endnu mere, end det sker i dag på de fleste universiteter.

For universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse er videreudvikling af det eksisterende informationsmix en løbende udfordring. F.eks. bruger respondenterne også gerne deres omgangskreds som informationskanal – noget universiteterne kunne drage nytte af ved at 'pleje' færdige kandidater og tidligere deltagere i efter- og videreuddannelse bedre, end det er tilfældet de fleste steder i dag, f.eks. gennem arrangementer, brug af internettet m.m.

12. Videreudvikling af UNEV.dk som leverandør af overblik

Undersøgelsen viser, at universiteterne er på rette vej med etableringen af en fælles internetportal, der både benytter det af målgruppen foretrukne informationsmedie (internettet) og leverer det, målgruppen efterspørger aller mest informationsmæssigt, nemlig overblik. Overblik er faktisk topscoreren i hele undersøgelsen, idet hele 99% af respondenterne tillægger overblik 'stor/nogen betydning'.

Dermed bliver en løbende videreudvikling og forbedring af den fælles internetportal som leverandør af overblik en udfordring for universiteterne.

13. Optimering af beskrivelser af kurser og uddannelser

En del af videreudviklingen af universiteternes fælles internetportal bliver at optimere de eksisterende beskrivelser af universiteternes forskellige efter- og videreuddannelses tilbud på portalen under inddragelse af respondentgruppens holdninger til god information. Heri ligger en udfordring både for universiteterne og for redaktionen af UNEV.dk.

Undersøgelsen viser, at over 90% vurderer de i undersøgelsen udvalgte informationstyper, der i dag findes på UNEV.dk – tydelig information om kompetencemål, pris, arbejdsbyrde og adgangskrav – som vigtige.

Undersøgelsen viser dog samtidig, at visse ændringer er ønskelige. Først og fremmest bør universiteternes prioritering og beskrivelser af eksamen genovervejes. Desuden bør der måske gives mere information om underviserne, som nogle af respondenterne anfører som ønske i deres kommentarer til undersøgelsen. Endelig viser undersøgelsen, at information om tidligere deltageres erfaringer og resultater fra officielle evalueringer kan nedtones i portalen.

For eksamen gælder specielt, at universiteterne hidtil har lagt stor vægt på, at de tilbyder efter- og videreuddannelse med eksamen. Dette er også vigtigt for mange respondenter. Især blandt dem, der *har* erfaringer med efter- og videreuddannelse på universitetsniveau inden for de seneste to år, viser der sig i undersøgelsen en overvægt af interesse for eksamen. Men skal universiteterne nå en større målgruppe, må de i deres informationer – og senere også i selve tilrettelæggelsen af tilbuddene – være opmærksomme på, at helt op til 40% af respondentgruppen ikke lægger nævneværdig vægt på eksamen som kvalitetsparameter i efter- og videreuddannelse. Der er en tendens til, at den gruppe, der ikke tillægger eksamen større betydning, især består af mænd med længerevarende videregående uddannelse i hver ende af aldersskalaen (unge og ældre).

Undersøgelsens teorigrundlag og inspiration

Voksenuddannelse er et ofte omtalt tema i dag. Det er imidlertid interessant at iagttage, at den ramme, der anlægges omkring temaet, næsten altid er enten økonomisk eller bredere kulturel/social, dvs. at voksenuddannelse næsten udelukkende ses ud fra sin rolle som en vigtig brik i henholdsvis samfundets økonomiske flow eller samfundets mulighed for at skabe og opretholde lighed og demokrati. Disse perspektiver er selvsagt vigtige, men der mangler en samtidig fokus på den voksne deltagers eget perspektiv, når der tales voksenuddannelse. Det er helt centralt for udbyderne af efter- og videreuddannelse, at deltagerperspektivet kommer mere på banen i debatten om voksenuddannelse. Dette er væsentligt for, at den vigtige aktivitet, som voksenuddannelse *er* i et samfunds- og virksomhedsperspektiv, også kan gives en konkret udformning og annoncering, som opleves som vedkommende af den enkelte voksne deltager. Dermed får efter- og videreuddannelse en optimal chance for at føre frem til den både økonomisk, kulturelt/samfundsmæssigt og personligt så vigtige læring og kompetenceudvikling.

Set i et deltagerperspektiv er den basale udfordring for alle voksenuddannelser – herunder universiteternes efter- og videreuddannelsesstilbud – at de i deres form og indhold håndterer mødet mellem voksenliv og voksenlæring på den bedst mulige måde. Efterfølgende kommer andre udfordringer til. I denne undersøgelse er der blandt disse øvrige udfordringer udvalgt informationsaspektet som undersøgelsens andet sigte. Dvs. at undersøgelsen udover bedre indhold i og form på tilbuddene også skal bidrage til, at udbyderne bliver bedre til at informere om deres konkrete tilbud på en måde, så de voksne føler sig optimalt klædt på til at vælge de relevante tilbud.

Voksenlivet er i dag præget af den voksne selv (som individ), familien, fritiden og arbejdet som konstituerende faktorer, der er i stadig kamp, men også samarbejde, om at erobre den voksnes tid og mentale opmærksomhed. For en forståelse af den voksne deltagergruppe i efter- og videreuddannelse er det dermed vigtigt at udbygge sin viden om voksnes liv i et hverdagslivsperspektiv og at forstå voksenlæring med baggrund i dels den enkelte voksnes livsprojekt, dels voksenlivets generelle træk i vor tid.

Forskningen i voksenuddannelse og voksenlæring på Roskilde Universitetscenter (f.eks. Illeris 1995, 1998, 2000A, 2000B, 2003, Olesen 1998, Simonsen 1998, Usher 1998) giver et godt teoretisk fundament at sammentænke voksenliv og voksenlæring ud fra. Fra de forskellige forskningsgruppers arbejde skal her fremhæves som centrale erkendelser for nærværende undersøgelse:

- at livsforløb og læring hænger sammen
- at voksenlæring i dag i høj grad er en del af den enkelte voksnes livsprojekt, hvor den indgår som både identitetsskabende og som sociokulturel markør
- at voksenlæring indgår som en integreret del af et moderne voksenliv, hvor begreber som valg og individualisering udgør centrale pejlemærker
- at voksenlæring som del af det moderne konsumerende voksenliv også må berede de for moderne konsumtion så vigtige gode oplevelser ('joyful experiences').

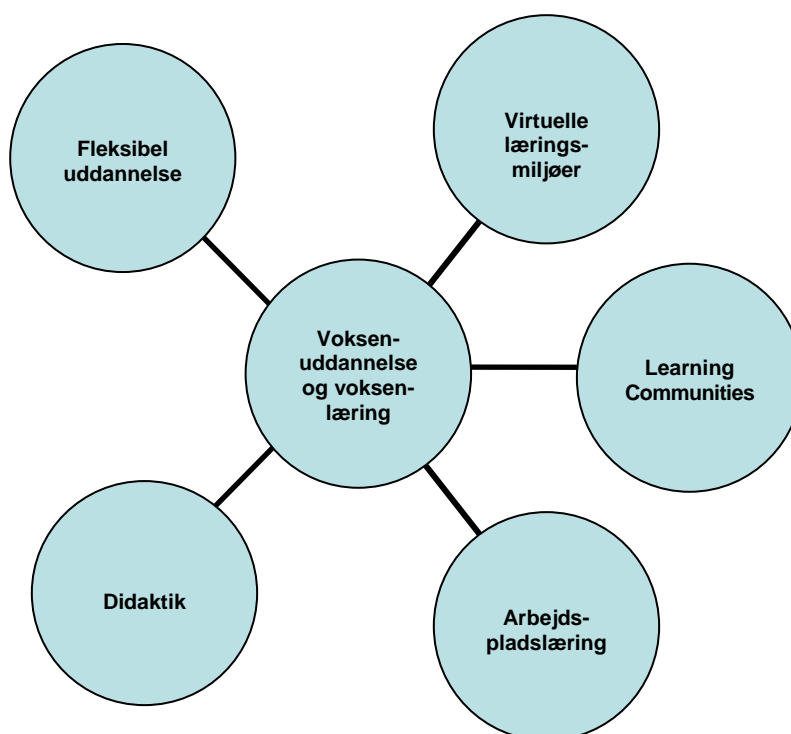
Hermed bliver det helt afgørende i moderne voksenuddannelsesstilbud at medtænke den enkeltes mulighed for at vælge, forme, styre og tage ansvar for sine egne læringsaktiviteter – ud fra, hvad der giver mening, sammenhæng, glæde for vedkommende – og den heraf resulterende forskellighed i den samlede voksengrupper valg – ud fra diverse individuelle karakteristika og gruppetilhørsforhold.

Fleksibel uddannelse, herunder den form for fleksibel uddannelse, som betegnes fjernundervisning, er det sted, hvor man både teoretisk og praktisk i størst omfang har forsøgt at omsætte og tage højde for voksenlivets karakteristika i udformningen af konkrete voksenuddannelsesstilbud på universitetsniveau. Fra forskningen i fleksibel uddannelse har især tanker om modsætningen, men samtidig også samspillet, mellem struktur og fleksibilitet som bærende princip i moderne voksenuddannelse inspireret (f.eks. Lorentsen 2000). Endvidere har anerkendelsen af den enkelte deltageres/studerendes legitime krav på relevans, respekt og god vejledning, som man også møder her (f.eks. Grepperud et al. 2004), tjent som inspiration for og teoretisk fundering af nærværende undersøgelse.

I forlængelse af forskningen i fleksibel uddannelse udgør forskningen inden for specielt moderne læringsmiljøer en vigtig kilde til inspiration for undersøgelsen. Det drejer sig f.eks. om forskningen i virtuelle læringsmiljøer (f.eks. Dirckinck-Holmfeld 2000), i *learning communities* (f.eks. Wenger 1999) og mere generelt i læring i det moderne arbejdsliv (f.eks. Elkjær 2002, Larsen et al. 2002). De nævnte forskningsretninger tematiserer bl.a. vigtigheden af at fokusere på henholdsvis individuel læring, kollaborativ/netværksbaseret læring og sammenhængen mellem læring og arbejde foruden for alles vedkommende også vigtigheden af at udnytte IT.

Endelig må forskning i didaktik selvfølgelig være en kilde til inspiration for en undersøgelse som denne (f.eks. Laursen 1999).

Undersøgelsens teorigrundlag omkring tilrettelæggelsen af voksenuddannelse i dag – med mødet mellem voksenliv og voksenlæring som central udfordring – kan i oversigtsform skitseres på følgende måde:



Figur 1: Teorifundering af undersøgelsens første sigte: Bedre efter- og videreuddannelsesstilbud gennem øget viden om mødet mellem voksenliv og voksenlæring

Undersøgelsens andet sigte, at bidrage til bedre information om efter- og videreuddannelsesstilbud for voksne, vil ikke på samme måde direkte blive koblet sammen med teorier på feltet.

I stedet søges her en forankring i dokumenter udarbejdet i regi af UNEV.dk, der er centrale for dette aspekt.

I det moderne samfund er det generelt erkendt, at information og kommunikation spiller en afgørende rolle i mange centrale samfundsmæssige processer – således også i forbindelse med udbud og efterspørgsel af efter- og videreuddannelse. For universiteterne betyder dette, at der består en meget stor udfordring i at blive i stand til at informere om de konkrete voksenuddannelses tilbud på en måde, som gør, at den voksne målgruppe føler sig optimalt klædt på til at finde og vælge de relevante tilbud.

Design, implementering, daglig drift og videreudvikling af UNEV.dk er en vigtig brik i universiteternes fælles forsøg på at tage denne udfordring op. For universiteterne er det derfor vigtigt at få tankerne bag og erfaringerne med UNEV.dk holdt direkte op imod voksenmålgruppens holdninger, forventninger og krav på informationsområdet. Derfor er det formålstjenligt, at nærværende undersøgelse på informationsområdet henter sin hovedinspiration i begreber fra centrale dokumenter, først og fremmest portalens visionspapir og kravspecifikation.

I *'Visionspapir for Rektorkollegiets portalinitiativ: Universiteternes efter- og videreuddannelse'*, som er tilgængelig på www.unev.dk, hedder det, at portalens første formål er 'At synliggøre og forbedre beskrivelserne af de danske universiteters samlede efter- og videreuddannelses tilbud'. Synliggørelse og forbedring knyttes andetsteds i samme visionspapir sammen med begreber som overskuelighed, gennemsikuelighed og samlet information.

I portalens interne kravspecifikation konkretiseres disse visioner og omsættes til konkrete informationsprincipper og -faciliteter, som efterfølgende af Arcanic A/S er omsat til et konkret system og nu foreligger i form af www.unev.dk

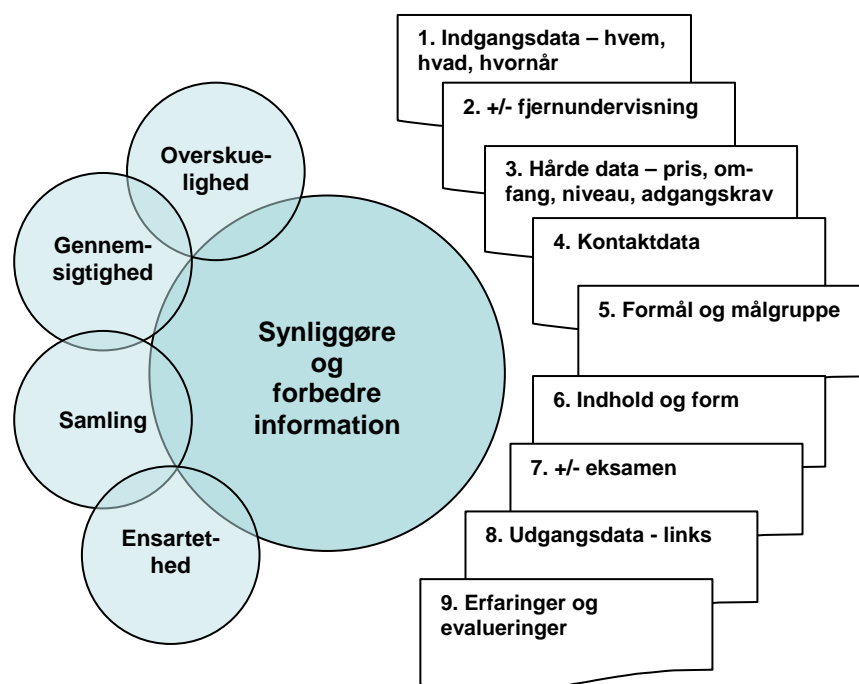
For voksne deltageres vedkommende er kursus- og uddannelsesdatabasen i UNEV.dk den del af portalen, som først og fremmest informerer om mulige efter- og videreuddannelses tilbud. I kravspecifikationen hedder det som krav til kursus- og uddannelsesdatabasen, at 'alle kursus- og uddannelsesbeskrivelser præsenteres ensartet og med de samme typer af information' (s. 30). De typer af information, der ifølge kravspecifikationen skal sikre god information og ensartethed, er ret nøje specificeret i to bilag til kravspecifikationen. De kan opdeles i følgende informationstyper:

- Hvad tilbuddet hedder, hvem der udbyder det, hvornår det starter/slutter
- Om det er fjernundervisning eller ej
- Tilbuddets pris, omfang, formelle niveau og adgangskrav
- Data på kontaktperson/studievejleder
- Beskrivelse af tilbuddets formål og målgruppe
- Beskrivelse af tilbuddets indhold og form med mulighed for særskilt at gøre opmærksom på dets eventuelle særlige profil
- Om der er eksamen tilknyttet eller ej
- Links til uddybende beskrivelser og tilmeldingsformular hos det udbydende universitet.

I kravspecifikationen til UNEV.dk omtales desuden en facilitet, som kaldes *'Evalueringsforum'*. Evalueringsforum er ikke en selvstændig facilitet i den realiserede portal, men tankerne bag den er alligevel realiseret i UNEV.dk – blot som redaktionelt stof, placeret hvor redaktionen skønner det formålstjenligt.

Om Evalueringsforum hedder det i kravspecifikationen (s. 32), at der her skal findes artikler om, 'hvordan brugere har oplevet et efter- og videreuddannelsesforløb, hvad der har fungeret godt eller dårligt. Der kan linkes til officielle evalueringer.' Evalueringsforum er altså tænkt som et sted med adgang til information i form af deltageres erfaringer samt officielle evalueringer.

Sammenfattende kan det siges, at de centrale dokumenter i UNEV.dk beskriver informationsudfordringen som et spørgsmål om at tilvejebringe overskuelighed, gennemsigtighed, samling og ensartethed. Disse informationsprincipper omsættes til krav om tilstedeværelse af 9 forskellige informationstyper om tilbuddene.



Figur 2: UNEVs informationsprincipper og 9 informationstyper (1-9).

Undersøgelsesfelter

Med afsæt i redegørelsen for undersøgelsens dobbelte sigte og dens teori-/inspirationsgrundlag skal de konkrete undersøgelsesfelter i det følgende formuleres og beskrives nærmere.

Omkring undersøgelsens første sigte: *at undersøge voksnes holdninger, forventninger og krav til selve efter- og videreuddannelsesstilbudene med henblik på at lede frem til design af endnu bedre tilbud end i dag fra universiteterne side*, formuleres med inspiration fra teorierne i figur 1 ovenfor to overordnede undersøgelsesfelter, hver med et antal undertemaer. De to felter betegnes kort *indhold* og *form*.

Omkring undersøgelsens andet sigte: *at nå frem til at kunne tilbyde bedre information om efter- og videreuddannelse gennem øget viden om voksnes holdninger, forventninger og krav hertil*, formuleres med inspiration fra universiteternes informationspraksis som illustreret i figur 2 ovenfor et tredje undersøgelsesfelt – også med et antal undertemaer. Det tredje felt betegnes kort *information*.

Indhold

For indholdssidens vedkommende ses den største udfordring at være spørgsmålet om, *hvordan* moderne voksenuddannelser skal/bør indholdsudfyldes, og om der bør ske ændringer i indholdsudfyldelsen af universitære uddannelsesstilbud i forhold til den måde, det traditionelt sker på i dag.

Fra udforskning af moderne voksenliv og voksenlæring ved vi, at det enkelte individ i dag ser sig selv som værende i centrum (for sit eget liv, for en lang række sammenhænge). Når de voksne lærende møder med hver deres livsprojekt, og når det moderne voksenliv i høj grad ellers er karakteriseret af valg, individualisering og konsum, kan man spørge, om voksne efter- og videreuddannelsesdeltagere så ikke også bør/skal have en langt større mulighed for at sætte sig selv i centrum gennem mulighed for at indholdsudfylde og indholdsstyre deres efter- og videreuddannelsesaktiviteter ud fra egne relevanskriterier, end man traditionelt har set og stadig ser det i danske efter- og videreuddannelsesstilbud.

Både for den enkelte voksne og for samfundet i bredere forstand er arbejdslivet noget helt centralt i moderne voksenliv. Man kunne derfor spørge, om ikke arbejdslivet i langt højere grad end tidligere aktivt burde præge efter- og videreuddannelsesstilbudenes indhold. Der har selvfølgelig altid bestået en sammenhæng mellem efter- og videreuddannelse og arbejdslivet, men den har traditionelt været énvejsorienteret, dvs. med efter- og videreuddannelse som leverandør af ny viden, nye færdigheder og nye kompetencer, som så efterfølgende kan bringes med ud i arbejdslivet og anvendes der. I forlængelse af teori og forskning inden for voksenuddannelse kan man så spørge, hvordan denne prægning i så fald bør ske.

Både en øget individuel prægning og en øget arbejdslivsprægning af indholdssiden står for universitære uddannelsesstilbuds vedkommende i kontrast til den måde, sådanne tilbud traditionelt indholdsudfyldes på – nemlig af faglige eksperter med basis i disses kendskab til teori, metode og forskning. Et interessant spørgsmål er, om en fornyelse af indholdssiden som den beskrevne – med mere individuel og jobafledt prægning af indholdet skal ses som en afvisning af eller som en justering af traditionel indholdsudfyldelse af universitære tilbud. Med andre ord: hvis deltagerne ønsker en styrkelse af den individuelle og/eller arbejdslivets mulighed for at præge indholdet, hvad skal der så ske med den traditionelle måde at

indholdsudfylde universitære efter- og videreuddannelses tilbud på – skal den forkastes til fordel for det nye eller skal den videreudvikles under inddragelse af de nye principper?

Sammenfattende kan man i oversigtsform sige, at det første undersøgelsesfelt omkring efter- og videreuddannelsers indholdsside kan formuleres med tre undertemaer:

1. Øget individuel prægning af indholdssiden
2. Øget arbejdslivsprægning af indholdssiden
3. Samspillet mellem nye og traditionelle måder at indholdsudfylde universitære uddannelses tilbud på

Form

Hvad angår formen på efter- og videreuddannelses tilbud er der i teori og forskning på feltet antydning flere vigtige udfordringer. Disse udfordringer går alle på, via udvikling af nye former og videreudvikling af gamle, i højere grad at kunne håndtere mødet mellem voksenliv og voksenlæring på en for voksne optimal måde.

Fleksibilitet er her et nøgleord, der går igen som udfordring for moderne voksenuddannelse. I og med, at det moderne voksenliv er præget af mange samtidige aktiviteter, der alle er meget tidkrævende (livsprojektet, familien, fritiden, jobbet), er den voksnes tid sat under pres, hvilket kunne tale for at lave uddannelses tilbud til voksne, som er meget fleksible, dvs. som kan indpasses mellem og tilpasse sig andre gøremål og forpligtelser. På den anden side kunne tidspreset også tale for, at den tid, der så er til uddannelse i voksenlivet, udnyttes så effektivt som muligt, og at effektivitet kræver en vis strukturering fastlagt af didaktisk kyndige uddannelsesdesignere og -planlæggere.

Forskellige forskningsretninger (såsom traditionel fjernundervisning, moderne virtuelle læringsmiljøer, arbejdspladslæring osv.) og praktisk efter- og videreuddannelse håndterer fleksibilitetsudfordringen forskelligt. I denne undersøgelse lægges vægten på at undersøge to aspekter af fleksibilitetsbegrebet.

I undersøgelsen defineres tids- og stedsmæssig fleksibilitet som et aspekt, det vil være interessant at få belyst. Med voksenlivets og arbejdslivets øgede pres på den moderne voksne er det vigtigt at undersøge, om voksne oplever, at tilbud med øget tidsmæssig og stedsmæssig fleksibilitet i højere grad vil give plads til efter- og videreuddannelse i moderne voksenliv.

Det andet aspekt af fleksibilitetsbegrebet, som defineres for undersøgelsen, kan kaldes tilrettelæggelsesmæssig fleksibilitet. Hermed menes, i hvor høj grad de aktiviteter, som et efter- og videreuddannelses tilbud omfatter, kan følges uden at skulle følge en på forhånd – typisk af læreren – fastlagt form og køreplan.

Både tids-, steds- og tilrettelæggelsesmæssig fleksibilitet er radikalt anderledes end principperne for den mest gængse undervisningsform i Danmark: Nærundervisningen, hvor store grupper følges ad på samme tid og samme sted. Som ved indholdssiden kan man dog også her spørge, om voksnes eventuelle øgede behov for og ønske om større fleksibilitet skal ses som en forkastelse eller en justering af traditionelle undervisningsformer. Vil voksne således gøre op med traditionelle former og have noget, der er anderledes? Vil de helst have det gamle? Eller vil de måske have begge dele?

Udover fleksibilitet må man ud fra forskning og praksis på feltet spørge, om moderne voksenliv ikke i højere grad burde afføde mere individuelt orienterede studieformer end tidligere for at være på højde med den enkeltes opprioritering af eget livsprojekt m.m.

En tredje udfordring på formsiden er, specielt i en dansk/nordisk efter- og videreuddannelses-sammenhæng, spørgsmålet om at finde den rette grad og art af kontakt og kommunikation mellem deltager(e) og underviser(e).

Uddannelse er generelt i dansk og nordisk sammenhæng lagt meget interaktivt an, men som en interaktion der traditionelt kører på klasseniveau med læreren som omdrejningspunkt, ikke som individuelle samtaler mellem den enkelte elev og læreren og heller ikke som 'lærerfri' deltagerinteraktion. Når voksne i dag som omtalt ovenfor i høj grad opfatter sig som individer, kan man spørge, om ikke også dette bør/skal afspejle sig i de interaktions-/kommunikationsformer, man tager i brug i voksenuddannelserne. Ønsker deltagerne interaktion? Med hvem og hvordan?

Sammenfattende kan man altså sige, at det andet undersøgelsesfelt omkring valg af optimale former for efter- og videreuddannelse kan formuleres med fire undertemaer:

1. Øget tids- og stedsmæssig fleksibilitet
2. Øget tilrettelæggelsesmæssig fleksibilitet
3. Mere individuelle studieformer
4. Interaktionsformer i efter- og videreuddannelse

Krav til vellykket information

Undersøgelsesfeltet *information* drejer sig om, hvordan information omkring efter- og videreuddannelse efter den voksne målgruppes opfattelse bør gives og se ud med henblik på at blive oplevet som vellykket af voksne potentielle deltagere. I forlængelse heraf formuleres to undertemaer for feltet, som går på henholdsvis den voksnes fremfinding (søgning) af den ønskede information og den voksnes oplevelse af, hvilken information der skal til, og hvordan den skal se ud for at opfylde hans/hendes behov.

Sammenfattende kan man altså sige, at det tredje undersøgelsesfelt omkring krav til vellykket information om efter- og videreuddannelse kan formuleres med to undertemaer:

1. Optimal søgning af information om efter- og videreuddannelse
2. Kvalitetskriterier for information om efter- og videreuddannelse

De tre undersøgelsesfelter med i alt ni undertemaer vil efterfølgende blive operationaliseret – dvs. oversat til en række målepinde, som muliggør en belysning af felterne via spørgeskemaets kvantitative tilgang. Dette sker nedenfor, efter at de generelle metodiske aspekter i forbindelse med anvendelse af spørgeskema som dataindsamlingsmetode er behandlet.

Undersøgelsens metode

I det følgende beskrives og begrundes undersøgelsens overordnede form, dens population og konkrete gennemførelse nærmere. Derefter behandles undersøgelsens indholdsmæssige udformning.

Valg af undersøgelsesform

Som undersøgelsesform er valgt det netbaserede spørgeskema. Begrundelsen for dette valg af dataindsamlingsmetode findes i formålet med undersøgelsen, nemlig at få et overblik over voksnes holdninger til en række forskellige parametre i forbindelse med efter- og videreuddannelse. For at få et sådant overblik er det nødvendigt at kunne indsamle og bearbejde data omkring udvalgte problemstillinger fra en stor gruppe respondenter med et overkommeligt ressourceforbrug. Her har den kvantitative metode sin styrke, i og med at den muliggør indsamling og efterfølgende behandling af store kvantificerede og kvantificerbare datamængder.

I den konkrete implementering af spørgeskemaformen, som skal diskuteres i det følgende, drejer det sig om at udnytte spørgeskemaets stærke sider og minimere de svage. Til de svage sider hører først og fremmest, at visse oplysninger simpelt hen ikke kan/bør indhentes ad denne vej. Derfor er der planlagt en interviewundersøgelse som opfølgning på spørgeskemaundersøgelsen. I interviewundersøgelsen, der tager afsæt i de tendenser, som kan fremanalyseres i spørgeskemaundersøgelsen, og supplerer disse med mere 'bløde' temaer, vil der blive rig mulighed for at indhente de kvalitative data, som netop ikke egner sig til spørgeskemaformen.

Det netbaserede spørgeskema

Det anvendte spørgeskema er bygget op over standardiserede og strukturerede spørgsmål med lukkede svarmuligheder. Med denne opbygning er det muligt at indsamle de mange data og behandle dem statistisk med et overkommeligt ressourceforbrug. Derigennem opnås det ønskede overblik over respondenternes fordeling på en række forskellige parametre (Harboe 1999). Når spørgeskemaet besvares elektronisk og kontakten til respondenterne sker pr. mail, som er den form, der er valgt her, opnås endvidere den indlysende fordel, at svardata umiddelbart foreligger i en form, som kan viderebearbejdes med kendte statistiske værktøjer.

Men den netbaserede spørgeskemaform med lukkede spørgsmål som dataindsamlingsmetode har også ulemper. Med netbaseringen er respondenterne overladt til sig selv under besvarelsen. Det kan betyde, at en vis andel af respondenterne overser nogle spørgsmål eller bevidst undlader at svare på nogle. I disse tilfælde vil der ske et respondentbortfald, som måske kunne være undgået ved eksempelvis spørgeskemaundersøgelse pr. telefon – en form der dog her ville have betydet et helt uacceptabelt ressourceforbrug, både til spørgepersonale og til efterfølgende konvertering af svardata til elektronisk form.

Risikoen for, at nogle respondenter glemmer eller undlader at besvare spørgsmål, kan i et elektronisk spørgeskema modvirkes af, at det teknisk gøres obligatorisk at besvare spørgsmål, inden man kan komme videre til det næste spørgsmål/det næste skærmbillede. Denne tekniske facilitet er ikke udnyttet her af frygt for, at en sådan 'låsning' ville medføre så stor irritation, at mange kunne finde på at hoppe fra undervejs. I forhold til det er et manglende svar eller to helt klart at foretrække. Af antallet af gyldige besvarelser af de enkelte spørgsmål kan i øvrigt

udledes, at antallet af respondenter, der har glemt eller bevidst har undladt at besvare spørgsmål, er meget lavt.

I selve spørgeskemaformen – og dermed også i den netbaserede spørgeskemaform – ligger også en fare for, at respondenterne misforstår spørgsmål og dermed nok svarer, men svarer på et forkert grundlag (Hellevik 1995, Fisker et al. 2002). Vælges lukkede svarkategorier som her, kan det også betyde, at meningen i svarene i nogle tilfælde fordrejes lidt, fordi svarkategorierne ikke passer helt til den enkeltes holdning, eller i værste fald er direkte forkerte, fordi der ikke findes et svar, der bare tilnærmelsesvis indfanger vedkommendes holdning.

Der er så vidt muligt taget højde for disse ulemper, dels gennem et grundigt arbejde med udarbejdelsen af spørgeskemaet, dels gennem et pilotforsøg.

I pilotforsøget er 30 deltagere på Masteruddannelsen i Læreprocesser ved Aalborg Universitet blevet bedt om at besvare spørgeskemaet med 'kritiske øjne' og kommentere, hvis der var steder, hvor de enten havde problemer med at forstå spørgsmål, ikke kunne indpasse deres svar i nogle af svarkategorierne eller mødte spørgsmål, som de syntes virkede stødende, private eller irrelevante. Efterfølgende blev samtlige besvarelser gennemgået, og deltagernes kommentarer blev i mange tilfælde indarbejdet som ændringer i spørgeskemaet.

Undersøgelsens population

Ideelt set kan populationen til en spørgeskemaundersøgelse defineres præcist og derudfra tages et udvalg (en stikprøve), som er repræsentativ for den samlede population. Men i dette tilfælde er gruppen af potentielle deltagere i universitær efter- og videreuddannelse, som det vil fremgå af det følgende, så diffus, at denne metode ikke kan anvendes.

Nok kan man gå ud fra, at gruppen som hovedregel er karakteriseret af et vist uddannelsesniveau – der er adgangskrav til mange af universiteternes tilbud – hvilket gør, at en stor gruppe af den voksne befolkning i Danmark kan udelukkes. Men der er dog stadig en forholdsvis stor diffus gruppe tilbage, samtidig med, at der i optagelsen eksisterer mulighed for at dispensere fra kravet om formel uddannelsesbaggrund, hvis tilsvarende kvalifikationer kan dokumenteres ad anden vej.

En brugbar, præcis definition kan heller ikke formuleres ved at tage afsæt i, hvilke forskellige erhvervs-/faggrupper m.m., der er repræsenteret blandt nuværende efter- og videreuddannelsesdeltagere på universiteterne. På denne måde ville man nemlig afskære sig fra respondentgrupper, der p.t. blot ikke 'tiltrækkes' af universiteternes nuværende tilbud. Derfor må denne metode også forkastes, idet en undersøgelse som denne ikke bør afskære sig fra viden om, hvilke parametre de i dag 'tabte' målgrupper vægter.

Derfor må det konkluderes, at det ikke giver mening at tale om at udvælge en repræsentativ stikprøve af populationen. Derimod må der blive tale om et *sample*, hvori alle identificerede grupper af potentielle efter- og videreuddannelsesdeltagere er søgt repræsenteret, og hvor det er søgt undgået at afskære sig fra nogen respondentgrupper.

Dette betyder, at undersøgelsen må give afkald på at vurdere repræsentativiteten og resultaternes usikkerhed statistisk. Ligeledes må den acceptere en risiko for, at de udvalgte respondentgrupper udviser skævheder og usikkerheder i forhold til helheden. Dette er dog ikke ensbetydende med, at resultaterne er mindre anvendelige – blot skal man være opmærksom på de begrænsninger, der følger heraf.

Inddragelse af faglige organisationer

Som udgangspunkt havde undersøgelsen som intention at opbygge sit sample via en kombination af kontakt til relevante faglige organisationer, inddragelse af konkrete udvalgte arbejdspladser og forespørgsler til nuværende deltagere i universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud. De to sidste typer respondenter viste sig imidlertid meget svære at få fat i.

Det viste sig at det krævede alt for mange ressourcer at inddrage virksomheder og offentlige institutioner (arbejdspladser). Dels skulle der kontaktes mange arbejdspladser for at komme op på et rimeligt antal respondenter, dels gjorde arbejdspladsernes organisering af deres mailadresser, at mailkontakt til de for undersøgelsen relevante medarbejdere var urealistisk. Mange arbejdspladser har nemlig alle deres ansatte på én mailingliste, hvilket betød, at der enten skulle laves en helt ny mailingliste med de for undersøgelsen relevante adresser, hvilket ville kræve store ressourcer, eller at undersøgelsen ved brug af eksisterende mailinglister for alle ansatte ville komme til at genere et stort antal ansatte, der ikke var i målgruppen. Inden proceduren blev opgivet, havde Ringkøbing Amt – teknik og miljø afdelingen dog indvilget i at deltage, hvorfor de *er* med i undersøgelsen.

Af praktiske grunde viste inddragelsen af nuværende deltagere i universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud sig kun gennemførligt ved Aalborg Universitet. Københavns Universitet var også kontaktet og var meget interesseret i at deltage. Det viste sig dog ikke at være muligt at trække oplysningerne ud af deres centrale administrative system og vejen gennem de decentrale systemer ville tage for lang tid, og deres deltagelse blev derfor opgivet.

Det betyder at undersøgelsens sample helt overvejende er etableret gennem udvalgte relevante faglige organisationer. Valget af organisationer er sket ud fra de karakteristika, der kendes for grupper, som tager/kunne tænkes at tage efter- og videreuddannelse i universitetsregi.

Første kriterium er derfor, at de udvalgte organisationer hver især skal rumme medlemmer med en relativ høj uddannelsesbaggrund. Næste kriterium er, at de udvalgte organisationer tilsammen giver en god spredning i forhold til faglige områder, forskellige typer arbejdspladser samt tidligere konstateret interesse for universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud.

Konkret er følgende organisationer kontaktet i perioden fra december 2003 til marts 2004:

- Ingeniørforeningen – IDA
- Dansk Magisterforening - DM
- Danmarks Jurist- og Økonomforbund – DJØF
- Bibliotekarforbundet
- Forbundet Kommunikation og Sprog
- Ergoterapeutforeningen
- Danske Fysioterapeuter
- Dansk Sygeplejeråd
- * Landsforeningen for Erhvervsprog og Kommunikation i HK – LAK
- * Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund – BUPL
- * Danmarks Lærerforening
- * Landsforbundet af voksen- og ungdomsundervisere
- * Handelsskolernes lærerforening

IDA, DM og DJØF udvalgtes, fordi de hver giver adgang til en stor gruppe potentielle deltagere i universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud, og tilsammen giver de en god

spredning på faglige områder. I hvor høj grad de i dag er 'kunder' i universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud varierer meget.

Bibliotekarforbundet og Forbundet Kommunikation og Sprog er med for at supplere med grupper, som i dag udgør vigtige 'kunder' i universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud.

Ergoterapeuterne, fysioterapeuterne og Dansk Sygeplejeråd er med for at få sundhedsområdet dækket ind.

Endelig er forskellige foreninger for undervisere kontaktet for at dække det pædagogiske interessefelt.

De fem sidste organisationer i listen ovenfor – forsynet med * – endte dog af forskellige årsager med ikke at deltage i undersøgelsen, fordi undersøgelsens deadlines ikke passede ind i organisationens muligheder for at kontakte medlemmerne, fordi de ingen mailadresser havde, fordi de havde en politik om ikke at videresende materiale fra andre organisationer eller lægge det på deres hjemmeside, eller fordi de netop havde gennemført en lignende undersøgelse og ikke ønskede at ulejlige medlemmerne igen.

Konkluderende må man om kontakten til de faglige organisationer sige, at undersøgelsen generelt mødte stor villighed, interesse for og engagement til deltagelse. Organisationerne kunne ofte se, at de selv kunne bruge resultaterne til noget. Mange syntes simpelt hen, at det var 'en god sag' og ville derfor gerne deltage. Organisationerne fik som tak for hjælpen lov til at supplere skemaet med et lille antal organisationsspecifikke spørgsmål, hvis de havde lyst. Det benyttede 3 af organisationerne sig af, nemlig IDA, Bibliotekarforbundet og Forbundet Kommunikation og Sprog. Denne del 4 i spørgeskemaet omtales ikke yderligere her.

Udsendelsen blev på grund af forskellige forhold - bl.a. muligheden for at lave pilottest inden udsendelsen – udsat undervejs, hvilket organisationerne udviste stor tålmodighed omkring.

I alt endte 8 faglige organisationer, én amtslig forvaltningsafdeling (i Ringkøbing Amt) samt Aalborg Universitets nuværende efter- og videreuddannelsesdeltagere med at blive inddraget i undersøgelsen.

Udsendelse af spørgeskema og indhentning af besvarelser

I starten af marts 2004 blev der gennem de deltagende organisationer, arbejdspladser og Aalborg Universitet som udbyder sendt mails ud med opfordring til at deltage i undersøgelsen. Ligeledes blev der på mange af organisationernes hjemmesider lavet en topnyhed om undersøgelsen med en opfordring til at deltage. I tre af organisationerne – Forbundet Kommunikation og Sprog, Ergoterapeutforeningen og Dansk Sygeplejeråd – var direkte kontakt til det enkelte medlem ikke mulig, idet organisationerne endnu ikke havde opbygget et mailkartotek på medlemmerne. Problemet blev dog afhjulpet ved, at en artikel om undersøgelsen blev placeret som topnyhed på organisationernes hjemmeside. Meldingen fra DJØF var, at der udover en artikel på hjemmesiden ville blive sendt information om undersøgelsen rundt med nyhedsmail. Det lave svartal tyder på, at dette enten ikke er sket, eller at omtalen i nyhedsbrevet har haft begrænset virkning.

I løbet af ganske få dage efter udsendelsen havde et meget stort antal personer fulgt opfordringen til at besvare spørgeskemaet. Således var der den 9. marts – en uge efter undersøgelsen var sat i gang – indløbet 3000 besvarelser. Faktisk var belastningen så stor, at

serveren, der tog imod besvarelsene, var ved at bryde sammen, og der måtte derfor sættes en begrænsning på, hvor mange der kunne besvare spørgeskemaet ad gangen. Den store belastning af serveren medførte desværre, at nogle respondenter oplevede, at det tog meget lang tid at komme fra den ene side til den anden i spørgeskemaet. Det indløb der en del mails om, som imidlertid blev besvaret øjeblikkeligt med en beklagelse og en opfordring til at prøve igen på et senere tidspunkt. Mange svarede bekræftende, at det ville de prøve, ligesom det kan ses af kommentarerne sidst i spørgeskemaet, at en del, efter at de havde henvendt sig til UNEVs redaktion faktisk har besvaret spørgeskemaet igen, og denne gang med succes. Det vurderes derfor, at der ikke har været et nævneværdigt respondentfratagelse som følge af den langsomme forbindelse, der var i perioderne, hvor spørgeskemaet (serveren) var allermest belastet.

Efter den første uges tid kom der en del stilstand i besvarelsene. De fleste svarede til syneladende med det samme, de modtog mailen, eller i løbet af et par dage. Det ser ud til, at hvis ikke der er svaret i løbet af et par dage, er mailen nået så langt ned i den store mængde mails, som de fleste modtager, at den er glemt. Denne erfaring er vigtig at tage med til kommende undersøgelser.

Den 16. marts var der indløbet godt 3100 besvarelser. Den 23. marts blev der sendt mail ud til organisationerne med opfordring om at videresende en 'rykkermail' til medlemmerne. Dette havde tilsyneladende en god effekt, idet der i løbet af ugerne herefter var omkring 500 personer mere, der besvarede spørgeskemaet.

Da samtlige svar blev hentet ned fra serveren den 16. april, var der indkommet **3740 besvarelser**.

Man må antage, at de, der faktisk har svaret på spørgeskemaet, i større eller mindre grad er interesseret i feltet efter- og videreuddannelse. De, der ikke er interesseret, har formodentlig heller ikke svaret. Dette betyder, at analysen skal være opmærksom på, at respondenterne ikke blot er potentielle efter- og videreuddannelsesdeltagere som sådan, forstået på den måde, at de opfylder de formelle krav for deltagelse i universiteternes efter- og videreuddannelsesstilbud, men at de er potentielle deltagere, som både er kvalificeret til og interesseret i efter- og videreuddannelse.

Statistiske beregninger

Som tidligere nævnt er det ikke muligt at vurdere respondenternes repræsentativitet i forhold til den samlede population: potentielle deltagere i universiteternes efter- og videreuddannelsesstilbud. Dette skyldes dels at populationen ikke er eller kan identificeres, og det som følge heraf ikke er muligt at udtage en stikprøve, dels den valgte kontakt- og dataindsamlingsmetode.

At det ikke er muligt at vurdere samplets repræsentativitet, betyder dog ikke, at vi vil undlade at foretage statistiske beregninger på data. Rent statistisk vil data således blive behandlet, som var der tale om en repræsentativ stikprøve. I præsentationen af fordelinger, tendenser og sammenhænge samt i det videre arbejde med undersøgelsens resultater vil der naturligvis blive taget højde for, at vi ikke ved, hvorvidt eller i hvilken grad denne repræsentativitet rent faktisk er til stede.

På et 95% sikkerhedsniveau kan den statistiske usikkerhed for det samlede sample – såfremt stikprøven er repræsentativ – maksimalt være:

$$\pm 1,96 * \sqrt{\frac{0,5(1-0,5)}{3740}} = \pm 1,60\%$$

Dette betyder, at såfremt samplet er repræsentativt for populationen, vil der maksimalt være en afvigelse på $\pm 1,60\%$ mellem de fordelinger, vi finder, og de fordelinger, der vil kunne findes i den samlede population.

I den statistiske behandling af data er holdningskategorierne (stor, nogen, ringe og ingen betydning) i alle tilfælde fastholdt i fire grupper, mens de i præsentationen af data for over-skuelighedens skyld er lagt sammen (stor/nogen og ringe/ingen betydning) med mindre helt specielle forhold gør sig gældende.

Med mindre andet er angivet, er alle sammenhænge i analyseafsnittet angivet på et 95% eller højere sikkerhedsniveau.

Undersøgelsens tekniske udformning

Den tekniske del af udformningen af netspørgeskemaet (dvs. design af websiderne med spørgsmålene samt af de bagvedliggende databaser til datafangst) har Erhvervsvejledningen på Aalborg Universitet stået for, idet de har meget stor erfaring med udarbejdelse af elektroniske spørgeskemaer i e-survey-programmet Inquisite. De har desuden været behjælpelige med gode råd til formulering af spørgsmål, udarbejdelse af svarkategorier m.m.

Operationalisering af undersøgelsen

Der er ovenfor redegjort for, at der med inspiration fra teori, forskning og praksis inden for voksenaluddannelse samt viden om universiteternes information om efter- og videreuddannelse er udvalgt tre overordnede undersøgelsesfelter med i alt ni undertemaer til denne undersøgelse. I det følgende skal operationaliseringen af disse undersøgelsesfelter og deres undertemaer beskrives og diskuteres, med henblik på at nå frem til, hvordan de kan undersøges via spørgeskemaets kvantitative målemetode.

Operationaliseringen indebærer overvejelser af både teknisk, metodisk og indholdsmæssig karakter. De tekniske og overordnede metodiske overvejelser er allerede behandlet ovenfor. Tilbage står derfor her at fremlægge, hvordan de udvalgte undersøgelsesfelter med deres undertemaer indholdsmæssigt er omsat til spørgeskemaets holdningsspørgsmål, hvordan disse holdningsspørgsmål præsenteres i spørgeskemaet, samt hvilke baggrundsoplysninger spørgeskemaet efterspørger hos respondentgruppen og hvordan.

Først behandles problemstillinger omkring indsamling af baggrundsoplysninger, derefter selve formuleringen af spørgeskemaets holdningsspørgsmål.

Baggrundsoplysninger

Der skal i det følgende redegøres for, hvilke baggrundsoplysninger der spørges ind til i spørgeskemaet, dvs. hvilke baggrundsoplysninger der i undersøgelsen er valgt til at karakterisere respondentgruppen ud fra og køre data op imod. Derudover skal der argumenteres for

den konkrete udformning og placering i skemaet, som spørgsmålene om baggrundsoplysninger har fået. Det fulde spørgeskema er vedlagt som bilag til denne rapport.

Hvilke baggrundsoplysninger og hvorfor?

De baggrundsdata, der indhentes via spørgeskemaet, er:

- Hvilken undergruppe af respondenter vedkommende tilhører (IDA, DM, DJØF m.m.)
- Respondentens køn, alder og uddannelsesbaggrund
- Respondentens anciennitet og placering på arbejdsmarkedet
- Respondentens bopæl
- Om respondenter har hjemmeboende børn
- Om respondenter inden for de to seneste år har været deltager i universitær eller anden efter- og videreuddannelse

Medtagelsen af de enkelte baggrundsoplysninger er forskelligt begrundet. Oplysningen om undergruppe er medtaget for at give mulighed for senere at kunne vurdere sammensætningen af den faktiske respondentgruppe samt for at gøre udtræk på organisationsniveau mulige. De deltagende organisationer har som tak for deltagelse fået 'deres' rådata stillet til rådighed. Desuden fik de ved udsendelsen af spørgeskemaet tilbudt at koble et mindre antal organisationspecifikke spørgsmål på, som kun ville blive stillet til deres medlemmer. Denne mulighed benyttede tre af organisationerne sig af.

Køn, alder og uddannelse er gængse, veletablerede baggrundsoplysninger i sociologiske undersøgelser, hvorfor de også er medtaget her.

Da undersøgelsen drejer sig om efter- og videreuddannelse, er der medtaget parametre, der i særlig grad antages at påvirke holdninger til og deltagelse i efter- og videreuddannelse. Det drejer sig om forhold omkring arbejde, bopæl og familie. Antagelsen, der er underbygget på forskellig vis i tidligere undersøgelser, er, at det betyder noget for ens motivation og mulighed for at deltage i efter- og videreuddannelse, om man er ny eller gammel på arbejdsmarkedet, hvor man er ansat, om man bor fysisk i nærheden af de relevante efter- og videreuddannelses-tilbud, og om man har familiemæssige rammer der giver én praktisk mulighed for at deltage. Det må formodes, at dette også kan smitte af på ens holdninger til de variable, som undersøgelsen her arbejder med (jf. nedenfor).

Endelig spørges som sidste baggrundsoplysning om respondentens erfaring med universitær eller anden efter- og videreuddannelse, idet det antages, at (ingen) erfaring på området kan farve ens holdninger til de undersøgte variable.

Baggrundsspørgsmålenes udformning og placering

Som en konsekvens af den lukkede spørgeform har det været nødvendigt at overveje meget nøje, hvilken konkret udformning de enkelte spørgsmål om baggrundsdata skulle have – dvs. hvilke opdelinger og svarmuligheder der skulle arbejdes med.

Underinddelingen af respondentgruppen efter fagligt organisationstilhørsforhold m.m. er baseret på en liste over de foreninger o.l., der har udsendt spørgeskemaet (jf. ovenfor), hvor respondenter er blevet bedt om at udvælge den organisation fra listen, som vedkommende har modtaget skemaet fra.

Køn, alder og uddannelse giver i nogen grad sig selv som spørgekategorier. For alderens vedkommende skulle det besluttes, hvilke aldersmæssige snit der skulle definere de enkelte svarkategorier. Der er valgt en overskuelig opdeling i tre grupper (under 35, 35-50 og over

50), som formodes at være relevant i forhold til efter- og videreuddannelse (jf. tidligere undersøgelser om voksenuddannelse, hvor der ofte arbejdes med en tredeling i unge, mellemgruppen og de ældre).

Det har været noget vanskeligere at formulere lukkede, relevante svarkategorier til respondenternes uddannelsesmæssige baggrund. Angivelse af kategorier til indfangning af dem, der er formelt kvalificerede til optagelse på universitær efter- og videreuddannelse, giver dog i høj grad sig selv, idet de kendte former for videregående uddannelse kan bruges her: 'lang videregående uddannelse', 'mellemlang videregående uddannelse' og 'kort videregående uddannelse' – og de dertil svarende efter- og videreuddannelsesniveauer. Formuleringen af svarmuligheder, der kan indfange og differentiere mellem forskellige grupper af reelt, men ikke formelt, kvalificerede blandt respondenterne, er vanskeligere. Der er her valgt en opdeling efter, om respondenterne har taget en 'erhvervsfaglig uddannelse' (eller den hertil svarende efter- og videreuddannelse), en 'gymnasial uddannelse' eller Folkeskolen.

Respondenternes arbejds-, bopæls- og familiesituation er i store træk indfanget via ret simple spørgsmål. Bopæl bygger således på angivelse af postnummer, mens familiesituation bygger på angivelse af hjemmeboende børn eller ej. Fra mange års erfaringer med voksenuddannelse ved vi, at specielt ansvaret for hjemmeboende børn påvirker deltagernes betingelser for efter- og videreuddannelse og dermed formodentlig også deres holdninger til de her undersøgte spørgsmål.

Respondenternes tilknytning til arbejdsmarkedet er i skemaet opdelt i længde og art. Længden af respondenternes tilknytning til arbejdsmarkedet er som udgangspunkt, for at holde kategorierne overskuelige, opdelt i 10-års-intervaller (dvs. op til 10-20-30 og over 30 års tilknytning til arbejdsmarkedet). Dog er de første 10 år på arbejdsmarkedet opdelt i to svarmuligheder (de første 5 år, de næste 5 år), fordi det antages, at der især her i starten af overgangen fra uddannelse til job vil være store forskelle hos respondenterne.

Respondenternes placering på arbejdsmarkedet har været lidt sværere at formulere som lukkede svarkategorier. Her er valgt en ret simpel opdeling, som også anvendes i mange andre undersøgelser omkring uddannelse i almindelighed og efter- og videreuddannelse specifikt, og som her har vist sig brugbar, nemlig en opdeling i offentlig ansættelse inden for henholdsvis Stat, Amt og Kommune versus privat ansættelse – med kategorierne 'selvstændig', 'ledig' og 'andet' til at opfange dem, der ikke falder ind under hovedkategorierne.

Respondenternes erfaringer med efter- og videreuddannelse søges indfanget gennem tre spørgsmål, hvor der skelnes mellem de 12 universiteters tilbud og andre uddannelsesinstitutioners tilbud. I det sidste tilfælde spørges desuden, ved hvilken institution man har deltaget i tilbuddet.

Spørgsmålene omkring baggrundsoplysninger er i spørgeskemaet ikke holdt samlet, men opdelt i to afdelinger, som er placeret henholdsvis først og sidst i spørgeskemaet under overskrifterne *Del 1: Relation til arbejdsmarkedet* og *Del 3: Faktuelle spørgsmål*. De centrale holdningsspørgsmål til efter- og videreuddannelse er placeret som *Del 2*.

Opbygningen med baggrundsspørgsmål først og sidst i spørgeskemaet er valgt af metodiske grunde. Metodisk litteratur og egne tidligere erfaringer med spørgeskemaundersøgelser viser, at klare spørgsmål om baggrundsoplysninger virker godt i begyndelsen af en dataindsamlingsproces, fordi respondenterne kommer i gang med deres besvarelse på en behagelig måde, der ikke kræver stor psykisk energi af dem (Nielsen 1998). I dette skema er baggrundsspørgsmålet om organisationstilhørsforhold desuden anbragt i starten for at skabe tillid og

troværdighed. På den anden side må man ikke blive hængende i denne type spørgsmål for længe, hvis man vil bevare respondenternes interesse. Deres motivation for at svare afhænger jo af de centrale spørgsmål (Harboe 1999). Derfor samlingen af de resterende baggrundsspørgsmål i dette skema efter undersøgelsens centrale holdningsspørgsmål (Gorard 2003).

Formulering af spørgeskemaets holdningsspørgsmål

De tidligere formulerede undersøgelsesfelter med undertemaer skal i spørgeskemaet omsættes til et begrænset antal strukturerede, lukkede spørgsmål, der er forståelige for respondenterne. Spørgsmålene skal præsenteres i en form og et forløb, så respondenternes besvarelse af spørgsmålene fremmes. I det følgende redegøres for, hvordan operationaliseringen er sket, dvs. hvilke spørgetemaer der er formuleret med hvilke målepinde, hvilken spørgeform og rækkefølge der er valgt og hvorfor.

Spørgetemaer og målepinde

Udgangspunktet for formuleringen af spørgeskemaets holdningsspørgsmål er de tre udvalgte undersøgelsesfelter med deres i alt ni undertemaer, som er beskrevet ovenfor:

1. Efter- og videreuddannelsestilbuds indhold
 - 1.1. Øget individuel prægning af indholdssiden?
 - 1.2. Øget arbejdslivsprægning af indholdssiden?
 - 1.3. Samspillet mellem nye og traditionelle måder at indholdsudfylde uddannelsestilbud på
2. Efter- og videreuddannelsestilbuds form
 - 2.1. Øget tids- og stedsmæssig fleksibilitet?
 - 2.2. Øget tilrettelægelsesmæssig fleksibilitet?
 - 2.3. Mere individuelle studieformer?
 - 2.4. Interaktionsformer i efter- og videreuddannelse
3. Krav til vellykket information om efter- og videreuddannelse
 - 3.1. Optimal søgning af information om efter- og videreuddannelse
 - 3.2. Kvalitetskriterier for information om efter- og videreuddannelse

De tre overordnede undersøgelsesfelter anvendes i spørgeskemaet direkte som overordnede spørgetemaer, idet de alle tre – indhold, form og information – begrebsmæssigt og sprogligt må formodes at være så konkrete og velkendte for respondentgruppen, at deres anvendelse fremkalder forståelighed og overskuelighed i skemaet. De overordnede spørgetemaers funktion i selve spørgeskemaet er imidlertid alene at fungere som overskrifter, der skal spore respondenterne ind på, hvilken ramme de efterfølgende konkrete grupper af spørgsmål ligger inden for.

Formuleringen af de konkrete målepinde, som undersøgelsen bygges på, tager derimod udgangspunkt i de tre undersøgelsesfelters undertemaer.

	Undertemaer	Målepinde
Indhold	Individuel prægning af indholdssiden	<ul style="list-style-type: none"> • at til- og fravalg af moduler er muligt • at moduler fra forskellige uddannelser kan kombineres
	Arbejdslivsprægning af indholdssiden	<ul style="list-style-type: none"> • at uddannelsen knytter an til arbejdslivet • at jobproblemstillinger kan inddrages • at arbejdslivserfaringer er brugbare • at uddannelsen er anvendelsesorienteret
	Samspillet mellem nye og traditionelle måder at indholdsudfylde universitære uddannelsestilbud på	Fornyelse: <ul style="list-style-type: none"> • se målepindene i de to felter ovenfor • at uddannelsen baseres på den nyeste forskning Tradition: <ul style="list-style-type: none"> • at uddannelsen indeholder teori • at uddannelsen er forskningsbaseret
Form	Tids- og stedsmæssig fleksibilitet	<ul style="list-style-type: none"> • at aktiviteter kan laves, når det passer • at vejledning gives uafhængigt af tid og sted • at der anvendes computer og internet • fjernundervisning vs. nærundervisning
	Tilrettelæggelsesmæssig fleksibilitet	<ul style="list-style-type: none"> • at aktiviteter kan laves, når det passer • at til- og fravalg af moduler er muligt • at moduler fra forskellige uddannelser kan kombineres • at det er muligt at få bevis • at eksamen ikke er obligatorisk • at forløb afsluttes med eksamen
	Studieforms approach til individualitet	<ul style="list-style-type: none"> • at individuelt arbejde er muligt • at individuel vejledning gives • at der er kontakt med andre studerende undervejs • at der etableres varige netværk med andre deltagere
	Interaktionsformer i efter- og videreuddannelse	<ul style="list-style-type: none"> • at individuel vejledning gives • at der etableres varige netværk med universitetet • at der er kontakt med andre studerende undervejs • at der etableres varige netværk med andre deltagere • at der anvendes computer og internet
Information	Optimal søgning af information om efter- og videreuddannelse	<ul style="list-style-type: none"> • skriftlig, personlig eller internetbaseret information
	Kvalitetskriterier for information om efter- og videreuddannelse	<ul style="list-style-type: none"> • overblik over flere tilbud • sammenlignelighed mellem flere tilbud • tydelige adgangskrav angivet • tydelige kompetencemål angivet • tydelig arbejdsbyrde angivet • tydelig pris angivet • andres erfaringer tilgængelige • uddannelsesevalueringer tilgængelige

Målepindene i skemaets højre kolonne samles i spørgeskemaet i 30 holdningsspørgsmål. Det fulde skema kan ses i bilaget.

Målepindene for *Indhold* og *Form* skønnes ikke at kræve kommentarer. De otte målepinde for *Information* kræver derimod et par kommentarer, så de slutninger, der er foretaget, og valg, der er truffet på vejen fra UNEV.dk's informationsprincipper og informationstyper (jf. figur 2 side 14) til de otte konkrete målepinde fremstår klart og velbegrunderet.

Informationsprincipper fra figur 2: *overskuelighed*, *gennemsigtighed*, *samling* og *ensartethed*, er i undersøgelsen omsat til de to målepinde 'overblik over flere tilbud' og 'sammenlignelighed mellem flere tilbud'.

De ni informationstyper fra figur 2 repræsenteres her gennem de seks øvrige målepinde for information: først fire om 'tydelig' information af forskellig type og derefter to om 'andres erfaringer' og 'uddannelsesevalueringer'. Disse seks målepinde svarer til informationstyperne 3 (*Hårde data (pris, omfang, niveau, adgangskrav)*), 5 (*Formål og målgruppe*) og 9 (*Erfaringer og evalueringer*).

Informationstyper 2, 4 og 7 – information om *fjernundervisning, kontaktmuligheder og eksamen* – er indirekte tematiseret under undersøgelsesfeltet *Form*, hvorfor de ikke behandles under *Information* igen. Behovet for information om fjernundervisning, kontaktmuligheder og eksamen må kunne afledes af, hvilken betydning respondenterne tildeler disse under *Form*.

De resterende informationstyper 1, 6 og 8 – hvem udbyder hvad hvornår med hvilket indhold og hvilken form samt angivelse af links til at gå videre med – skønnes at være så indlysende som krav til moderne informationsformidling om efter- og videreuddannelse, at de ikke er medtaget i undersøgelsen.

Spørgeform og -rækkefølge for de 30 holdningsspørgsmål

Undersøgelsens holdningsspørgsmål præsenteres i spørgeskemaet næsten udelukkende som et ønske til respondenterne om på en 4-trins skala at angive, hvilken betydning – fra 'stor betydning' til 'ingen betydning' vedkommende tillægger det givne forhold ved valg af efter- og videreuddannelse.

Kun to spørgsmål anvender ikke denne form. Det drejer sig om spørgsmålet vedrørende nærundervisning vs fjernundervisning samt spørgsmålet om foretrukken informations-søgningskanal. I det første tilfælde bliver respondenterne bedt om at prioritere fra 1-4, i det andet tilfælde at vælge et antal muligheder fra en liste med fem på forhånd givne svarmuligheder samt en svarmulighed, 'Andet', med tilhørende tekstfelt.

For at fremme overskuelighed og genkendelighed hos respondenterne og på denne måde gøre besvarelsen af en relativ stor mængde spørgsmål så lidt trættende som muligt, præsenteres de 28 parallelt opbyggede holdningsspørgsmål i tre blokke (skemaer) – én for hvert undersøgelsesfelt: form, indhold og information, med henholdsvis 13, 7 og 8 spørgsmål. Dette svarer til metodelitteraturens anbefaling om så vidt muligt at gruppere spørgsmål efter emner (Gorard 2003) og i sektioner (Nielsen 1998).

Rækkefølgen af blokkene og af de enkelte spørgsmål internt i den enkelte blok er afgjort ud fra dels hensyn til respondenterne – lette spørgsmål før mere komplicerede – dels metodiske hensyn – man undgår monotoni og muliggør krydscheck via varieret placering af tilgrænsende spørgsmål (Harboe 1999).

Analyser

I det følgende præsenteres og vurderes først de indsamlede baggrundsoplysninger om respondenterne med henblik på at give et åbent og nuanceret billede af, hvem de efterfølgende holdningsanalyser refererer til. Dernæst følger selve analyserne af undersøgelsens tre undersøgelsesfelter – efter- og videreuddannelsers *indhold*, deres *form* samt endelig *informationsformidlingen* omkring efter- og videreuddannelsestilbud.

Hvem er respondenterne?

I alt 3740 personer har besvaret det elektroniske spørgeskema. Næsten alle har besvaret samtlige spørgsmål.

I den kommentar, som respondenterne havde mulighed for at give efter udfyldelsen af spørgeskemaets lukkede felter, gør mange respondenter opmærksom på, at udfyldelsen af spørgeskemaet er forløbet utilfredsstillende pga. alt for langsomme skift mellem de enkelte skærbilleder. Dette problem var forårsaget af, at mange flere respondenter forsøgte at besvare skemaet på samme tid end forudset. Da f.eks. Dansk Magisterforenings mail til medlemmerne blev sendt ud, gik der ikke mange minutter, før serveren var meget hårdt belastet – med langsom performance til følge.

Nogle af respondenterne gør opmærksom på, at dette kan have betydet, at undersøgelsen har mistet respondenter, der ikke ville vente. Dette er et reelt problem. Men det skønnes dog, at omfanget af respondenter, som har givet op og ikke er vendt tilbage til besvarelsen senere, er begrænset. Dette skøn bygges til dels på, at det af samme kommentarer fremgår, at mange har affundet sig med den langsomme performance trods alt, eller er vendt tilbage for at besvare senere, hvor belastningen var mindre og skærbilledskiftet gik hurtigere. Desuden formodes det, at både den hurtige undskyldning til respondenter, der klagede over den langsomme performance pr. mail, sammen med funktionen nederst på alle skærbilleder, hvor det angives i procenter, hvor langt man er fremme i besvarelsen, kan have modvirket frafald.

Fordeling på organisationer (udsenderen af spørgeskemaet)

Det fremgår, at besvarelsene kommer fra 11 kilder: 8 faglige foreninger, 1 arbejdsplads (Ringkøbing Amt, teknik og miljø), 1 universitet som udbyder af efter- og videreuddannelse (nuværende efter- og videreuddannelsesdeltagere på Aalborg Universitet, AAU) samt en lille gruppe 'Andet'.

Besvarelsene domineres dog af fire organisationer:

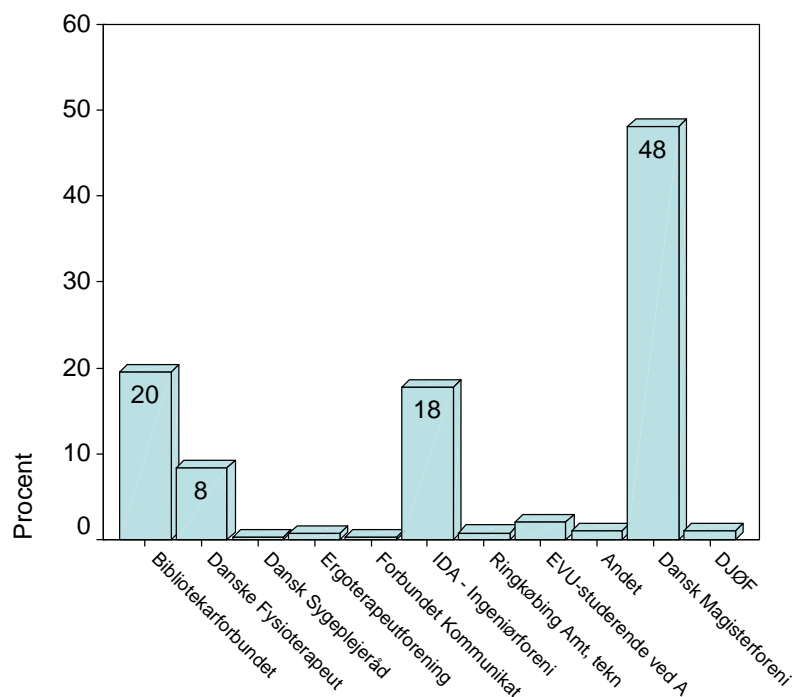
- *Dansk Magisterforening* med næsten 50% af besvarelsene
- *Bibliotekarforbundet* og *Ingeniørforeningen* med hver ca. 20% af besvarelsene
- *Danske Fysioterapeuter* med knap 10% af besvarelsene.

Fra de resterende organisationer foreligger der meget få besvarelses. Dette kan i to tilfælde ikke være anderledes, idet antallet af mulige respondenter her er lille – det drejer sig om henholdsvis Ringkøbing Amt, teknik og miljø samt deltagere ved Aalborg Universitet. Også 'Andet'-gruppen er lille.

I de øvrige tilfælde, DJØF (1%) samt Ergoterapeutforeningen, Dansk Sygeplejeråd og Forbundet Kommunikation og sprog (alle med under 1%), må man med udgangspunkt i de meget

små tal gå ud fra, at spørgeskemaet ikke er nået ud til slutbrugeren (det enkelte medlem). I alle fire tilfælde var der tale om, at spørgeskemaet ikke er sendt ud til de mulige respondenter via direkte mail, men at et link til skemaet blev placeret på organisationens hjemmeside – en metode, der åbenbart ikke har haft den ønskede effekt.

Figur 3: Fordeling på organisationer (n=3731)



Spg. 1.3: "Gennem hvilken organisation, har du modtaget spørgeskemaet?"

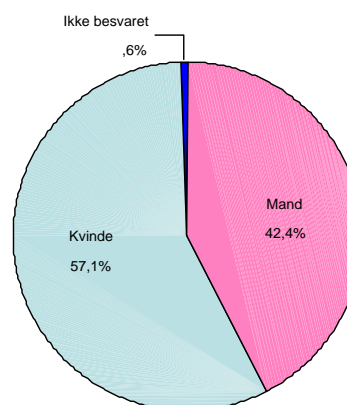
Med fokuseringen på 4 organisationer i respondentgruppen skal man være opmærksom på, at eventuelle 'særheder' for medlemmerne af disse organisationer i forhold til de øvrige baggrundsvariable vil slå igennem. Det skal derfor løbende vurderes, om respondentgruppen faktisk udviser de karakteristika, som universiteterne formoder kendetegner den intenderede voksne målgruppe, eller om der bør ske korrektioner.

Fordeling på køn, alder og uddannelse

Det fremgår, at godt 55% af respondenterne er kvinder, godt 40% mænd. Den lidt skæve kønsfordeling i forhold til arbejdsmarkedet som sådan og til universiteternes intenderede målgruppe for efter- og videreuddannelse skyldes formodentlig, at de fire dominerende organisationer sammenlagt har flere kvinder end mænd som medlemmer.

For at afgøre, om der i undersøgelsen bør ske vægtning for køn, er kønnets tilsyneladende betydning for holdningen til alle temaer i undersøgelsen undersøgt. Det viser sig, at kvinderne generelt svarer lidt mere 'positivt' end mændene. Men da der ikke er tale om markante forskelle, og da det i langt de fleste tilfælde er således, at

Figur 4: Fordeling på køn (n=3719)



Spg. 3.1: "Hvad er dit køn?"

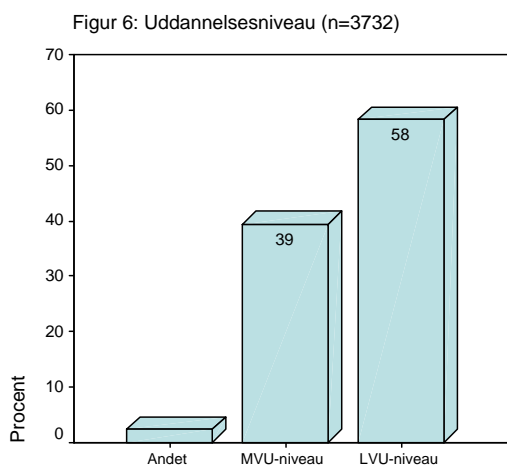
overvægten af kvinder alene virker forstærkende for tendenser, man ellers kan konstatere i undersøgelsen, vægtes der i undersøgelsen ikke for køn.

Aldersmæssigt må respondenterne betegnes som pænt fordelt på aldersrækken i et normalt arbejdsliv – dog med en lille overvægt af de yngre. Dette kan udledes af, at gruppen under 35 år, der i et typisk arbejdsliv for akademiske kandidater og bacheloruddannede – som uddannelsesparametret i det følgende viser, at der her er tale om – omfatter et aldersspænd på kun ca. 7-8 år, men leverer hele 29% af respondenterne. De to andre grupper, der omfatter et aldersspænd på ca. 15 og godt 10 år, leverer henholdsvis 47% og 24%.

Den lille overvægt af yngre respondenter kan måske forklares med, at det nok især er de unge, der ser en interesse i, at ting laves om inden for efter- og videreuddannelse, og i at påvirke disse forandringer.

Overordnet må man konkludere, at alle relevante aldersgrupper er pænt repræsenteret i respondentgruppen. Den lidt skæve fordeling til fordel for de yngre udgør ikke et problem, tværtimod. Universiteterne er selv interesseret i at tiltrække flere yngre deltagere i efter- og videreuddannelse. Respondentgruppens aldersmæssige sammensætning muliggør, at den yngre gruppes holdninger og argumenter kan formuleres og inddrages i den fremtidige tilrettelæggelse og markedsføring af efter- og videreuddannelse.

Angivelsen af uddannelsesbaggrund i spørgeskemaet er kommenteret af flere af respondenterne i det frie kommentarfelt, som afslutter spørgeskemaet. Anvendelsen af forkortelserne KVV, MVU og LVU for hhv. korte, mellemlange og lange videregående uddannelser har været uheldig. Det skønnes dog ikke, at det i sidste ende har haft betydning for de data, respondenterne har leveret om sin uddannelsesbaggrund.

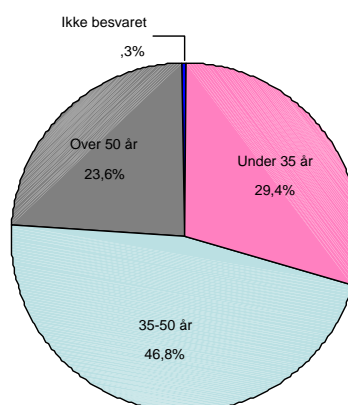


Spg. 3.3: "Angiv hvilke uddannelser, du har gennemført"
- højeste uddannelsesnivea angivet.

Uddannelsesmæssigt dominerer personer med en lang og mellemlang videregående uddannelse (LVU og MVU) med en fordeling på henholdsvis ca. 60% og 40%. Fordelingen stemmer meget fint overens med universiteternes intenderede målgruppe for efter- og videreuddannelsesaktiviteter. Sammenlignet med den aktuelle deltagergruppe i universiteternes efter- og videreuddannelsesstilbud, er gruppen med LVU større. Det er imidlertid universiteternes mål i fremtiden i højere grad *også* at tilbyde egne kandidater efteruddannelse. Derfor vurderes respondentgruppens uddannelsesmæssige niveau at være fint for undersøgelsen.

Sammenfattende må man om parametrene *køn*, *alder* og *uddannelse* sige, at respondentgruppen på tilfredsstillende vis afspejler den intenderede målgruppe for universiteternes efter-

Figur 5: Fordeling på alder (n=3730)



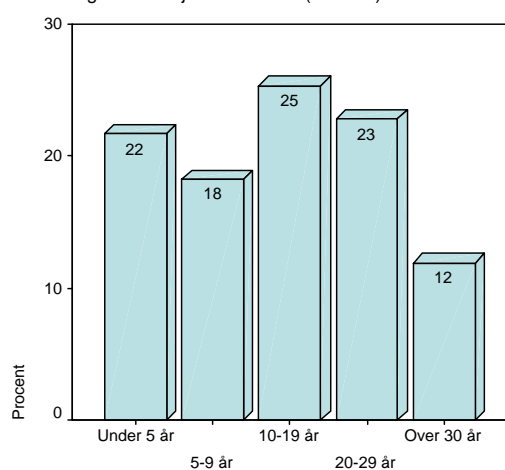
Spg. 3.2: "Hvad er din alder?"

og videreuddannelsestilbud. Der er en god repræsentation både af folk med lang videregående uddannelse og af folk med mellemlang videregående uddannelse. Alle relevante aldersgrupper er repræsenteret – med en lille overvægt af de yngre. Dette giver god mulighed for at få nye 'kunders' meninger med ind og præge fremtidens tilbud. Kønsmæssigt må der konstateres en overvægt af kvinder, som dog udelukkende bevirker, at de tendenser, der kan konstateres ved lige mange mænd og kvinder, forstærkes en smule. Der vægtes derfor ikke for køn.

Tilknytning til arbejdsmarkedet, bopæl og familiestatus

Som det fremgår ovenfor, må respondentgruppen betegnes som lidt yngre end arbejdsstyrken som sådan. Dette viser sig også i tallene for tilknytning til arbejdsmarkedet. Parallelt til aldersangivelserne er alle anciennitetsgrupper på arbejdsmarkedet godt repræsenteret i respondentgruppen, med en overvægt til de yngre grupper – for hvert tiår på arbejdsmarkedet falder andelen i respondentgruppen fra 40% til 25%, 23% og 12%. At den sidste gruppe er så lille må dels henføres til, at der her nok slet ikke er tale om et helt tiår; det er de færreste personer med en lang eller mellemlang videregående uddannelse, der opnår 40-års jubilæum på arbejdsmarkedet. Dels er gruppen af yngre respondenter større, hvilket nok skyldes højere interesse hos disse for at ændre eksisterende forhold på efter- og videreuddannelsesområdet.

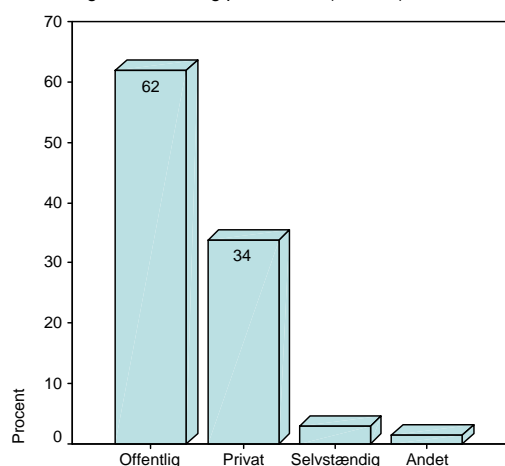
Figur 7: Arbejdsanciennitet (n=3737)



Spg. 1.1: "Hvor mange år har du været på arbejdsmarkedet?"

Respondentgruppens fordeling på sektorer er, at godt 60% er offentligt ansat, mens knap 40% er privat beskæftiget (ansat eller selvstændig). Denne fordeling er anderledes end på universiteternes nuværende tilbud, hvor der er en større overvægt af offentligt ansatte. Det er imidlertid universiteternes intention i fremtiden i langt højere grad *også* at nå privatansatte med henblik på efter- og videreuddannelse, hvilket bl.a. har givet sig udslag i oprettelse af portalen UNEV.dk og de heri indeholdte intentioner om øget samarbejde med erhvervslivet. Respondentgruppen afspejler denne intention.

Figur 8: Fordeling på sektorer (n=3597)



Spg. 1.2: "Inden for hvilken sektor er du beskæftiget?"

Alt i alt anses anciennitets- og sektorfordelingen i respondentgruppen for tilfredsstillende i forhold til universiteternes intenderede målgruppe for efter- og videreuddannelse. Ancienniteten er lavere og beskæftigelsen i højere grad privat end tilfældet er i den realiserede målgruppe i de fleste universitære efter- og videreuddannelsestilbud. Intentionen fra universiteternes side er imidlertid i overensstemmelse med respondentgruppen her i højere grad *også* at få fat i de yngre og de privatansatte.

Den geografiske opdeling af respondenterne er foretaget ved, at respondenterne har angivet deres postnummer. Nogle respondenter, bosat i udlandet, har i det frie kommentarfelt sidst i spørgeskemaet gjort opmærksom på, at de ikke har kunnet angive deres nuværende postkode.

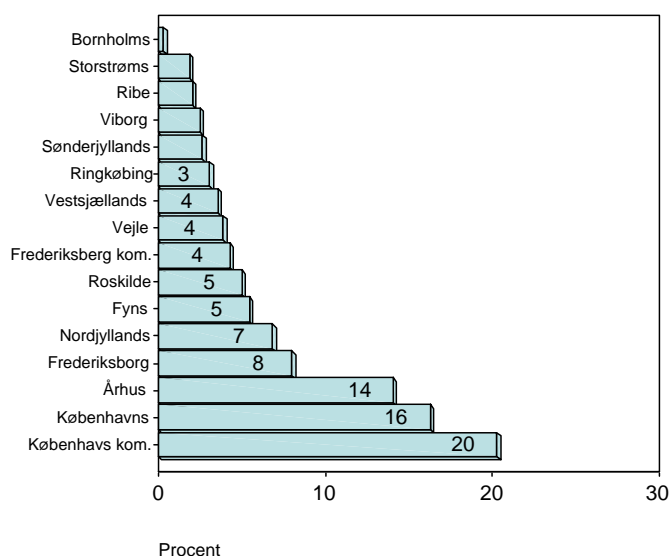
Enkelte har angivet, at de har løst problematikken ved at angive deres sidste postnummer i Danmark, mens flertallet må formodes at have undladt at besvare spørgsmålet. Da der kun er tale om 67 respondenter, der ikke har besvaret spørgsmålet, skønnes det imidlertid ikke at påvirke datas kvalitet generelt.

Postnumrene er med brug af Danmarks Statistiks nøgle for postnumres fordeling på forskellige kommuner og amter oversat til de mere kendte og overskuelige størrelser amt og kommune.

Figur 9: Fordeling på amter (n=3673)
 Fordelingen på amter er foretaget med udgangspunkt i spg. 2.5: "Hvad er dit postnummer?"

	Frekvens	Procent
Københavs kommune	745	20,3
Københavns amt	597	16,3
Århus amt	516	14,0
Frederiksborg amt	294	8,0
Nordjyllands amt	251	6,8
Fyns amt	200	5,4
Roskilde amt	184	5,0
Frederiksberg kommune	157	4,3
Vejle amt	143	3,9
Vestsjællands amt	130	3,5
Ringkøbing amt	113	3,1
Sønderjyllands amt	97	2,6
Viborg amt	92	2,5
Ribe amt	75	2,0
Storstrøms amt	69	1,9
Bornholms amt	10	,3
Total	3673	100,0
Ikke besvaret	67	
Total	3740	

Figur 10: Fordeling på amter (n=3673)



Fordelingen er foretaget med udgangs-
 punkt i spg. 3.5: "Hvad er dit postnummer?"

For fordelingen på amter samt Københavns og Frederiksberg kommuner ser man, at de alle er repræsenteret. Man må derfor karakterisere fordelingen af respondenterne på amter for tilfredsstillende.

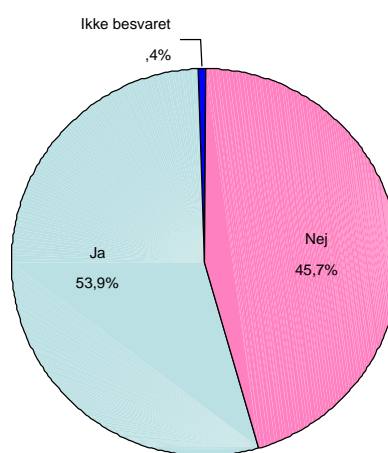
Listen over respondenternes fordeling på kommuner er ikke medtaget her, da den fylder flere sider. Konklusionen er, at respondenterne hentes fra 235 forskellige kommuner ud af landets i alt 271 kommuner (inkl. Frederiksberg og København). Altså må respondenternes fordeling på kommuner også betegnes som tilfredsstillende.

Familiemæssig karakteristik af respondentgruppen baserer sig på angivelse af hjemmeboende børn. Rationalet i at bruge hjemmeboende børn eller ej som oplysning i undersøgelsen har dog ikke været klart for alle, ligesom spørgsmålet har været vanskeligt at besvare for nogle respondenter. Hvordan karakteriseres f.eks. delebørn, ugebørn, weekendbørn, når der skal svares ja/nej til hjemmeboende børn i spørgeskemaet? Disse uhensigtsmæssigheder er der blevet gjort opmærksom på i kommentarfeltet sidst i spørgeskemaet. Dette skønnes dog ikke at have stor betydning for datakvaliteten.

Familiemæssigt har over halvdelen af respondentgruppen hjemmeboende børn. Dette tal er forventeligt sammenholdt med de tidligere tal for alder, arbejdsanciennitet og uddannelse. Parametret siger altså ikke noget nyt i sig selv, men dets betydning kan fremkomme ved samkøring af flere variable.

Sammenfattende må man karakterisere fordelingen af respondentgruppen på arbejdsmarked, bopæl og familiesituation som tilfredsstillende. Der er en god spredning inden for både arbejdsanciennitet, sektor og bopæl samt endelig spørgsmålet om hjemmeboende børn eller ej. På de områder, hvor respondentgruppen adskiller sig fra den nuværende deltagergruppe i de fleste universitære efter- og videreuddannelsestilbud, er forskellen så at sige 'til den gode side'. Ancienniteten er lavere og beskæftigelsen i højere grad privat, svarende til universiteternes intention om fremover i højere grad *også* at få fat i de yngre (med lavere arbejdsanciennitet) og de privatansatte.

Figur 11: Hjemmeboende børn (n=3724)



Spg. 3.4: "Har du hjemmeboende børn?"

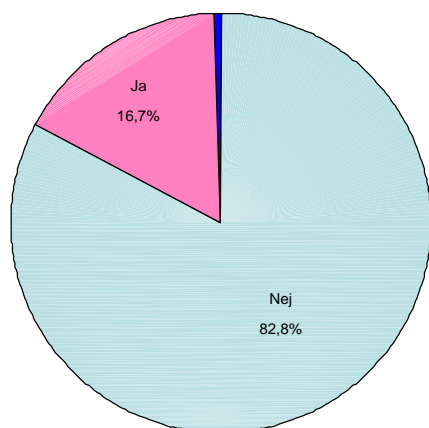
Erfaringer med efter- og videreuddannelse

Det fremgår af figurerne 12 og 13 (næste side), at knap 17% af respondenterne har været tilmeldt en efter eller videreuddannelse ved et universitet de seneste to år. Ca. det samme, godt 18%, har været tilmeldt efter- eller videreuddannelse ved en anden uddannelsesinstitution i samme periode.

Ved samkøring af de to grupper fremgår det, at der ud af de 3683 personer, der har svaret på begge spørgsmål, er 69% der ikke har deltaget i nogen af de to nævnte typer efter- og videreuddannelsestilbud. Af de 31%, der har deltaget, har de 13% deltaget på universiteterne, de 15% deltaget andetsteds og 3 % begge steder.

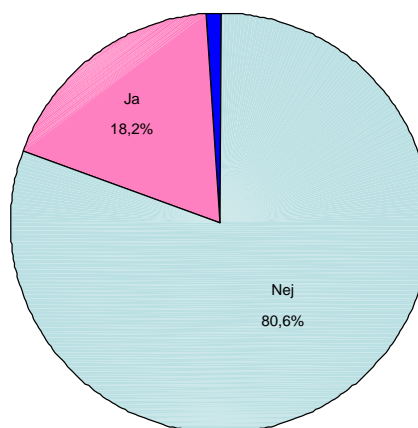
Konklusionen må blive, at respondenterne på basis af deres erfaringer med efter- og videreuddannelse de seneste år i høj grad udgør en i dag ikke realiseret målgruppe for universiteternes efter- og videreuddannelsestilbud – en målgruppe, som åbenbart i dag heller ikke nås i særlig høj grad af andre uddannelsesinstitutioner. Samtidig kan det i de andre baggrundsvARIABLE som nævnt ses, at respondenterne faktisk svarer til universiteternes intenderede målgruppe for efter- og videreuddannelse. Dermed må respondentgruppen karakteriseres som velegnet til og meget interessant for undersøgelsen.

Figur 12: Deltagelse i efter- og videreudd. ved et universitet (n=3722)



Spg. 3.6: "Har du inden for de seneste to år været tilmeldt en efter- og videreuddannelse ved et af Danmarks 12 universiteter?"

Figur 13: Deltagelse i efter- og videreudd. ved andre udd.inst. (n=3695)



Spg. 3.7: "Har du inden for de seneste to år været tilmeldt en efter- og videreuddannelse ved andre uddannelsesinstitutioner?"

Nogle af respondenterne har i det frie kommentarfelt sidst i spørgeskemaet gjort opmærksom på, at der ikke spørges ind til privat udbudt eller virksomhedsintern efter- og videreuddannelse, hvilket de gerne havde set. Man skal derfor selvfølgelig huske, at fordi respondenterne ikke har deltaget i nogen af de i skemaet anførte efter- og videreuddannelses tilbud de seneste to år, betyder det ikke, at man ikke har taget efter- og videreuddannelse de seneste to år. Det sidste giver undersøgelsen ikke baggrund for at udtale sig om.

Sammenfattende om fordeling på baggrundsparemetre

Samlet for alle baggrundsparemetre må man sige, at de på tilfredsstillende vis tegner respondentgruppen som afspejlende den *intenderede* målgruppe for universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud – altså den gruppe, som det har været undersøgelsens mål at nå. Kun kønsparemetret tegner sig for en skæv fordeling, men som tidligere nævnt bevirker den skæve fordeling med overvægt af kvinder udelukkende, at undersøgelsens tendenser forstærkes en smule, hvorfor det er besluttet ikke at vægte for køn.

I forhold til deltagerne i universiteternes nuværende tilbud er respondentgruppen lidt yngre (og har dermed lidt lavere arbejdsanciennitet), i højere grad egne kandidater og privatansatte. Dette kan bekræftes f.eks. gennem en sammenligning mellem respondenterne i denne undersøgelse og den store gruppe nuværende deltagere i universitær efter- og videreuddannelse, som ses i Aarhus Universitets undersøgelse omkring efter- og videreuddannelsesgruppen 2001 (<http://www.au.dk/da/efterudd/3.pdf>).

Kun en lille del af respondentgruppen har faktisk været tilmeldt efter- og videreuddannelses tilbud ved universiteterne de seneste år. Respondentgruppen giver dermed mulighed for at få nye gruppers holdninger ind og lade dem præge fremtidens universitære efter- og videreuddannelses tilbud og informationsformidlingen herom, et vigtigt formål for universiteterne og dermed også interessant for denne undersøgelse.

Bopæls mæssigt er respondentgruppen jævnt fordelt på landets amter og kommuner.

Konkluderende kan man derfor sige, at undersøgelsen har nået den *intenderede* målgruppe for universiteternes tilbud – ikke kun den aktuelle. Dermed er der etableret en god basis for undersøgelsen og en mulighed for gennem analyserne at give universiteterne en viden, som de

ikke har i dag, idet universiteternes egne undersøgelser primært baserer sig på undersøgelser blandt nuværende deltagere (f.eks. Jacobsen 2002 og Jarlov 2003).

I de faglige organisationer foreligger undersøgelser, der ikke tager udgangspunkt i aktuell deltagelse i efter- og videreuddannelse og dermed når en del af den samme målgruppe som denne undersøgelse. Disse undersøgelser har dog ikke samme omfang rent antalmæssigt. Dansk Magisterforening har f.eks. gennemført en undersøgelse af kommunikationsmagistres behov, ønsker og barrierer for efteruddannelse i form af en spørgeskemaundersøgelse med 200 respondenter (Mott 2002). Den store interesse hos de faglige organisationer for at deltage i nærværende undersøgelse kunne tyde på, at der eksisterer et udækket behov for større undersøgelser.

Hvad er relevant indhold i efter- og videreuddannelse?

Med baggrund i forskning på feltet er der i denne undersøgelse opstillet en hypotese om, at der er brug for et opgør med den traditionelle indholdsudfyldelse af akademiske tilbud, der groft sagt alene legitimerer sig ud fra teori og forskning og baserer sine relevanskriterier på teori- og forskningsverdenens definition af disse. Med baggrund i moderne voksenliv og den plads, efter- og videreuddannelse har i den enkelte voksnes liv og i samfunds-/arbejdslivet som sådan, kunne man forestille sig, at den enkelte voksne i langt højere grad har lyst til og behov for at kunne indholdspræge sine efter- og videreuddannelsesforløb ud fra individuelle ønsker og behov. Ligeledes kunne man forestille sig, at den enkeltes arbejdsliv og generelle arbejdslivsproblematikker i langt højere grad burde præge også akademiske efter- og videreuddannelsesforløb. Derfor er respondenterne blevet bedt om at tage stilling til aspekter af både traditionel og fornyet indholdsudfyldelse af efter- og videreuddannelse.

Skal indholdet kunne præges af den enkelte deltager?

Analysen af, om respondenterne ønsker mulighed for individuelt at kunne præge indholdet af egne efter- og videreuddannelsesforløb baserer sig på respondenternes svar på spørgsmål omkring til- og fravalg samt kombination af forskellige indholdselementer, formuleret som:

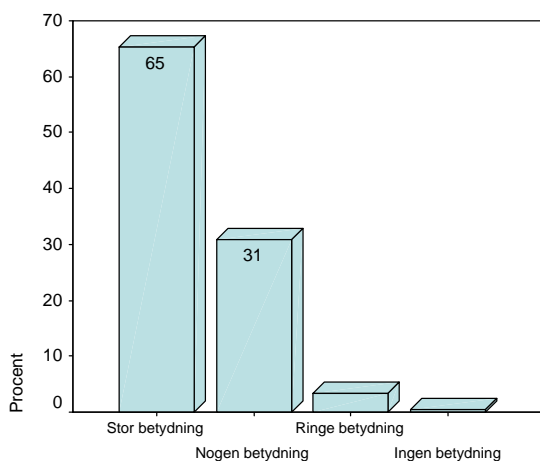
- | |
|---|
| <ul style="list-style-type: none">• At til- og fravalg af moduler er muligt• At moduler fra forskellige uddannelser kan kombineres |
|---|

De konkrete tal for besvarelsen af de to spørgsmål fremgår af figurerne 14 og 15 (næste side).

Tallene viser entydigt, at respondentgruppen ønsker en mere fleksibel indholdsudfyldelse af efter- og videreuddannelsestilbud end man oftest ser i universitære tilbud i dag, hvor normen er længere forløb, der er indholdsmæssigt fastlagt af udbyderne på forhånd. 96% tillægger det 'stor/nogen betydning' at kunne til-/fravælge indhold og 87% tillægger det 'stor/nogen betydning' at kunne hente indhold flere steder fra (ved at kombinere flere uddannelsers indholdstilbud)

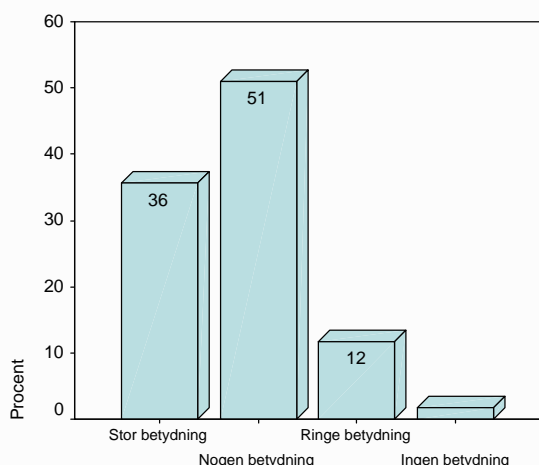
Man må herudfra konkludere, at respondenterne lægger megen vægt på selv at kunne være med til at indholdspræge deres efter- og videreuddannelsestilbud ud fra egne relevanskriterier. Det at kunne til- og fravælge moduler står helt centralt og vurderes som vigtigere end at kunne kombinere moduler på tværs af uddannelser. Man kan dog ikke vide, om respondenterne blot ikke har kunnet forestille sig noget så uvant som kombinationer af moduler på tværs af uddannelser og dermed ikke har udtrykt ønske om det.

Figur 14: Mulighed for at til- og fravælge moduler (n=3712)



Spg. 2.1.f: "At det er muligt at til- og fravælge moduler i uddannelsen, ud fra hvad der er relevant for dig?"

Figur 15: Mulighed for at kombinere moduler (n=3702)



Spg. 2.1.j: "At det er muligt at kombinere moduler fra forskellige uddannelser?"

Job og efter- og videreuddannelse

Kunne jobbet være et vægtigt relevanskriterium, som voksne ønsker at indholdsbestemme deres efter- og videreuddannelser ud fra? Dette er undersøgt via spørgsmål om betydningen af:

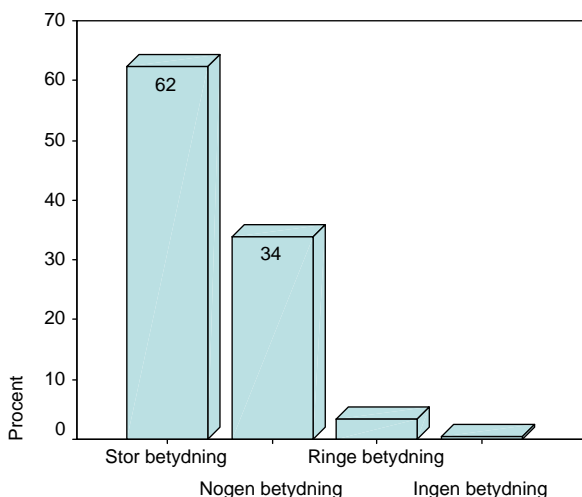
- At uddannelsen knytter an til arbejdslivet
- At jobproblemstillinger kan inddrages
- At arbejdslivserfaringer er brugbare
- At uddannelsen er anvendelsesorienteret

De konkrete tal for besvarelsen af spørgsmålene findes i figurene 16-19.

Som det ses er antallet af respondenter, der i de fire spørgsmål tillægger det 'stor/nogen betydning', at uddannelse og arbejdsliv hænger indholdsmæssigt sammen, meget stort. Størst er tilslutningen til og prioriteringen af en generel erklæring om indholdsmæssig sammenhæng mellem efter- og videreuddannelse og arbejdsliv (Figur 16), idet 96% tillægger en sådan 'stor/nogen betydning' – og heraf hele 62% fra den øverste prioriteringsgruppe.

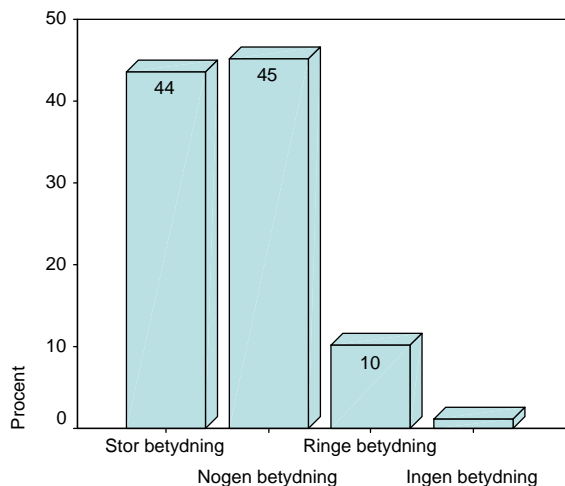
Hvordan den ønskede indholdsmæssige sammenkobling skal ske, er undersøgt i spørgsmålene 2.3.e og 2.3.f (Figur 17 og 18) på den ene side og 2.3.g (Figur 19) på den anden side. De to første spørgsmål repræsenterer en importmodel, hvor elementer fra jobbet tages med over i uddannelsen, mens 2.3.g. repræsenterer en eksportmodel, hvor viden fra uddannelsen efterfølgende kan tages med over i jobbet. 94% tillægger den indholdsmæssige eksportmulighed 'stor/nogen betydning', mens 89% tillægger importmodellen 'stor/nogen betydning'. Samtidig er en del flere af de 94% hentet fra den øverste prioriteringsgruppe ('stor betydning'), end der er tale om ved de 89%.

Figur 16: Indholdsmæssig anknnytning til arbejdsliv (n=3720)



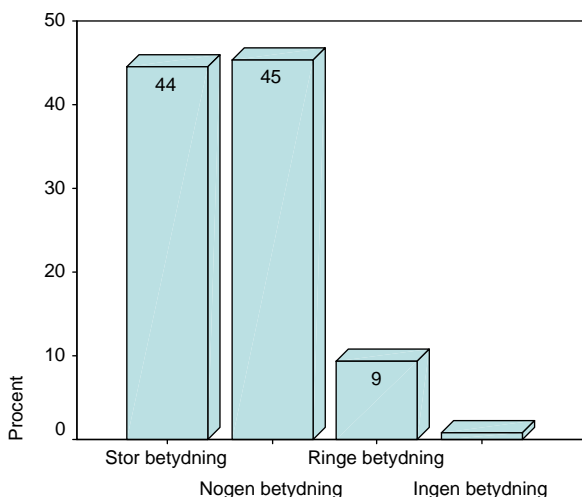
Spg. 2.3.a: "At uddannelsen indholdsmæssigt knytter an til mit arbejdsliv."

Figur 17: Inddragelse af problemstillinger fra job (n=3714)



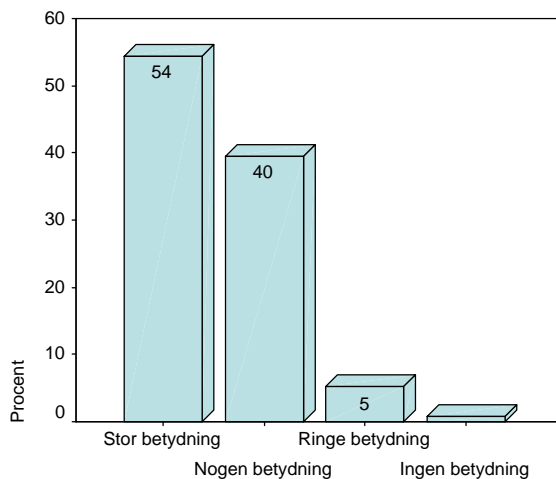
Spg. 2.3.e: "At du kan inddrage problemstillinger fra din egen jobsituation direkte i uddannelsen."

Figur 18: Inddragelse af erfaringer fra arbejdsliv (n=3710)



Spg. 2.3.f: "At du kan inddrage erfaringer fra dit arbejdsliv i uddannelsen."

Figur 19: Anvendelse af tilegnet viden i jobsituation (n=3719)



Spg. 2.3.g: "At du kan anvende den tilegnede viden i din konkrete jobsituation."

Man må derfor konkludere, at voksne i høj grad er interesseret i at indholdskoble efter- og videreuddannelse og job. Denne indholdskobling skal i hvert fald bestå i, at viden fra uddannelsen skal kunne anvendes i jobsammenhæng, men i næsten lige så høj grad kræves en mere direkte og konkret inddragelse af både problemstillinger og erfaringer fra arbejdslivet i efter- og videreuddannelsessammenhæng.

Som nogle af respondenterne gør opmærksom på i kommentaren sidst i spørgeskemaet, kan en del af forklaringen på nogle respondents ringere interesse for at indholdskoble efter- og videreuddannelse og det konkrete job være, at disse respondenter ønsker at bruge efter- og videreuddannelse til at skifte jobspor og derfor ikke ønsker efter- og videreuddannelsen indholdskoblet direkte med det specifikke, nuværende job.

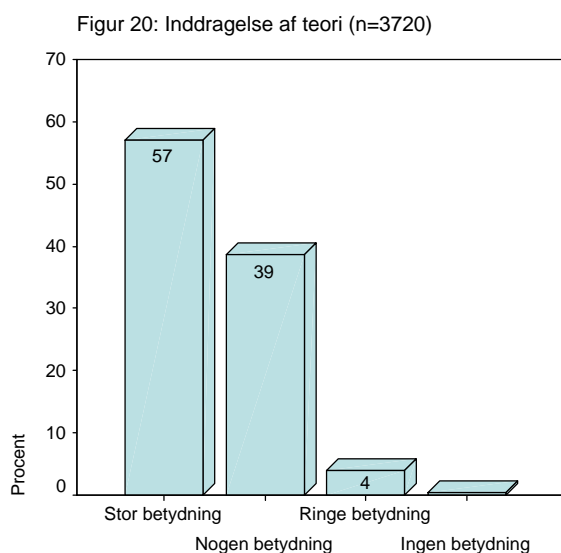
Tradition contra fornyelse?

Det generelle ønske om mulighed for individuel prægning af efter- og videreuddannelsers indhold og respondenternes klare ønske om indholdsmæssig kobling af efter- og videreuddannelse og job tegner umiddelbart et opgør med universiteternes traditionelle principper for indholdsudfyldelse af akademiske uddannelsesstilbud. Pr. tradition tæller teori og forskning nemlig som de centrale pejlemærker ved indholdsudfyldelse af uddannelsesstilbud på universitetsniveau. Det skal i det følgende undersøges nærmere, om der *er* tale om et sådant opgør med traditionen og om opgøret eventuelt skal nuanceres.

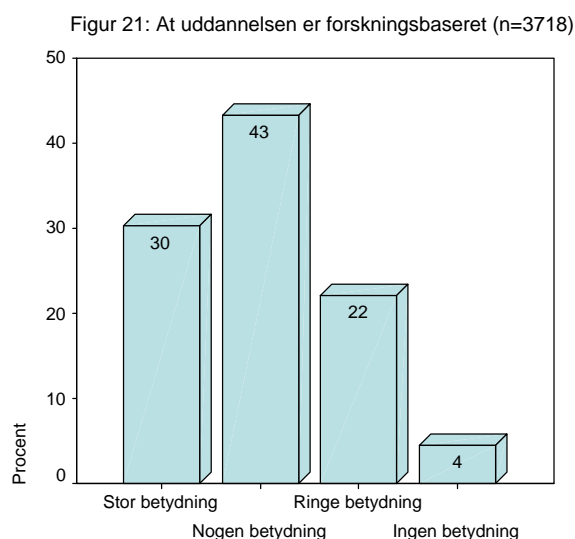
Dette sker med udgangspunkt i respondenternes besvarelse af yderligere tre spørgsmål om, hvilken betydning de tillægger:

- At uddannelsen indeholder teori
- At uddannelsen er forskningsbaseret
- At uddannelsen baseres på den nyeste forskning

De konkrete tal for besvarelsen af de to første spørgsmål ser således ud:



Spg. 2.3.b: "At uddannelsen inddrager teori."

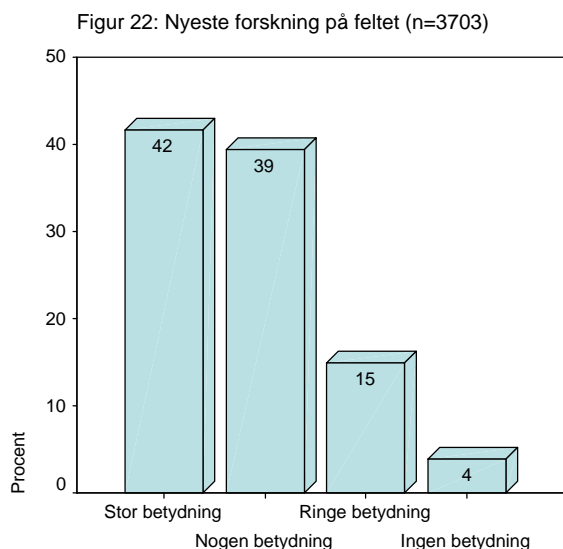


Spg. 2.3.c: "At uddannelsen er forskningsbaseret."

Undersøgelsen har udvalgt to kendetegn for traditionel akademisk uddannelse: teori og forskning. Disse to kendetegn vurderes, jf. figur 20 og 21, forskelligt af respondentgruppen. Teori tillægges således af næsten alle, nemlig 96%, 'stor/nogen betydning', og af disse 96% stammer de 57% fra øverste prioriteringskategori 'stor betydning'. Heroverfor tillægger 'alene' 73% forskning 'stor/nogen betydning', og af disse stammer kun de 30% fra den øverste prioriteringskategori.

Der er altså ingen tvivl om, at voksne kommer til efter- og videreuddannelse for at få teori og i mange tilfælde også for at få forskningsbaseret uddannelse. Men man må konstatere, at mens nærmest alle kommer efter teori, er der faktisk godt $\frac{1}{4}$ af respondenterne, der ikke lægger nævneværdig vægt på tilbuddets forskningsbaseret.

Hvordan disse tal skal tolkes, hænger selvfølgelig i høj grad sammen med, hvad respondenterne forstår ved henholdsvis teori og forskning. Et par af respondenterne gør i deres kommentar sidst i spørgeskemaet opmærksom på, at begrebet forskning måske ikke er så klart som begrebet teori. De stiller i hvert fald spørgsmålet: 'Mon alle forstår det samme



Spg. 2.3.d: "At denne forskning er den nyeste på feltet."

ikke på samme måde sættes lig universiteterne. F.eks. har mellemlangt uddannede oplevet megen teori i deres mellemlange professionsuddannelser, som imidlertid oftest ikke er forskningsbaserede. Med andre ord kunne man forestille sig, at nogle tolker spørgsmålet om forskningsbaseret som et spørgsmål om, hvor stor vægt de lægger på at efter- og videreuddannelsesstilbuddet er et decideret universitetstilbud.

For nærværende kan alene konkluderes, at både teori og forskning er vigtige for mange voksne, når efter- og videreuddannelse skal indholdsudfyldes – dog med en klar betoning af teori, idet godt $\frac{1}{4}$ af respondenterne ikke tillægger forskningsbaseret nævneværdig betydning. Senere skal der ses på, om nærmere analyser af respondenterne med de lave prioriteringer vedrørende forskning kan nuancere denne konklusion.

Samtidig ser man, at en traditionel indholdsudfyldelse af efter- og videreuddannelse – for universiteternes vedkommende repræsenteret gennem teori og forskning – og ønsket om en ny mere individuel og arbejdslivsafhængig indholdsprægning af efter- og videreuddannelse, som er konstateret ovenfor, ikke opleves som modsætninger, men tværtimod som krav, der ønskes kombineret. Den store gruppe respondenter vil så at sige have *både* tradition og fornyelse, når det gælder indholdsudfyldelsen af efter- og videreuddannelse. Hermed stilles universiteterne over for et markant krav om at *kombinere* traditionel indholdsudfyldelse med nye ønsker og krav.

For nuanceringen af forskningsprioriteringen i undersøgelsen skal det tilføjes, at ny forskning (figur 22) har større interesse end forskning som sådan. Næsten det samme antal respondenter svarer på de to spørgsmål om betydningen af henholdsvis 'forskning' og 'den nyeste forskning'. Mens 'kun' 73% som nævnt tillægger forskning som sådan 'stor/nogen betydning', er denne kategori 81% for den nyeste forsknings vedkommende. Antallet i den øverste prioriteringskategori er også større for ny forsknings vedkommende (42% tillægger ny forskning 'stor betydning', kun 30% tillægger forskning som sådan samme betydning).

Dette resultat stemmer overens med det, man har kunnet konkludere i en evaluering af fjernundervisning i Norge, hvor voksne efter- og videreuddannelsesdeltagere blev interviewet om deres erfaringer, prioriteringer m.m. (Støkken et al. 2002). Også de norske voksne udtalte, at de lagde megen vægt på, at der var tale om den 'nyeste forskning'.

ved forskningsbaseret?' Altså må der tages forbehold for eventuelle forskellige fortolkninger af spørgsmålet om forskning og de heraf afledte forskelligheder i de afgivne svar.

Man kunne f.eks. forestille sig, at begrebet forskning i højere grad tolkes som noget hverdagsfjernt sammenlignet med teori – hvilket kunne forklare lavere prioriteringer, når respondenterne netop, som det ses ovenfor, opprioriterer hverdagstilknytningen af efter- og videreuddannelse.

Man kunne også forestille sig, at forskelligheden i svarene stammer fra, at mange af respondenterne med forskning straks tænker på universiteterne, mens teori

Da forskning er et helt centralt kvalitets- og salgsparemeter i universitær efter- og videreuddannelse i Danmark, bør undersøgelsens resultater her følges op.

Indholdet i efter- og videreuddannelser – nye udfordringer for universiteterne

De foreløbige analyser har vist, at universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse stilles over for nye udfordringer, når efter- og videreuddannelsesstilbudene skal indholdsudfyldes. Universiteterne kan ikke, som der i stort omfang har været tradition for, fortsætte med overvejende at udbyde længere faste forløb, og de kan ikke fortsætte med alene at lade teori og forskning sætte dagsordenen.

Voksne vil have modulært opbygget efter- og videreuddannelse, de vil have tættere indholdsmæssig sammenhæng mellem efter- og videreuddannelse og arbejdsliv, og de vil have teori. Det er de tre pejlemærker, undersøgelsen viser.

For universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse betyder det nye udfordringer. Flere modulært opbyggede tilbud må udvikles, og sammenhængen mellem efter- og videreuddannelse og arbejdsliv må forbedres. Det kan bl.a. ske ved, at den indholdsmæssige sammenhæng mellem efter- og videreuddannelser og den enkelte deltagers job styrkes. Samtidig ligger der dog en udfordring for universiteterne i ikke at lade en sådan jobtilknytning gå ud over tilbuddenes teoretiske dimensioner, for teori er i høj grad efterspurgt af respondenterne. Forskning, som er et vigtigt kendetegn ved universiteterne, vægtes ikke højt af ¼ af respondenterne. For universiteterne må det blive en stor udfordring at ændre på denne opfattelse af forskning.

Nye studieformer i efter- og videreuddannelse?

På baggrund af teori og praksis på feltet er der her formuleret en hypotese om, at der er brug for nye studieformer med henblik på at kunne fange og fastholde moderne højtuddannede voksne i efter- og videreuddannelsesforløb – studieformer, som i højere grad end i dag afspejler moderne voksenlivs karakteristika og betingelser for læring. Forskellige former for øget fleksibilitet, en mere individuel approach og ændrede interaktionsformer mellem underviser og deltagere er forsøgt formuleret som mulige nye relevante tiltag.

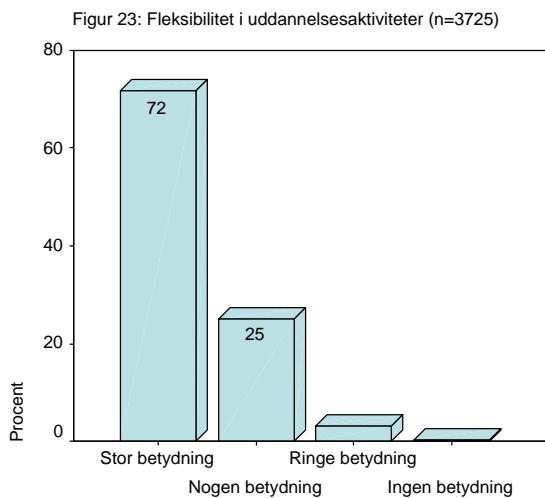
I det følgende fremlægges, hvad respondentgruppen siger til hypotesen og de formulerede mulige nye tiltag.

Skal efter- og videreuddannelse være mere fleksibel – i tid og sted?

Analysen af, hvordan respondentgruppen forholder sig til forslag om mere tids- og steds-mæssigt fleksible studieformer, baserer sig på besvarelsen af spørgsmål om:

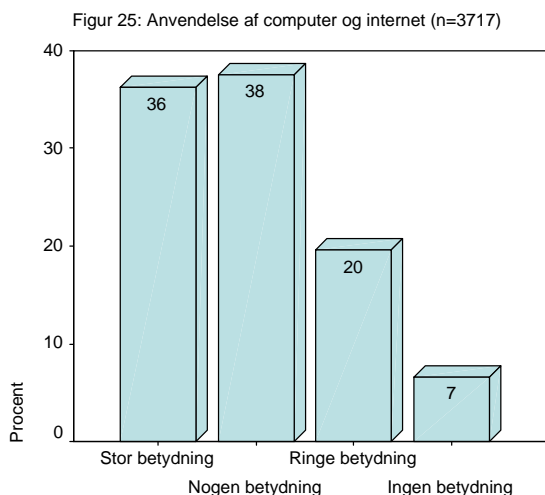
- At aktiviteter kan foretages, når det passer vedkommende
- At vejledning gives uafhængigt af tid og sted
- At der anvendes computer og internet
- Fjernundervisning vs. fremmødeundervisning

De konkrete tal for besvarelserne af de tre første spørgsmål fremgår af figur 23-25.



Spg. 2.1.c: "At det er muligt at foretage de enkelte uddannelsesaktiviteter, når det passer dig."

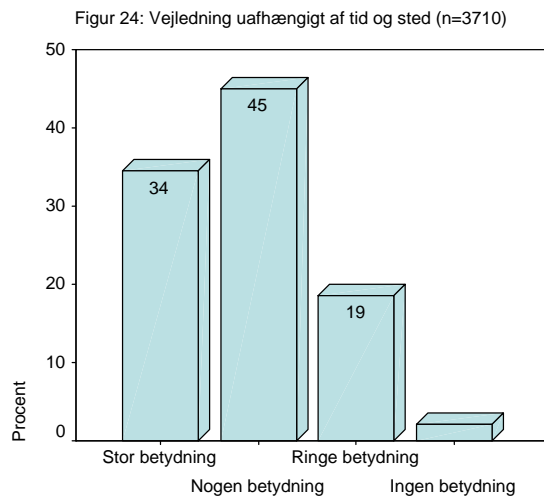
Respondentgruppens holdning til brugen af PC og internet, som ofte netop indsættes for at støtte fleksibilitet i tid og sted for den enkelte, bakker op bag det fremanalyserede ønske om fleksibilitet, idet næsten $\frac{3}{4}$ af respondenterne tillægger brugen af PC/internet 'stor/nogen betydning'. Det skal dog samtidig nævnes, at 20% tillægger PC/internet 'ringe betydning', mens 7% tillægger det 'ingen betydning' overhovedet.



Spg. 2.1.m: "At der anvendes computer og internet i undervisningen."

Som det fremgår, lægger respondentgruppen meget stor vægt på, at studieaktiviteterne kan ske, når det passer den enkelte. 97% tillægger denne form for fleksibilitet 'stor/nogen betydning' og heraf er næsten $\frac{3}{4}$ i gruppen 'stor betydning'.

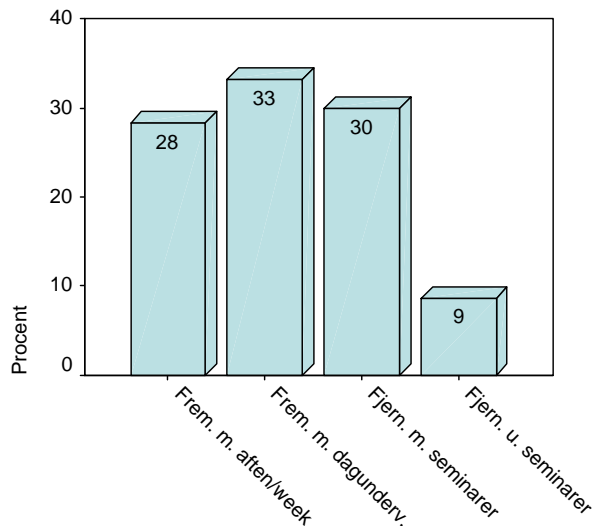
Med hensyn til den direkte kontakt til underviserne forventes ikke samme fleksibilitet, men stadig er der dog et stort ønske om fleksibilitet i form af vejledning uafhængig af tid og sted. Næsten 80% af respondentgruppen tillægger dette parameter 'stor/nogen betydning'. Knap 20% tillægger dog samme parameter 'ringe/ingen betydning'.



Spg. 2.1.e: "At det er muligt at få vejledning, uafhængigt af tid og sted."

Sammenfattende kan man konkludere, at respondentgruppen som sådan lægger megen vægt på den tids- og stedsmæssige fleksibilitet forstået som den enkeltes mulighed for at kunne indpasse deltagelsen i efter- og videreuddannelse i sine andre aktiviteter. Man er dog villig til at ofre en lille smule på den tids- og stedsmæssige fleksibilitet, når det drejer sig om at komme i direkte kontakt med en underviser/vejleder. Det kunne se ud, som om respondentgruppen forestiller sig fleksibiliteten i nogen grad fremkaldt via brug af PC/internet. I hvert fald vurderer næsten $\frac{3}{4}$, at brugen af PC/internet har 'stor/nogen betydning'.

Figur 26: Foretrukne undervisningsform (n=3701)



Spg. 2.2: "Hvilken undervisningsform foretrækker du i forbindelse med efter- og videreuddannelse?" - 1. prioritet.

- At næsten alle ønsker fleksibilitet i tid og sted
- At mange ser fjernundervisning som en løsning på dette ønske
- At endnu flere imidlertid ikke ser fjernundervisning som en løsning

Sandsynligheden for, at det faktisk forholder sig sådan, efterprøves ved at se på *både* respondenternes førsteprioritet og deres andenprioritet, hvad angår foretrukne undervisningsform. Dette giver anledning til at nuancere antagelsen ovenfor.

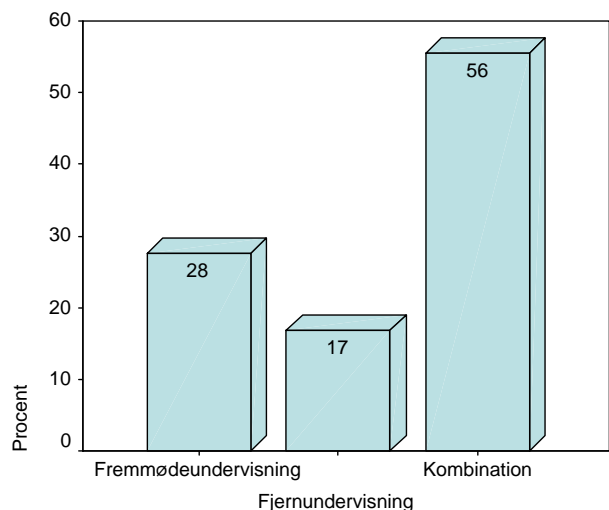
Det viser sig, at ud af de 3647 personer, der har anført både første- og andenprioritet omkring foretrukken undervisningsform, har 1006 respondenter (28%) udelukkende peget på fremmødeundervisning, 615 (17%) udelukkende på fjernundervisning. Dette bekræfter, som antaget ovenfor, at én gruppe tydeligt foretrækker fremmødeundervisning, mens en anden gruppe ligeså tydeligt foretrækker fjernundervisning.

Størrelsen af de to grupper er dog langt mindre, end man kunne tro alene ud fra førsteprioriteten ovenfor, for en tredje gruppe viser sig nemlig at være endnu større end de to grupper tilsammen, nemlig respondenter, der kunne forestille sig *både* fremmøde- og fjernundervisning som relevant undervisningsform (dvs. respondenter, der kombinerer de to former i deres første- og andenprioritet). 2026 respondenter (56%), kunne faktisk forestille sig både fremmøde- og fjernundervisning som relevant udbudsform for dem.

Det tydelige ønske om tids-/steds-mæssig fleksibilitet afspejles også – men i første omgang kun til dels i respondentgruppens besvarelse af spørgsmål 2.2. om, hvilken undervisningsform der foretrækkes.

Som det ses, anfører godt 60% fremmødeundervisning, der jo traditionelt må karakteriseres som en lidt fleksibel form i tid og sted, som deres førsteprioritet, mens knap 40% anfører fjernundervisning, der tydeligt står for fleksibilitet i tid og sted, som deres førsteprioritet. Det kunne altså se ud til, at det, der gør sig gældende, er:

Figur 27: Foretrukne undervisningsform (n=3647)



Spg. 2.2: "Hvilken undervisningsform foretrækker du i forbindelse med efter- og videreuddannelse?" 1. og 2. prioritet.

Derfor må antagelsen ovenfor som nævnt nuanceres. Det ser snarere ud til:

- At næsten alle ønsker fleksibilitet i tid og sted
- At mange i overensstemmelse hermed ser fjernundervisning som en relevant studieform (73% har fjernundervisning som første/anden prioritet eller som begge prioriteter)
- At mange ikke nødvendigvis ønsker at opnå fleksibilitet via fjernundervisning (de 84% med fremmødeundervisning som første/anden prioritet eller begge prioriteter)

Dermed må konklusionen blive, at både fremmøde- og fjernundervisningstilbud bør være markant repræsenteret i et efter- og videreuddannelsesudbud, som afspejler de voksnes egne ønsker.

Samlet må man om tids-/stedsmæssig fleksibilitet sige, at respondentgruppen bakker op bag undersøgelsens hypotese om behov for en højere grad af tids- og stedsmæssig fleksibilitet end den, man traditionelt ser i universiteternes efter- og videreuddannelsesstilbud i dag. 97% betoner vigtigheden af at kunne lave studieaktiviteter, når det passer én selv, og næsten 80% vægter vejledning uafhængig af tid og sted. Næsten 40% har fjernundervisning som deres førsteprioritet, og 73% ser fjernundervisning som en relevant studieform.

Denne øgede fokus på fleksibilitet og fjernundervisning sammenlignet med det eksisterende efter- og videreuddannelsesudbud betyder imidlertid ikke, at interessen for fremmødeundervisning ikke også er der. Godt 60% sætter faktisk denne form som førsteprioritet, og 84% ser fremmødeundervisning som en relevant undervisningsform. Man kan imidlertid med rette sætte spørgsmålstegn ved, om det, de voksne ønsker, er traditionel fremmødeundervisning. Det må, med basis i det markante behov hos næsten alle respondenter om øget fleksibilitet uanset undervisningsform, være en udfordring at få indbygget mere tids- og stedsmæssig fleksibilitet i traditionel fremmødeundervisning i fremtidige tilbud. IT kunne her komme ind som et værdifuldt værktøj. Næsten $\frac{3}{4}$ af respondenterne tillægger nemlig PC/internet 'stor/nogen betydning'.

Ud af det antal kommentarer, der er afgivet i kommentarfeltet sidst i spørgeskemaet, ses det, at spørgsmålet om fremmøde- versus fjernundervisning har optaget respondenterne meget. Der er kommentarer om forskellige studieformers overkommelighed, disciplinerende karakter, egnethed for særlige grupper m.m. samt om forholdet mellem deltageres og arbejdsgiveres præferencer hvad angår studieform. Det ser derfor ud til, at det vil være relevant at tage emnet fleksibilitet i form af fjernundervisning/fremmødeundervisning eller kombinationer af disse op og uddybe det i en efterfølgende interviewundersøgelse. Det vil her bl.a. være interessant at undersøge, om valg af og krav til studieform indeholder konfliktpotentiale for den enkelte.

Det bliver for universiteterne en udfordring at udvikle og udbyde både mere fjernundervisning og mere fleksibel nærundervisning.

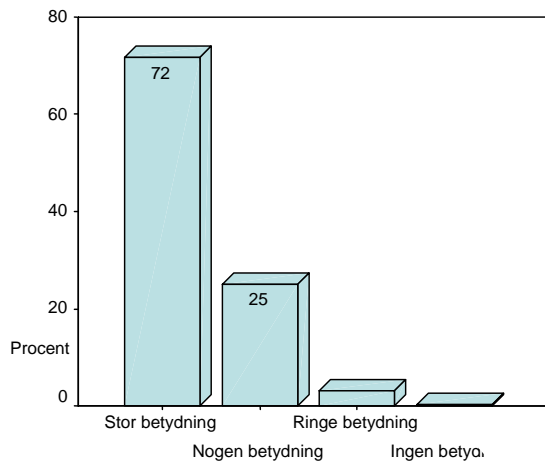
Skal den enkelte kunne tilrettelægge efter- og videreuddannelse mere fleksibelt?

Den videre analyse af respondentgruppens holdninger til fleksibilitet, ud over tids- og stedsmæssig fleksibilitet, baserer sig på gruppens besvarelse af spørgsmål om:

- At aktiviteter kan laves, når det passer vedkommende
- At til- og fravalg af moduler er muligt
- At moduler fra forskellige uddannelser kan kombineres
- At det er muligt at få bevis
- At eksamen ikke er obligatorisk
- At forløb afsluttes med eksamen

De konkrete tal for besvarelsen af disse spørgsmål fremgår af figur 28-33.

Figur 28: Fleksibilitet i uddannelsesaktiviteter (n=3725)

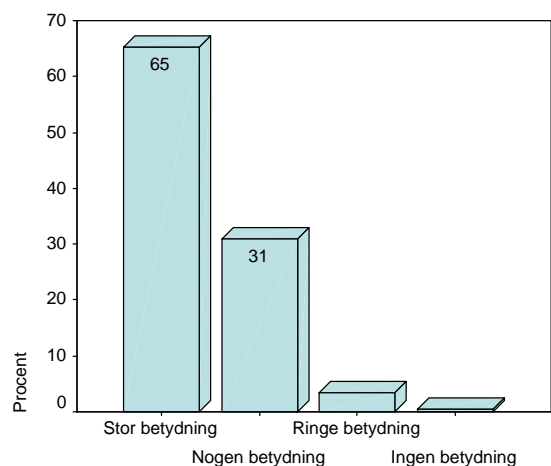


Spg. 2.1.c: "At det er muligt at foretage de enkelte uddannelsesaktiviteter, når det passer dig."

Som udgangspunkt tjener figur 28 (den samme som figur 23 ovenfor), der viser, at næsten alle – nemlig hele 97% af respondenterne tillægger det 'stor/nogen betydning' at kunne studere, når det passer den enkelte.

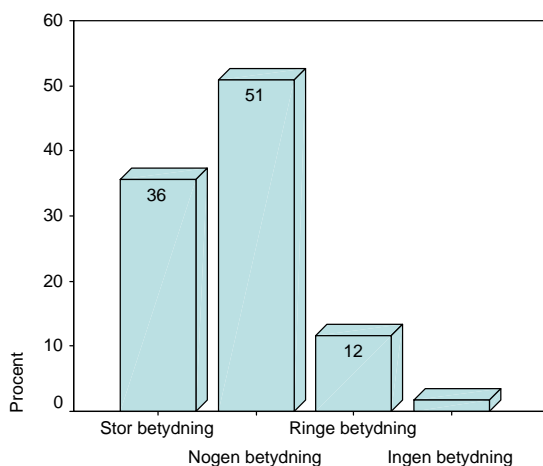
Dette næsten uniforme ønske om individuel tilrettelæggelsesmæssig fleksibilitet kombineres med et næsten lige så klart ønske om, at efter- og videreuddannelse tilrettelægges modulært, og at det er den enkelte deltager, der styrer de hertil knyttede til- og fravalg af moduler inden for tilbuddets rammer. 96% af respondenterne tillægger det således 'stor/ nogen betydning', at moduler kan til- og fravælges ud fra individuelle hensyn (Figur 29).

Figur 29: Til- og fravælg relevante moduler (n=3712)



Spg. 2.1.f: "At det er muligt at til- og fravælg relevante moduler i uddannelsen, ud fra hvad der er relevant for dig."

Figur 30: Mulighed for at kombinere moduler (n=3702)

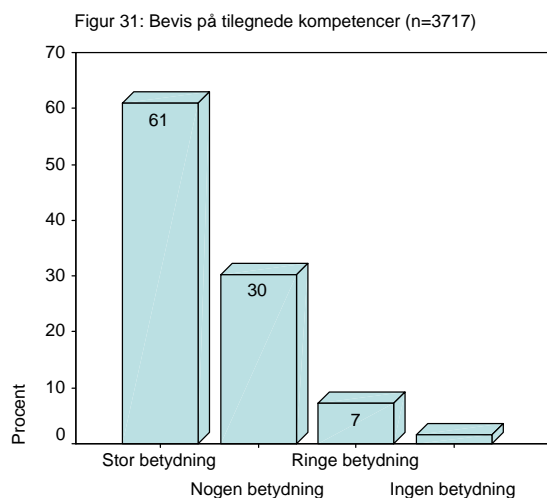


Spg. 2.1.j: "At det er muligt at kombinere moduler fra forskellige uddannelser."

Mange ønsker også mulighed for at kunne kombinere moduler fra forskellige uddannelser, hvilket 87% af respondentgruppen tillægger 'stor/nogen betydning'. Man noterer dog, at kun de 36% af disse 87% stammer fra den højeste prioriteringsgruppe, mens der for til-/fravalg af moduler var tale om 65% i den øverste prioriteringsgruppe (Figur 30).

I forbindelse med kombinationen af moduler ville nogle respondenter, som det fremgår af deres kommentarer sidst i spørgeskemaet, gerne have haft meritproblematikker taget op i undersøgelsen også. Dette er ikke sket direkte,

men krav om merit må anses for en logisk følge af et konstateret ønske om øget mulighed for at tilvælge, fravælge og kombinere moduler.



Spg. 2.1.g: "At det er muligt at få et bevis på de tilegnede kompetencer."

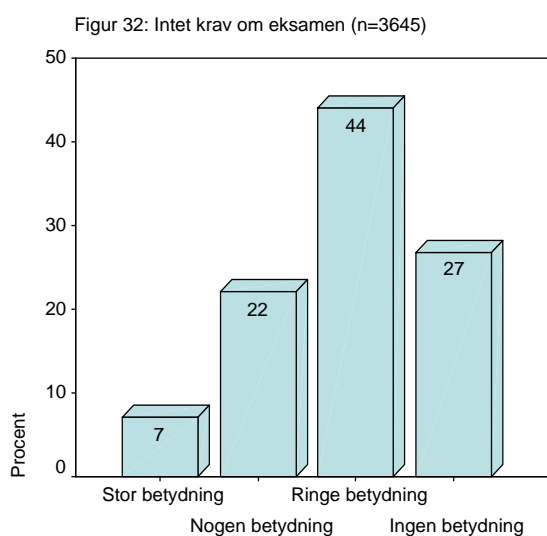
De konstaterede til-/fravalgs- og kombinationsønsker hos respondentgruppen må, som det fremgår af respondenternes holdning til muligheden for at få bevis for efter- og videreuddannelse (Figur 31), ikke gå ud over den enkeltes mulighed for at dokumentere efter- og videreuddannelse via et officielt bevis. Således tillægger 91% muligheden for at få bevis på fulgt efter- og videreuddannelse 'stor/nogen betydning'.

Sammenfattende må man altså sige, at en fleksibel modulær tilrettelæggelsesform internt i det enkelte efter- og videreuddannelsesstilbud ses at være en meget høj prioritet for respondenterne, kombineret med muligheden for at sammensætte moduler på

tværs af uddannelser. De modulært opbyggede forløb ønskes dokumenteret i et bevis.

Den individuelle tilrettelæggelsesmæssige fleksibilitet ønskes af flertallet *ikke* opnået via mulighed for at fravælge eksamen, som hidtil oftest har været en fast bestanddel i universitære efter- og videreuddannelsesstilbud. 62% siger direkte (jf. Figur 33), at de tillægger det 'stor/nogen betydning', at der afsluttes med eksamen. Man bemærker dog, at kun 16 af disse 62% stammer fra den øverste prioriteringskategori.

Disse tal betyder dog på den anden side, at der trods alt er 39%, som ikke vægter afslutning med eksamen højt, hvilket står i modsætning til den prioritering, eksamen i efter- og videreuddannelse traditionelt har haft fra universiteternes side – som del af deres tilbud og som markedsføringselement.

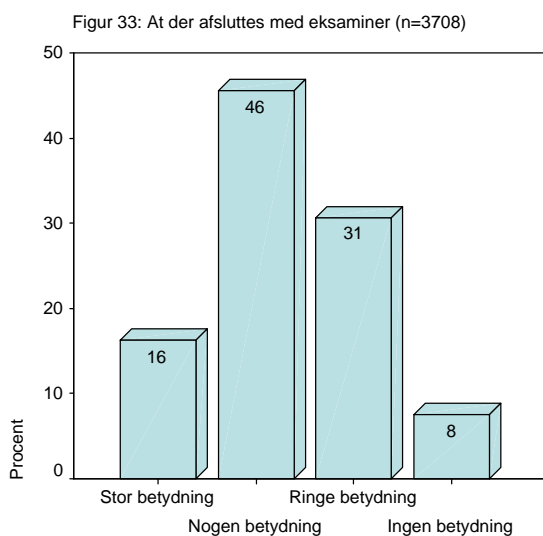


Spg. 2.1.i: "At der IKKE er krav om, at uddannelsen/modulet afsluttes med eksamen."

Figur 32 viser, at der er 29%, der tillægger det 'stor/nogen betydning', at der ikke er krav om eksamen. Dette kunne underbygge eksamens mindre betydning for målgruppen end traditionelt antaget af universiteterne. Imidlertid var spørgsmålet om eksamenskrav formuleret uheldigt (spørgsmålet indeholdt en negation og blev dermed uklart), hvorfor det er tvivlsomt, hvor megen vægt der kan lægges på tallene i figur 32.

Samlet må man om den tilrettelæggelsesmæssige fleksibilitet konkludere, at respondentgruppen bakker op om undersøgelsens hypotese om behov for mere individuel tilrettelæggelsesmæssig fleksibilitet. Respondentgruppen ønsker i høj grad at studere, når det passer den enkelte, og at gøre dette i form af modulært opbyggede tilbud, der

måske også kan kombineres på tværs. 97% bakker muligheden for at studere, når det passer den enkelte, op. 96% bakker en modulær opbygning af uddannelserne op, og 87% forventer mulighed for at kunne kombinere moduler på tværs.



Spg. 2.1.h: "At uddannelsen/modulet afsluttes med eksaminer."

Bevis interesserer mange, idet 91% tillægger dette 'stor/nogen betydning'. Der er mere delte meninger om, hvorvidt der skal være tale om et *eksamensbevis*. Eksamen er af interesse for mange, men der er dog næsten 40%, der ikke tillægger det nævneværdig betydning, at forløb afsluttes med eksamen.

Man må dermed konkludere, at respondenterne stiller universiteterne over for udfordringer om dels udvikling af mere fleksible modulære tilbud, dels en revurdering af eksamens vægt i efter- og videreuddannelse.

To af respondenterne giver ideer til mere fleksible udbud i deres kommentarer sidst i spørgeskemaet:

'Jeg har behov for enkeltfag/kurser, som rammer ind på de temaer, som er centrale for mit arbejdsområde. Varigheden må gerne være ét semester, og med mulighed for at vende tilbage igen med jævne mellemrum.'

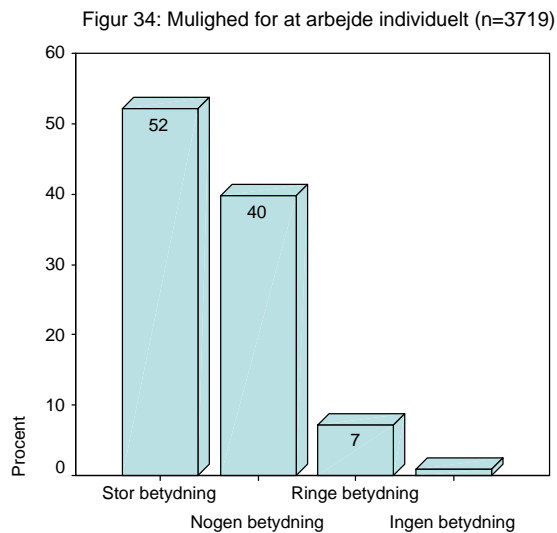
'Efteruddannelser med faste forløb over længere varighed er ikke interessante. Intensive kurser på op til 5 arbejdsdage er interessante. Eventuelt som moduler i et forløb, hvor der kan vælges til og fra.'

Skal studieformen i efter- og videreuddannelse tage en mere individuel approach?

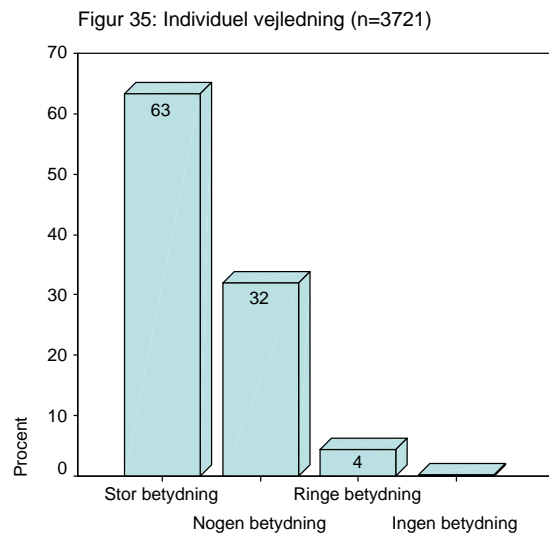
Analysen af, om efter- og videreuddannelse efter respondenternes mening bør baseres på en mere individuel approach end hidtil – udover den individualitet, der kan siges allerede at ligge i fleksibilitetsbegrebet, som er behandlet ovenfor, baserer sig på respondenternes besvarelse af spørgsmål om:

- At individuelt arbejde er muligt
- At individuel vejledning gives
- At der er kontakt med andre studerende undervejs
- At der etableres varige netværk med andre deltagere

De konkrete tal for besvarelsen af disse spørgsmål er vist i figur 34-37.

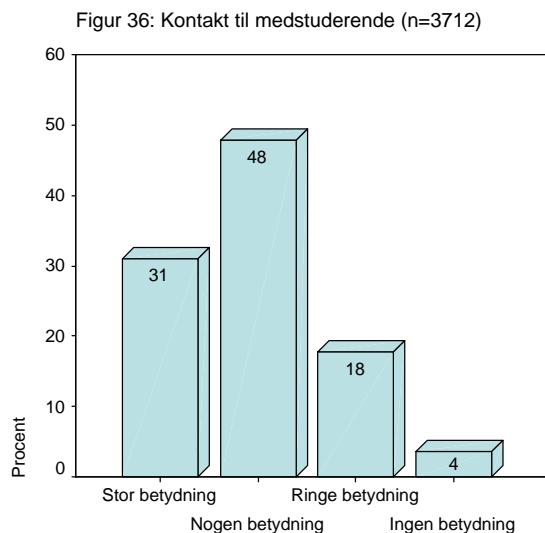


Spg. 2.1.b: "At der er stor mulighed for at arbejde individuelt."

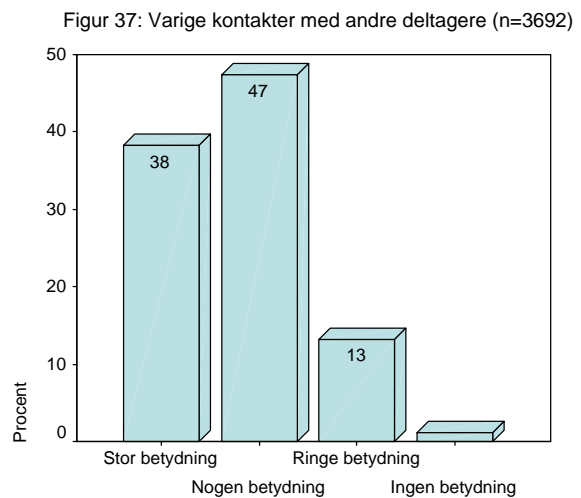


Spg. 2.1.d: "At det er muligt at få individuel vejledning." (n=3721)

Ud fra figur 34 og 35 ser det ud til, at respondenternes besvarelser bekræfter undersøgelsens hypotese om, at der er behov for mere individuelt orienterede efter- og videreuddannelses tilbud. 92% tillægger det nemlig 'stor/nogen betydning', at der er mulighed for individuelt arbejde, og 95% tillægger det 'stor/nogen betydning', at der gives individuel vejledning. Altså er der en stor interesse for, at tilbuddene har en individuel approach.



Spg. 2.1.a: "At det er muligt at tage kontakt til medstuderende."



Spg. 2.1.k: "At du gennem uddannelsen skaber kontakter med andre deltagere - kontakter som du også kan bruge efterfølgende."

Når man også inddrager figur 36 og 37, må man imidlertid på den anden side konstatere, at respondenterne samtidig er meget interesseret i, at tilbuddene også giver mulighed for at opbygge kontakt og netværk mellem deltagerne. 79% tillægger løbende kontakt mellem deltagere 'stor/nogen betydning', mens 85% tillægger varige netværk med andre deltagere 'stor/nogen betydning'. Individualitet har dog lidt større vægt end kontakt og netværk. Af dem, der tillægger individualitet 'stor/nogen betydning' kommer over halvdelen fra den øverste prioriteringsgruppe, mens det gælder for under halvdelen af dem der tillægger kontakt og netværk 'stor/nogen betydning'

Sammenfattende må man konstatere, at respondenternes besvarelser bekræfter undersøgelsens hypotese om, at voksne ønsker en mere individuel studietilrettelæggelse, men samtidig vil de også i stort omfang have kontakt og netværk med andre deltagere. De vil altså så at sige have det hele. De lægger stor vægt på individuelt arbejde og individuel vejledning, men vil også have et vægtigt kollektivt element – her karakteriseret som kontakt og netværk med andre deltagere.

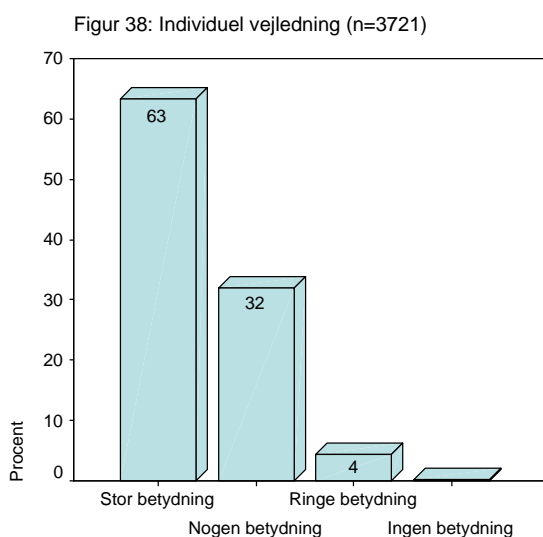
Blandt universiteternes efter- og videreuddannelsestilbud findes der i dag både tilbud, der er stærkt individuelt orienterede, og tilbud, der er samarbejdsorienterede – alt efter tilrettelæggerens ide om, hvilken læringsfilosofi der bør foretrækkes. Men der findes ikke mange tilbud, der forener begge dele ud fra viden om målgruppens behov og ønsker og er tilrettelagt på den måde, som respondenterne som samlet gruppe her ønsker, nemlig med begge dele som vægtige elementer samtidigt. Det må derfor karakteriseres som en udfordring for universiteterne at udvikle og levere sådanne mix-tilbud i fremtiden.

Interaktionsformer i efter- og videreuddannelse

Mange respondenter ønsker altså, som det er fremgået ovenfor, ikke at tage efter- og videreuddannelse som isolerede individer, men ønsker noget mere. Analysen af, hvordan den interaktion, der hermed kommer på tale i efter- og videreuddannelsestilbud, bør se ud, baserer sig på respondentgruppens besvarelse af spørgsmål om:

- At individuel vejledning gives
- At der etableres varige netværk med universitetet
- At der er kontakt med andre studerende undervejs
- At der etableres varige netværk med andre deltagere
- At der anvendes computer og internet

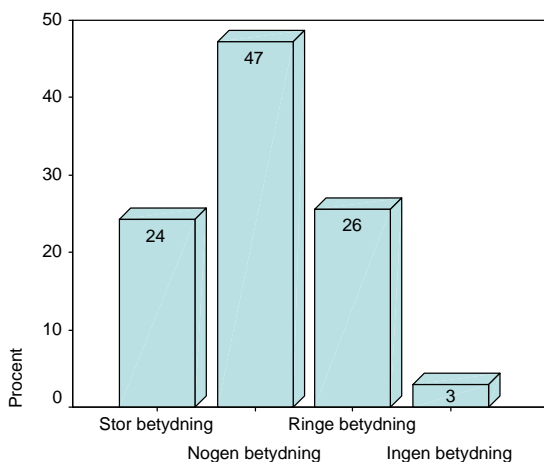
De konkrete tal for besvarelsen af disse spørgsmål er gengivet i figur 38-42.



Spg. 2.1.d: "At det er muligt at få individuel vejledning." (n=3721)

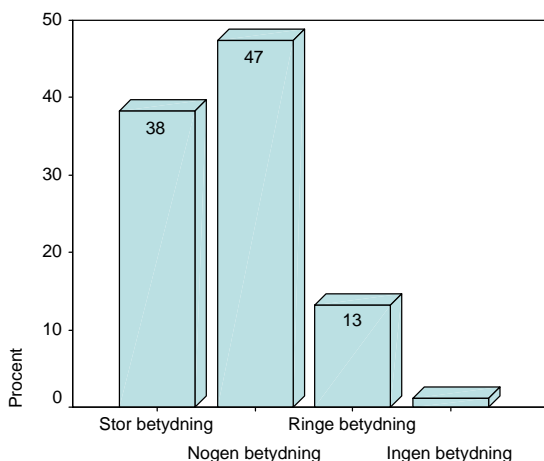
Interaktion mellem deltagere og undervisere søges indfanget gennem spørgsmålene om vejledning og netværk med universitetet, jf. figur 38 og 39. Det fremgår, at respondenterne, som det også er omtalt ovenfor, lægger stor vægt på, at der gives individuel vejledning. 95% tillægger dette 'stor/nogen betydning'. Dette suppleres her med et samtidigt ønske om, at den opbyggede kontakt forbliver efter tilbuddets ophør, dvs. at den antager varig form – her kaldet 'varigt netværk'. 71% tillægger det 'stor/nogen betydning', at efter- og videreuddannelsestilbud munder ud i sådanne varige netværk mellem deltager(e) og universitet.

Figur 39: Varige kontakter med universitetsfolk (n=3706)



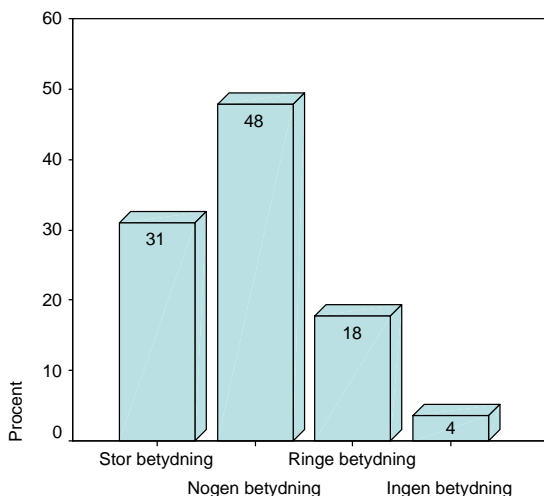
Spg. 2.1.j: "At du gennem uddannelsen skaber kontakter med personer på universitetet - kontakter som du også kan bruge efterfølgende."

Figur 40: Varige kontakter med andre deltagere (n=3692)



Spg. 2.1.k: "At du gennem uddannelsen skaber kontakter med andre deltagere - kontakter som du også kan bruge efterfølgende."

Figur 41: Kontakt til medstuderende (n=3712)



Spg. 2.1.a: "At det er muligt at tage kontakt til medstuderende."

Selvom der er tale om to samtidige, vægtige ønsker, er der dog den forskel, at af dem, der tillægger individuel vejledning 'stor/nogen betydning', kommer $\frac{2}{3}$ fra den øverste prioriteringsgruppe, mens det kun gælder $\frac{1}{3}$ af dem, der tillægger varige netværk med universitetet 'stor/nogen betydning'. Sammenfattende må man derfor karakterisere respondenternes interaktionsønsker i forhold til universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse som et markant ønske om individuel kontakt undervejs og et betydeligt ønske om efterfølgende varig netværkskontakt.

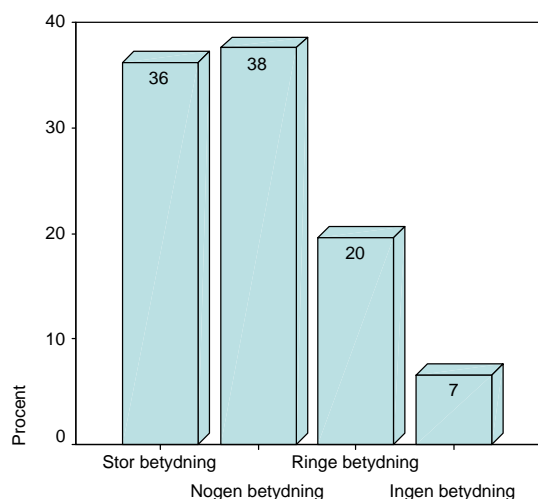
Begge dele vil være en udfordring for alle tilrettelæggere af efter- og videreuddannelse, herunder universiteterne, idet begge dele er meget ressourcekrævende og desuden stiller krav om tilstedeværelsen af nye veludviklede kommunikationskompetencer hos underviserne – noget, man på universitetsniveau ikke har tradition for at vægte højt i universitetslærernes pædagogiske uddannelse og efteruddannelse.

Som det er konstateret ovenfor er interaktion med medstuderende noget, respondentgruppen som sådan lægger vægt på er indbygget i tilrettelæggelsen af efter- og videreuddannelses-tilbud. 85% tillægger det 'stor/nogen betydning', at netværk mellem deltagerne etableres og bevares efter tilbuddets afslutning (Figur 40). 79% tillægger mulighed for kontakt med andre deltagere undervejs samme betydning (Figur 41). Alt i alt ønsker respondenterne altså som nævnt interaktion med andre deltagere. Man noterer i øvrigt, at det især er den varige kontakt via netværk, de er interesseret i – noget nuværende efter- og videreuddannelses-tilbud oftest ikke fokuserer på.

For universiteterne er det en udfordring, på én gang og med de forhåndenværende ressourcer og kompetencer hos tilrettelæggerne at levere individualitet, kontakt og netværk – og at vedligeholde sådanne netværk efter tilbuddenes afslutning.

Brug af PC/internet kunne her være et bud på (en del af) løsningen – både baseret på viden og erfaringer fra moderne voksenuddannelsesforskning og fra praksis, samt med afsæt i respondentgruppens holdninger. I hvert fald tillægger 74% af respondenterne det 'stor/nogen betydning' at kunne bruge PC/internet i undervisningen, et tal, der kunne få én til at formode, at brug af PC/internet også i bredere forstand i forhold til efter- og videreuddannelse (information, kontakt, opfølgning osv.) ville være velkomment hos mange (Figur 42). Dette ville gøre både kontakt/netværk undervejs og efterfølgende mere realistisk for udbyderne end de mere traditionelle kommunikationsformer og -kanaler.

Figur 42: Anvendelse af computer og internet (n=3717)



Spg. 2.1.m: "At der anvendes computer og internet i undervisningen."

Nye studieformer – nye udfordringer for universiteterne

De ovenstående analyser omkring studieformer i efter- og videreuddannelse har vist, at der er behov for både udvikling af nye og videreudvikling af eksisterende former, og at denne (videre)udvikling må søge at forene størrelser, der hidtil for det meste er blevet anset for repræsentanter for uforenelige filosofier for læring og læringstilrettelæggelse.

I respondentgruppen er der et udtalt ønske om mere fleksible og individuelt orienterede studieformer – både i forhold til den tids- og stedsmæssige tilrettelæggelse og i forhold til den øvrige tilrettelæggelse. Fjernundervisning/-vejledning, modulær opbygning af tilbud og former, der tillader individuelt tilpasset aktivitetsudførelse (læsning, opgaveskrivning o.l.) undervejs, er eksempler på studieformer, der lever op til en sådan øget fleksibilitet og individualitet.

Samtidig ønsker de voksne imidlertid også at mødes og at have løbende kontakt til hinanden og til universitetet – alt sammen noget, der kendetegner de mere traditionelle udbudsformer i Danmark. Faktisk ønsker mange i respondentgruppen, at den for dansk pædagogisk tradition så karakteristiske kontakt mellem deltagerne indbyrdes og mellem deltager og udbyder udstrækkes til også at være *efter* tilbuddets formelle afslutning – noget nyt i forhold til tidligere tilrettelæggelsesformer.

For universiteterne er det vigtigt at registrere, at voksne i stort tal altså ønsker begge dele: både fleksibilitet og individualitet på den ene side og på den anden side samvær, kontakt og netværk. Dette stiller krav om udvikling af nye studieformer og videreudvikling af eksisterende i form af f.eks. fjernundervisning, mere fleksible fremmødetilbud, mixtilbud med vægtige individuelle og kollektive indslag samtidigt - alt sammen ikke udelukkende baseret på læringsteoretiske traditioner eller på hvad tilrettelæggerne foretrækker, som det oftest sker i dag, men på målgruppebehov og målgruppeønsker.

Supplerende analyser af udvalgte temaer om indhold og form

I dette afsnit belyses et antal temaer fra de foregående analyser, som skønnes at kunne vinde ved yderligere analyser gennem inddragelse af flere variable.

I indholdsdiskussionerne og konklusionerne ovenfor fremstår tre indholdsmæssige ønsker som entydige fra respondentgruppens side. Det drejer sig om ønskerne om modulær opbygning, om anvendelighed i arbejdslivet og om indhold af teori. Ca. 95% af respondentgruppen tillægger alle disse 'stor/nogen betydning', og de skal derfor ikke behandles yderligere her.

To temaer fra de indholdsmæssige diskussioner trænger imidlertid til uddybning. Det drejer sig om:

1. Forskellen mellem på den ene side en generel indholdsmæssig forbindelse mellem efter- og videreuddannelse og arbejdsliv og på den anden side en helt konkret kobling af efter- og videreuddannelse og den enkelte deltagers job
2. Forskningsbaseringen af efter- og videreuddannelse

På formsiden fremstår også tre ønsker som entydige fra respondentgruppens side, nemlig ønskerne om fleksibel tilrettelæggelse med brug af individuelle studieformer, om kombination af fleksibilitet og individualitet med samvær, kontakt og netværk og om at kunne få et bevis, som imidlertid ikke nødvendigvis skal være et eksamensbevis.

Ved siden af de to indholdsmæssige temaer 1 og 2, er der på formsiden fem temaer, der trænger til uddybning. Det drejer sig om:

3. Fjernundervisning i efter- og videreuddannelse
4. Kombinationen af individuelle studieformer og kontakt med andre deltagere i efter- og videreuddannelse
5. Kontakten til udbyderen (her universitetet som udbyder af efter- og videreuddannelse)
6. Brug af computer/internet i efter- og videreuddannelse
7. Eksamen i efter- og videreuddannelse

Tema 1: Generel eller specifik arbejdslivstilknytning i efter- og videreuddannelse?

Respondentgruppen vurderer den generelle indholdsmæssige kobling til arbejdslivet højere end en specifik indholdsmæssig kobling mellem det enkelte efter- og videreuddannelses tilbud og deltagernes job i form af import af konkrete problemstillinger eller erfaringer fra den enkeltes arbejdsliv i kursusammenhæng. Mens den generelle sammenkædning af efter- og videreuddannelse og arbejdsliv vurderes som havende 'stor/nogen betydning' for 94-96% af respondentgruppen, tillægger 'kun' 89% af respondentgruppen den specifikke indholdsmæssige kobling 'stor/nogen betydning'.

Det er undersøgt, hvem de ca. 10% er, der tillægger det 'ringe/ingen betydning', at der i efter- og videreuddannelse sker en konkret kobling af den enkeltes uddannelse/kursus og vedkommendes job ved at inddrage problemstillinger eller erfaringer fra jobbet i efter- og videreuddannelsen.

Indledningsvis skal gøres opmærksom på, at en del af gruppen *kunne* være folk, der gerne vil bruge efter- og videreuddannelse til jobskifte og derfor ikke ønsker indholdsmæssig anknytning til det nuværende job. Dette kan der dog ikke siges noget om på basis af undersøgelsens data. Omfanget af denne gruppe kunne eventuelt inddrages som del af en interviewundersøgelse.

Her er først undersøgt, om det er de samme personer, der svarer 'ringe/ingen betydning' til import af jobproblemstillinger og import af joberfaringer i kursus-/uddannelsessammenhæng. Det viser, at der er 249 gengangere i de to kategorier samt henholdsvis 167 og 128 yderligere, der har tillagt import af henholdsvis problemstillinger og erfaringer fra jobsammenhæng 'ringe/ingen betydning'. Dette svarer til, at 60-66% af dem, der tillægger det ene spørgsmål 'ringe/ingen betydning', også tillægger det andet spørgsmål 'ringe/ingen betydning'.

De 249, der tillægger *både* jobproblemstillinger og joberfaringer 'ringe/ingen betydning', udskiller sig *ikke* på køn, arbejdsanciennitet, sektor og bopæl. Desuden udskiller de sig kun ganske lidt med hensyn til efter- og videreuddannelseserfaringer fra respondentgruppen som sådan. De har i lidt højere grad været tilmeldt efter- og videreuddannelse på universiteterne de seneste 2 år og i lidt mindre omfang efter- og videreuddannelse ved andre uddannelsesinstitutioner – men der er ikke tale om store udsving.

Alders- og uddannelsesmæssigt er der tilsyneladende tendens til, at de pågældende er yngre og bedre uddannede. Der er således en større andel af personer under 35 år blandt dem, der har svaret 'ringe/ingen betydning' til begge spørgsmål, end i hele respondentgruppen, mens det forholder sig omvendt for gruppen 35-50 år. Ligeledes er der en moderat større del med en længerevarende videregående uddannelse blandt dem end i hele respondentgruppen. Ved opdeling af respondenterne efter køn modificeres begge sammenhænge dog så meget, at det er behæftet med for stor statistisk usikkerhed at konkludere, at der rent faktisk er sammenhæng. Skal man forsøge med en forklaring, kunne man forestille sig, at folk med en forholdsvis ny længerevarende uddannelse ikke føler, at de rigtigt har oparbejdet erfaringer der er 'værd' at trække ind.

I de 249 tilfælde viser det sig, at en lidt mindre andel har hjemmeboende børn. Denne sammenhæng gælder dog kun for mænd. Hvorfor fravær af hjemmeboende børn i nogle tilfælde hænger sammen med mindre lyst til at inddrage jobproblemstillinger og joberfaringer i efter- og videreuddannelse er ikke umiddelbart klart. Måske kan det hænge sammen med, at børn lærer én om det næres, det konkrete stærke betydning – mange gange på tværs af hvad man har lært i formelle sammenhænge, læst i bøger osv. – og at denne lærdom fra virkeligheden så også gælder for efter- og videreuddannelse.

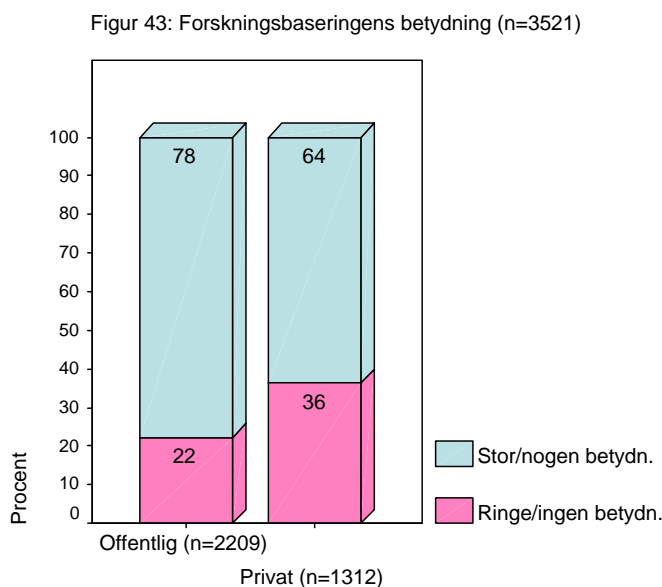
Samtidig må man dog ikke glemme, at den skeptiske gruppe modsvares af en meget større gruppe, der faktisk ønsker den specifikke jobsammenhæng ind i efter- og videreuddannelser. Gruppen, der tillægger *både* problemstillinger og erfaringer fra jobsammenhæng 'stor/nogen betydning' i det enkelte efter- og videreuddannelsesstilbud, er meget stor (84% af respondentgruppen). Det er denne gruppe, der i første omgang fremstår som en udfordring for universiteter – både fordi gruppen er så stor, og fordi det at gøre efter- og videreuddannelse jobrelateret på den meget konkrete måde i forhold til den enkelte deltagers job, er noget nyt for universiteterne. Universiteternes indholdsudfyldelse har hidtil primært baseret sig på teori og forskning samt en intention om en generel anvendelighed i arbejdslivet.

Skal universiteterne lykkes med at implementere den nære og konkrete indholdsmæssige sammenhæng mellem efter- og videreuddannelse og den enkelte deltagers job, er det vigtigt at kende gruppen af 'skeptiske' og deres argumenter for at kunne tage højde for dem i det videre arbejde. I undersøgelsen kan der for gruppen, der tillægger både jobproblemstillinger og -erfaringer 'ringe/ingen betydning' i efter- og videreuddannelse, konstateres tendenser til sammenhænge med alder, uddannelsesniveau og hvorvidt man har børn eller ej. Måske føler gruppen af yngre uden børn med en lang videregående uddannelse ikke at besidde erfaringer, de anser det for værd at inddrage. Måske har de endnu ikke lært det 'næres' betydning også i læringssammenhæng. Dette må imidlertid undersøges nærmere.

Tema 2: Forskningsbaseret efter- og videreuddannelse

Mens der i respondentgruppen er stor enighed om, at det er vigtigt med teori i efter- og videreuddannelse – 96% tillægger teori 'stor/nogen betydning' – vægter 'kun' 73% af respondentgruppen forskning på samme niveau. Forskningsbaseret efter- og videreuddannelse er faktisk den lavest prioriterede variabel på indholdssiden – både når man ser på det samlede antal i gruppen 'stor/nogen betydning' og når man ser på, hvor mange af disse der kommer fra den øverste prioriteringsgruppe 'stor betydning'. Kun 30% tillægger forskning 'stor betydning' i efter- og videreuddannelse – bemærkelsesværdigt, når man i den anden ende f.eks. har hele 65%, der tillægger modulær indholdsmæssig opbygning 'stor betydning'.

Der er ovenfor diskuteret, at der kan være flere forklaringer på respondentgruppens vurdering af forsknings betydning i efter- og videreuddannelse. En mulig forklaring kunne være, at forskning opfattes som et mindre klart begreb end teori eller måske tolkes som mere verdensfjernt end teori – måske specielt af folk med en mellemlang videregående uddannelse. En anden mulig forklaring kunne være, at i og med at forskning og universiteter hænger tæt sammen, tror nogle måske, at det, de i virkeligheden svarer på i spørgsmålet om forskning er, om de specielt vil gå til universiteterne for at få efter- og videreuddannelse.



Spg. 2.3.c: "At uddannelsen er forskningsbaseret."

Respondenternes svar opdelt efter sektor.

Disse forklaringer er søgt nuanceret ved at se på, hvem de 26% er, som tillægger forskning i efter- og videreuddannelse 'ringe/ingen betydning', og hvad de svarer til andre udvalgte holdningsvariable i undersøgelsen.

Hvad angår baggrundsoplysningerne viser gruppen sig speciel. Der er en klar overrepræsentation af mænd og af ansatte i den private sektor. Desuden lægger folk med en mellemlang uddannelse ikke så stor vægt på forskningstilknudning sammenlignet med hele respondentgruppen.

At folk med mellemlange videregående uddannelser ikke lægger samme vægt på forskning i efter- og videreuddannelse som respondentgruppen som helhed kan måske forklares med de mellemlange uddannelsers traditionelle fokusering på praksis – noget, bachelorerne fra disse uddannelser så gerne ser fortsat i efter- og videreuddannelse, men måske ikke mener at få gennem forskning eller at kunne få til at passe med en stærk vægtning af forskning.

Om forklaringen kan holde, må undersøges nærmere. Den er her søgt understøttet ved at se på, om folk med mellemlang videregående uddannelse i undersøgelsen i det hele taget ser ud til at stå for en større praksisinteresse end respondentgruppen som helhed (målt på hvilken betydning de tillægger inddragelsen af jobberfaringer/-problemstillinger i efter- og videreuddannelse).

Ved undersøgelse af sammenhæng mellem uddannelsesniveau og interesse for inddragelse af jobproblemstillinger/-erfaringer i efter- og videreuddannelse ser det faktisk ud til, at personer med en mellemlang videregående uddannelse i særlig grad er interesseret i en direkte praksistilknytning af efter- og videreuddannelse. Om det så også er *derfor*, de som konstateret i højere grad vægter forskning lavt, kan selvfølgelig ikke siges, men man kan i hvert fald opsætte det som en hypotese, der kan undersøges nærmere.

Man må imidlertid ikke glemme, at også en betydelig del respondenter med en lang videregående uddannelse – 21% prioriterer forskning lavt, og at det for dem ikke kan forklares med et fra grunduddannelsessammenhæng overleveret og med forskning kolliderende praksisønske. Dette betyder selvfølgelig ikke, at forklaringen for de mellemuddannede dermed må forlades. Men det antyder, at nærmere undersøgelser af bevæggrundene hos dem, der prioriterer forskning lavt, er ønskelige.

Ser man bort fra uddannelsesniveaet er gruppen, der prioriterer forskning lavt, som nævnt kendetegnet ved især at være mænd, ansat i den private sektor. Eventuelt kunne der her gøre sig noget parallelt gældende som ovenfor foreslået for gruppen af mellemuddannede, nemlig at forskning ikke anses for at være tæt nok på hverdagens problemer.

Holder de foreslåede forklaringer, vil der ligge en opgave for universiteterne i at overbevise især gruppen af mellemuddannede og af mænd i den private sektor om, at forskning *ikke* er noget praksisfjernt – at den tværtimod kan berige praksis.

Sammenfattende kan man sige, at der for universiteterne under alle omstændigheder består en opgave i at markedsføre forskning mere og bedre i efter- og videreuddannelsessammenhæng. At $\frac{1}{3}$ af respondentgruppen tillægger det 'ringe/ingen betydning', at efter- og videreuddannelse er baseret på forskning, er et problem, når forskning er én af de mærkevarer, universiteterne vil sælge og – ser det ud til – faktisk også sælger deres efter- og videreuddannelsestilbud på. Der er en markant sammenhæng mellem prioriteringen af forskning og deltagelse i efter- og videreuddannelse på universiteterne for respondenterne. Af de respondenter, der har været tilmeldt efter- og videreuddannelse ved et universitet de seneste to år, tillægger hele 82% forskning 'stor/nogen betydning'. Af dem, der ikke har taget efter- og videreuddannelse på universiteterne, er tallet kun 72%.

Udfordringen bliver at finde en måde at overbevise især mænd i den private sektor og især mellemuddannede om, at forskning kan bruges til noget. Her ser en satsning på forskningens mulighed for at bringe nye ting på banen ud til at kunne være en mulig vej at gå. Ny forskning tillægges nemlig, som det er fremgået ovenfor, større betydning af respondentgruppen end forskning som sådan. Som nævnt svarer næsten det samme antal respondenter på de to spørgsmål om betydningen af henholdsvis 'forskning' og 'den nyeste forskning'. 73% tillægger forskning 'stor/nogen betydning', mens 81% tillægger den nyeste forskning samme betydning. Samtidig er de 81% i langt højere grad hentet fra kategorien 'stor betydning' end det er tilfældet ved de 73%.

Tema 3: Fjernundervisning i efter- og videreuddannelse

Konklusionen fra afsnittet ovenfor om mere tids- og stedsmæssigt fleksible studieformer var, at universiteterne står over for to udfordringer: 1) udvikling af mere fjernundervisning end i dag og 2) videreudvikling af nærundervisningstilbuddene, så de bliver mere tids- og stedsmæssigt fleksible. Fjernundervisning adskiller sig som ny form i forhold til den undervisning, universiteterne er vant til at tilbyde. Derfor skal der her specielt fokuseres på problemstillinger omkring fjernundervisning.

I dansk sammenhæng hævdes ofte, at fjernundervisning udelukkende er noget man har brug for i begrænset omfang til folk i meget fjerne egne af landet. Nogle hævder endog, at Danmark simpelt hen er for lille til at aflede et behov for fjernundervisning. Det faktum, at næsten 40% af respondentgruppen sætter fjernundervisning som sin førsteprioritet, og 73% af respondentgruppen angiver fjernundervisning som en for dem relevant studieform (ved at medtage fjernundervisning som sin første- eller andenprioritet), betyder imidlertid, at også danske universiteter må se mere alvorligt på fjernundervisning som efter- og videreuddannelsesform. I den forbindelse er det vigtigt at finde ud af, om det er specielle grupper, der efterspørger fjernundervisning, og i så fald hvad der karakteriserer disse grupper. Derfor skal det nærmere belyses, hvem de næsten 40% med fjernundervisning som førsteprioritet er, og hvad disse svarer på udvalgte andre holdningsvariable.

Fjernundervisning som førsteprioritet viser i undersøgelsen sammenhæng med baggrundsvariable alder, anciennitet, uddannelse, efter- og videreuddannelseserfaringer, hjemmeboende børn og bopæl.

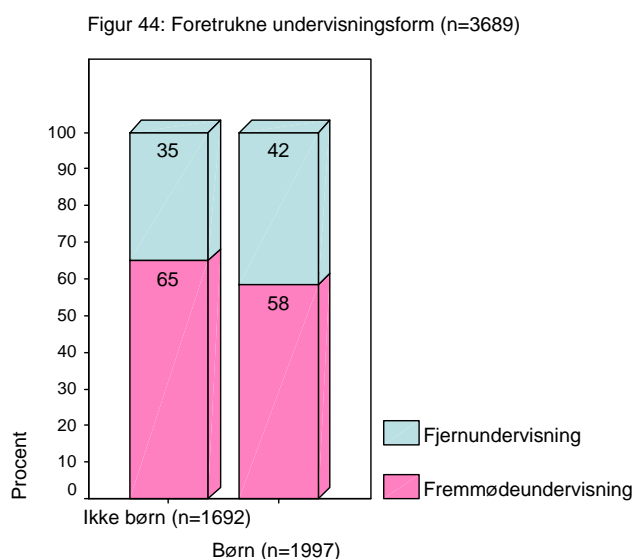
Det viser sig, at der er lidt flere respondenter i mellemgruppen både anciennitets- og aldersmæssigt, der ønsker fjernundervisning. De helt unge og nye på arbejdsmarkedet og de ældre med lang arbejdserfaring foretrækker kun for 35%'s vedkommende fjernundervisning, mens andelen, der prioriterer fjernundervisning højest, i mellemgruppen er over 40%.

Ser man på uddannelsesniveau, gør noget tilsvarende sig gældende. I dette tilfælde drejer det sig om, at det i højere grad er personer med en lang videregående uddannelse, der prioriterer fjernundervisning (41%), mens andelen hos de mellemuddannede ligger på 35%. Ved opdeling af respondenterne efter køn viser sammenhængen sig dog kun at være gældende for kvindernes vedkommende, som dog også repræsenterer den klart største andel af de mellemuddannede. Hvad forklaringen på sammenhængen mellem det at have en mellemlang videregående uddannelse og foretrække fremmødeundervisning frem for fjernundervisning er, fremgår ikke af undersøgelsens data. Der har dog i det hele taget været en tendens i Danmark til at påstå fjernundervisning uforeneligt eller svært foreneligt med de tanker og den filosofi, der ofte ligger i mellemuddannelserne: praksisnærhed, mindre abstraktion osv. Dette ses f.eks. afspejlet i, at de forsøg og senere varige tilbud, der har kørt i Danmark inden for fjernundervisning, kun i meget begrænset omfang har ligget inden for mellemuddannelserne. Da der ser ud til at være en tendens til, at de mellemuddannede viderefører ønsker om praksisrelevans i efter- og videreuddannelsessammenhæng, kunne der her ligge en forklaring på denne gruppes samtidige lavere prioritering af fjernundervisning i forhold til gruppen med en lang videregående uddannelse.

Uden for Danmark ser billedet imidlertid helt anderledes ud omkring mellemuddannelser og fjernundervisning. I Norge f.eks., hvor der hersker samme uddannelsesfilosofi som i Danmark inden for mellemuddannelserne, er der overordentlig mange forsøg og varige tilbud inden for f.eks. helse, det sociale område, lærerområdet osv., der udbydes som fjernundervisning. Det

er interessant, at det ser ud til, at to så ens kulturer pædagogisk set tager fjernundervisning til sig så forskelligt.

For efter- og videreuddannelseserfaringer gælder det, at kun 32% af dem, der har deltaget i efter- og videreuddannelse ved andre uddannelsesinstitutioner end universiteterne de seneste 2 år, prioriterer fjernundervisning øverst. Sammenhængen her er ikke umiddelbart til at forklare, men der kunne være en sammenhæng med uddannelsesproblematikken ovenfor, idet mange af de efter- og videreuddannelseserfaringer der refereres til, kunne være høstet inden for de mellemlange videregående uddannelsers ramme. Det må imidlertid undersøges nærmere.



Spg. 2.2: "Hvilken undervisningsform foretrækker du ..."

Respondenternes svar opdelt efter hjemmeboende børn eller ej.

Endelig er der sammenhæng mellem prioritering af fjernundervisning og hjemmeboende børn. Der er en større andel af dem, der har hjemmeboende børn, som har angivet fjernundervisning som førsteprioritet. Således har 42% af respondenter med hjemmeboende børn givet fjernundervisning førsteprioritet, mens tallet for dem uden hjemmeboende børn er 35%. Børn øger formodentlig behovet for fleksibilitet, noget, som fjernundervisning kan levere.

Den sammenhæng, der tydeligst kan ses i respondentgruppen mellem prioritering af fjernundervisning og baggrundsvARIABLE refererer imidlertid – nok ikke uventet – til bopæl. Ser man

på amterne som geografisk inddelingskriterium, varierer andelen af dem, der prioriterer fjernundervisning øverst, fra 30% i den ene ende til 53% i den anden ende (Bornholm har 70%, men så få respondenter, at man kun kan bruge procentandelen her som en strømpil).

Procentdelen af respondenterne, der prioriterer fjernundervisning øverst, er, fordelt på amter:

- Bornholms Amt (kun 10 respondenter) 70%
- Sønderjyllands, Ribe, Ringkøbing og Viborg Amter 51-53%
- Vestsjællands Amt 48%
- Fyns, Vejle, Århus og Nordjyllands Amter 40-45%
- Sjælland i øvrigt (undtagen Vestsjællands Amt) 37-39%
- Hovedstadsområdet (Kbh. Amt, Kbh. og Fr.berg Kommune) 30-31%

Man kan konstatere, at andelen af respondenter i et amt, som prioriterer fjernundervisning øverst, ser ud til at stige gradvist med en kombination af afstanden fra Hovedstadsområdet og afstanden fra de store universitetsbyer. De jyske amter, der ikke er huser en af de store universitetsbyer, samt Vestsjællands Amt har den højeste procentandel – sammen med Bornholm. I midten ligger de jyske/fynske amter med universitetsbyer samt Vejle. Lige herunder ligger øvrige Sjælland. Den tydeligt laveste procentandel har Hovedstadsområdet.

For universiteterne som efter- og videreuddannelsesudbydere er det vigtigt at notere, at der selv i deres eget amt er 30-45%, der prioriterer fjernundervisning øverst, og at de, hvis de vil ud over egen amtsgrænse, vil møde en voksengruppe, der for omkring halvdelen ved-

kommende prioriterer fjernundervisning øverst (det sidste gælder dog ikke universiteterne i Hovedstadsområdet). Dette sætter behovet for yderligere udvikling af fjernundervisning på universiteterne i perspektiv.

Fjernundervisning bliver anset for en form, der i særlig grad kan tilbyde tids-/stedsmæssig fleksibilitet, individuel fleksibilitet og individuelle studieformer. Spørgsmålet, der her skal ses på, er, om de næsten 40% med fjernundervisning som førsteprioritet ser ud til i højere grad end resten af respondentgruppen at gå efter (alle) disse aspekter, og i hvilket omfang de i det hele taget går efter disse aspekter. Det kan sige noget om, *hvilken form* for fjernundervisning, der bør udvikles og udbydes i Danmark.

Ønsker om tids-/stedsmæssig/individuel fleksibilitet og individuelle studieformer er undersøgt ovenfor på hele respondentgruppen i analyserne i forrige afsnit. Her tegnede der sig et billede af, at mange af de undersøgte variable var ret entydige, dvs. at næsten hele respondentgruppen ønsker dem realiseret. Disse vil derfor selvfølgelig *også* skulle realiseres, når/hvis man udvikler ny fjernundervisning. Det drejede sig om:

- At man kan studere, når man vil
- At man kan tage tilbuddet i moduler
- At man kan få individuel vejledning
- At man kan få bevis efter afslutningen
- At man kan arbejde individuelt undervejs

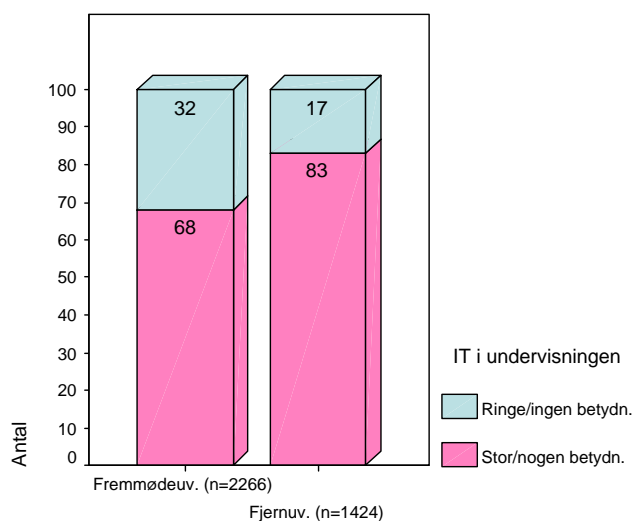
De fleksibilitets- og individualitetsvariable, som ikke var entydige ovenfor, og som skal undersøges her, er om de næsten 40% med fjernundervisning som førsteprioritet skiller sig ud forhold til den øvrige respondentgruppe og på hvilken måde:

- At vejledning gives uafhængigt af tid og sted
- At der anvendes computer og internet
- At der er kontakt med andre studerende undervejs
- At der etableres varige netværk med andre deltagere.

Der viser sig ved undersøgelse af sammenfald i prioriteringerne af fjernundervisning/nærundervisning som førsteprioritet på den ene side og disse sidste fire fleksibilitets- og individualitetsvariable på den anden side, at der i alle tilfælde er forskel på, hvordan respondenter med fjernundervisning, henholdsvis nærundervisning som første prioritet vurderer pågældende variabel.

Størst forskel mellem de to grupper – 15 procentpoint – er der med hensyn til hvilken betydning anvendelsen af computer/internet tillægges. 83% af dem der har fjernundervisning som førsteprioritet tillægger computer/internet 'stor/nogen betydning' mod kun 68% i gruppen med nærundervisning som førsteprioritet.

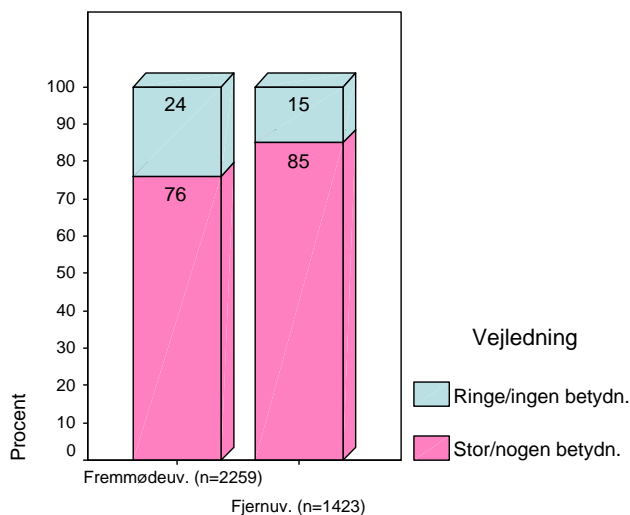
Figur 45: Undervisningsform vs. IT (n=3690)



Spg. 2.2: "Hvilken undervisningsform foretrækker du ...?"

Spg.2.3.m. "At der anvendes computer og internet i undervisningen?"

Figur 46: Undervisningsform vs. vejledning (n=3682)



Spg. 2.2: "Hvilken undervisningsform foretrækker du ...?"

Spg. 2.1.e: "Vejledning uafhængig af tid og sted."

Mindst forskel på de to grupper – 4 procentpoint – er dermed hensyn til spørgsmålet om varig kontakt mellem deltagere i efter- og videreuddannelse. Her er 87% af nærundervisningsgruppen og 83% af fjerngruppen interesseret i en sådan varig kontakt.

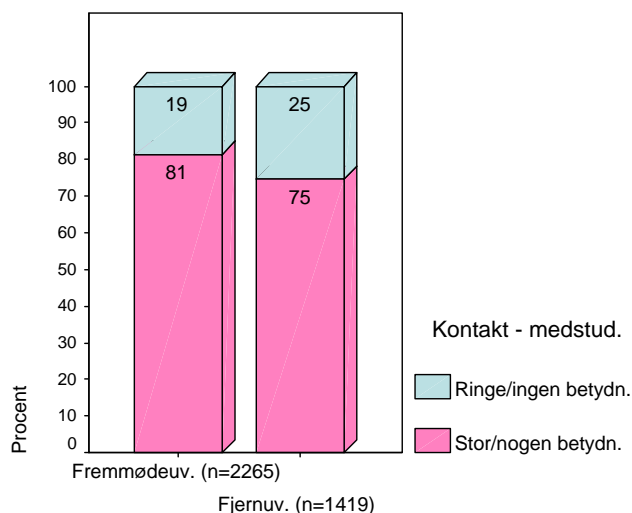
Derfor kan man sammenfattende om sammenligningen mellem de næsten 40% fjernundervisningsinteresserede og resten af respondentgruppen sige, at de der har fjernundervisning som første-prioritet ønsker mere brug af computer/internet og mere lærervejledning på afstand, og de lægger mindre vægt på løbende kontakt med de andre deltagere undervejs, end dem der har nærundervisning som deres første-prioritet. Omkring varig kontakt til andre deltagere efter tilbuddets afslutning er ønskerne næsten de samme. Dette bør den fjernundervisning man skal udvikle derfor tage højde for.

At kommende fjernundervisning dermed bør benytte sig af computer/internet, give god mulighed for fjernvejledning og ikke lægge så megen vægt på indbyrdes deltagerkontakt undervejs i forløbet som nærundervisning, betyder imidlertid ikke, at den skal have karakter af traditionel individbaseret fjernundervisning. Der er immervæk stadig tale om, at 74% af dem med fjernundervisning som første-prioritet efterspørger løbende kontakt til andre deltagere undervejs. Derfor forekommer udfordringen at være at lave og udbyde en dansk udgave af fjernundervisning med passende interaktion indbygget med både lærere og andre deltagere.

Sammenfattende kan man sige, at fjernundervisning, hvis man følger målgruppens ønsker, bør blive et vægtigt tilbud i universiteternes efter- og videreuddannelsesudbud, idet næsten 40%

Med hensyn til lærervejledning på afstand og kontakt til andre deltagere undervejs er der i begge tilfælde tale om en forskel mellem de to grupper på 8-9 procentpoint. 85% af de fjernundervisningsinteresserede tillægger tids- og stedsuafhængig vejledning 'stor/ nogen betydning' mod kun 76% af de nærundervisnings-interesserede. 82% af de nærundervisningsinteresserede tillægger kontakt med andre deltagere undervejs 'stor/ nogen betydning' mod 74% af de fjernundervisningsinteresserede.

Figur 47: Undervisningsform vs. medstud.kontakt (n=3684)



Spg. 2.2: "Hvilken undervisningsform foretrækker du...?"

Spg. 2.1.k: "Mulighed for kontakt til medstuderende"

har det som deres foretrukne studieform og 73% som en for dem relevant studieform (første- eller andenprioritet). Der er dog tale om specielle grupper, som især fremhæver betydningen af fjernundervisning. Her er geografien det vægtigste argument. Fjernundervisning ønskes først og fremmest af dem, der ikke er i nærheden af Hovedstadsområdet eller én af de traditionelle universitetsbyer. Samtidig skal man dog være opmærksom på, at behovet for fjernundervisning helt klart *også* findes dér. I Hovedstadsområdet prioriterer nemlig næsten 1/3 af respondenterne fjernundervisning øverst. I de andre amter med én af de store universitetsbyer er procentandelen omkring 40%.

Også andre parametre end geografien spiller ind for prioriteringen af fjernundervisning i respondentgruppen. Det ses, at især unge/ældre, især folk uden børn og især mellemuddannede kvinder *ikke* prioriterer fjernundervisning på højde med resten.

Dette stiller universiteterne over for en udfordring om at lave mere fjernundervisning, end der udbydes i dag. Den form for fjernundervisning, der ønskes af respondenterne, er ikke den traditionelle fjernundervisningsform, men en IT-støttet form, hvor der både er fleksibilitet og individuelle studieformer, men samtidig en passende interaktion med både lærere og andre deltagere gennem hele forløbet.

Tema 4: Individualitet og deltagerkontakt i efter- og videreuddannelse

At respondenterne i stort omfang ønsker individuelle studieformer er, som det fremgår ovenfor, tydeligt og heller ikke overraskende. Det spændende og samtidigt udfordrende for efter- og videreuddannelsesudbydere er, at voksne åbenbart i stort omfang *også* ønsker kontakt til andre deltagere undervejs og efter efter- og videreuddannelsesstilbuds afslutning.

Der skal her søges at få et samlet overblik over nuancerne i respondentgruppens ønsker om kobling af individualitet og deltagerkontakt. Er det specielle grupper, der ønsker begge dele? Er der, som man i dag nok formoder, tale om, at specielle grupper prioriterer individualitet frem for kontakt til andre deltagere?

Ved undersøgelse af sammenhæng mellem på den ene side ønske om individuelle studieformer og på den anden side de forskellige kontaktvariable i undersøgelsen viser der sig meget interessant nærmest ingen forskelle i de forskellige undergruppers ønske om kontakt til andre deltagere. Næsten alle vil have individualitet, og alle vil i næsten lige stort omfang *også* have kontakt til andre deltagere.

Der er som tidligere nævnt 92% af respondenterne, der tillægger det 'stor/nogen betydning' at kunne arbejde individuelt i efter- og videreuddannelsessammenhæng. 79% af disse lægger samtidig stor vægt på kontakt til andre deltagere undervejs. Af de 8% uden ønske om individualitet vil næsten samme procentdel, nemlig 77% gerne have kontakt til andre deltagere undervejs. Kontaktønsket – altså kontakten til andre deltagere undervejs – går altså på tværs af ønsket om individualitet og har et stabilt omfang omkring de knap 80%.

Samme mønster viser sig for ønsket om varig kontakt med andre deltagere. 86% af dem, der ønsker at kunne arbejde individuelt, lægger også stor vægt på varig kontakt med andre deltagere. 85% af dem uden ønske om individualitet lægger stor vægt på varig kontakt med andre deltagere. Altså alt i alt et tværgående ønske om varig kontakt med andre deltagere på omkring 85% hvad enten man prioriterer individualitet eller ej.

Man må konkludere, at det ser ud til, at ønsket om kontakt til andre deltagere ikke udviser sammenhæng med holdningen til individuelle studieformer. Der er et stabilt ønske om kontakt på tværs af ens holdning til individualitet. Kontakt har altså ikke noget med holdning til individualitet at gøre. For at undersøge, hvad der måske kan spille ind, undersøges for

sammenhæng mellem de to kontaktvariable – hhv. under og efter uddannelsesforløbet – på den ene side og undersøgelsens baggrundsvariable på den anden side.

I begge tilfælde viser det sig, at der er overvægt af offentligt ansatte, mellemlangt uddannede kvinder i gruppen, der ønsker sådanne kontakter. For den løbende kontakts vedkommende er der desuden også sammenhæng med alder og arbejdsanciennitet, således at ønsket om løbende kontakt med andre deltagere stiger med alderen/arbejdsancienniteten.

I forhold til køn er fordelingen således: 81% kvinder ønsker løbende kontakt mens tallet er 76% for mænd. 88% kvinder ønsker varig kontakt med andre deltagere mod 82% mænd.

Uddannelsesmæssigt er der tale om en sammenhæng, som kun kan siges at gøre sig gældende for kvindernes vedkommende. Mellemuuddannede kvinder ønsker i højere grad begge kontaktformer end kvinder med en lang videregående uddannelse. 87% af de mellemuddannede kvinder og 75% af kvinderne med lang videregående uddannelse ønsker løbende kontakt. For mændene er det 76% i begge tilfælde. For den varige kontakts vedkommende er andelen, der ønsker en sådan, for kvinderne 90% af de mellemuddannede, 86% af dem med lang videregående uddannelse, mens den for mændene er 85% for de mellemuddannede og 81% for dem med lang videregående uddannelse. Fordelingen for mændenes vedkommende er dog behæftet med for stor statistisk usikkerhed til, at der kan tales om sammenhæng mellem uddannelsesniveau og ønsket om varig kontakt.

Endelig udviser sektor en tydelig sammenhæng, som igen kun med tilstrækkelig sikkerhed kan siges at gøre sig gældende for kvindernes vedkommende. Offentligt ansatte kvinder vil i højere grad end kvinder fra den private sektor have begge kontaktformer. Procenterne er her 85% overfor 76% for den løbende kontakts vedkommende, 89% overfor 85% for den varige kontakts vedkommende.

For mændenes vedkommende er fordelingen således: 76% – offentligt såvel som privat beskæftiget – ønsker løbende kontakt, mens 84% af de offentligt ansatte og 80% af de privatansatte mænd ønsker varig kontakt.

Alene for den løbende kontakts vedkommende er der som nævnt desuden sammenhæng med alder og arbejdsanciennitet. Mens respondenter over 50 år ønsker løbende kontakt i 83% af tilfældene, er procenten for respondenter under 35 år kun 75%. Tallene for arbejdsanciennitet ser tilsvarende ud: 85% af dem med længst anciennitet, 73% af dem med den laveste anciennitet i undersøgelsen ønsker løbende kontakt med andre deltagere.

Sammenfattende må man sige, at det ser ud til, at der *er* særlige grupper, der *især* ønsker kontakt med andre deltagere – både undervejs og efter forløbet. Det drejer sig om kvinder i offentlig ansættelse med en mellemlang videregående uddannelse.

Konklusionen på kontaktdimensionen i efter- og videreuddannelse må blive, at der ser ud til at være et overraskende stort jævnt ønske om kontakt med andre deltagere uden sammenhæng med, om man i øvrigt ønsker mulighed for at arbejde individuelt eller ej. Ønsket om kontakt har derimod tydelig sammenhæng med køn, sektor og uddannelse. Offentligt ansatte kvinder med en mellemlang uddannelse vælger kontakt til. Kontaktspekterne bør uddybes i den efterfølgende interviewundersøgelse, fordi det jo stadigvæk ikke vides, *hvorfor* billedet ser ud, som det gør.

For universiteterne består der en udfordring i at tilbyde efter- og videreuddannelse med den rette blanding af individualitet og mulighed(er) for kontakt.

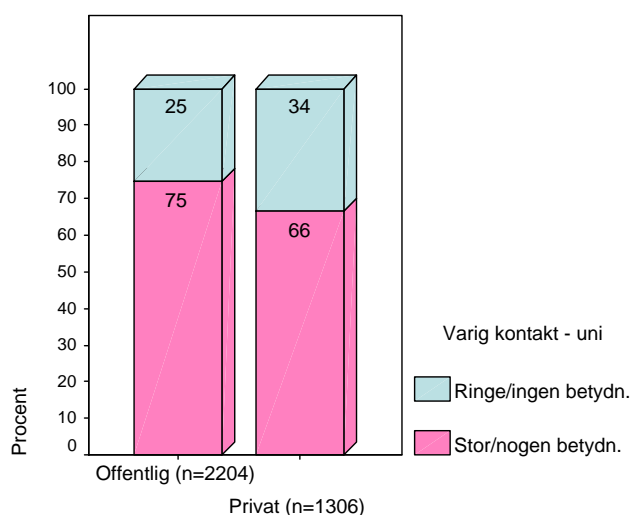
Tema 5: Kontakt til universitetet i efter- og videreuddannelse

Voksne ønsker, som det er fremgået ovenfor, løbende interaktion med undervisere undervejs i forløbene. Individuel vejledning er én af de højest rangerede formvariable – både hvad angår hvor mange der tillægger det 'stor/nogen betydning', og hvad angår hvor mange af disse, der hentes fra den øverste prioriteringsgruppe 'stor betydning'. Det er derfor ikke denne form for kontakt, der skal belyses yderligere her, idet den må anses for et klart krav fra målgruppen. Belyses skal derimod den varige kontakt mellem deltager(e) og universiteterne som efter- og videreuddannelsesudbydere *efter* tilbuddenes afslutning.

Som nævnt ovenfor tillægger 71% det 'stor/nogen betydning', at kontakten til universiteterne som efter- og videreuddannelsesudbydere fastholdes, efter at forløbene er afsluttet. Denne procentandel er – sammenlignet med de andre formvariable – en af de laveste, selvom den jo i og for sig er udtryk for et betydeligt ønske om varig kontakt til universiteterne.

Set fra universiteternes side er der en forskel på denne og de øvrige formvariable, idet universiteterne *selv*, som det også vil fremgå af analysen af informationsvariablene nedenfor, er afhængige af, at de formår at holde en god kontakt til både gamle kandidater og tidligere deltagere i deres efter- og videreuddannelse. Dette skyldes, at begge grupper indgår som ambassadører i forhold til at hverve nye unge studenter og fremtidige deltagere i efter- og videreuddannelse. Set fra universiteternes side må det altså anses som glædeligt, at der trods alt er næsten $\frac{3}{4}$ af deltagerne i denne undersøgelse, der gerne ser kontakten med universiteterne som efter- og videreuddannelsesudbydere vedligeholdt. Udfordringerne for universiteterne bliver at realisere denne kontakt på en måde, så den er overkommelig at vedligeholde, og samtidig at overbevise den sidste fjerdedel om, at kontakten også er interessant for dem. Derfor kan det for universiteterne være interessant at vide, hvad der karakteriserer denne gruppe.

Figur 48: Varig kontakt til universiteterne (n=3510)



Spg. 2.1.1: "At der skabes varige kontakter til universiteterne."

Respondenternes svar opdelt efter sektor.

Helt nøjagtigt 29% angiver ikke at have nævneværdig interesse i varige netværk med universiteterne. Hvis man undersøger sammenhængen mellem undersøgelsens baggrundsvariable og holdning til varige netværk med universiteterne viser der sig følgende billede af denne gruppe.

Dem, der har været på arbejdsmarkedet få år, vægter tilsyneladende ikke den varige kontakt så højt som de øvrige. I overensstemmelse hermed ser det ud til, at alder har betydning. Jo ældre man bliver, jo større interesse for de varige kontakter. Begge forhold viser sig dog kun for mændenes vedkommende så statistisk stærke, at der med tilstrækkelig sikkerhed kan

siges at være sammenhæng. Der er desuden en lidt større andel mænd, der ikke lægger vægt på den varige kontakt. Således har 31% af mændene svaret 'ringe/ingen betydning' til spørgsmålet, mens det tilsvarende tal for kvinderne er 27%.

Endelig kan man se, at ansatte i det private lægger klart mindre betydning på varige kontakter med universiteterne end offentligt ansatte. Mens 75% offentligt ansatte tillægger varig kontakt med universiteterne 'stor/ nogen betydning', er det samme kun tilfældet for 66% af de

privatansatte. Sammenhængen viser sig stærkest for kvindernes vedkommende, men er dog også gældende for mændene.

Universiteterne har altså en opgave med at overbevise ansatte i det private erhvervsliv om at en varig kontakt til universiteterne også kan give *dem* noget.

Man kunne forestille sig, at netop denne gruppe føler sig særligt pressede i samfundet i dag med store krav fra både arbejdsgiver, egne ambitioner og partneren om samtidig succes karrieremæssigt og en aktiv rolle i familielivet. Derfor har gruppen muligvis ikke nævneværdig interesse i endnu en ting at forholde sig til i form af varig kontakt med udbydere af efter- og videreuddannelse. Hvis disse formodninger er korrekte, bliver det endnu vigtigere, at universiteternes varige kontakt med efter- og videreuddannelsesdeltagere, når de implementerer den, *ikke* bliver en kontakt på universiteternes præmisser, men en kontakt, der af de voksne føles som noget, der giver den enkelte en lettelse eller en gevinst i arbejdslivet.

Sammenfattende kan man sige, at universiteterne selv har interesse i at vedligeholde kontakten til tidligere efter- og videreuddannelsesdeltagere som en ambassadørgruppe, både for at skabe et positivt image omkring universiteterne i samfundet som sådan, dels for at tiltrække nye deltagere i deres efter- og videreuddannelsesprogrammer. Det er imidlertid utrolig vigtigt, at en sådan kontakt, når den implementeres, netop ikke i sig selv bliver en imagekanal, hvor det er universiteternes behov, der sætter dagsordenen. Men derimod en kanal, hvorigennem målgruppen føler de får noget, de kan bruge til noget i *deres* arbejdsliv. Heri ligger en stor udfordring for universiteterne.

Tema 6: Computer/internet i efter- og videreuddannelse

I undersøgelsen fremtræder et klart ønske i respondentgruppen om, at der anvendes PC/internet i undervisningen, idet knap $\frac{3}{4}$ af respondenterne tillægger dette 'stor/nogen betydning'. Man skal dog være opmærksom på, at dette samtidig betyder, at der er godt $\frac{1}{4}$ af respondentgruppen, der tillægger PC/internet 'ringe/ingen betydning'.

PC/internet bliver oftest set som medier, der kan levere tids-/stedsuafhængighed (tids-/stedsmæssig fleksibilitet) og understøtte kontakt. Spørgsmålet er derfor, om det er holdninger til tids-/stedsmæssig fleksibilitet og kontakt, der genspejles i respondentgruppens holdning til brugen af PC/internet. Eller om det er holdninger til IT i sig selv, der kommer frem, f.eks. at visse grupper – trods ITs potentialer – ikke føler sig godt tilpas med IT-støttet undervisning, som man tidligere f.eks. har set det for især kvindernes og de ældres vedkommende.

Data fra undersøgelsen tyder på, at ingen vælger PC/internet som sådan fra eller til som krav eller ønske. Det er snarere det, man formoder PC/internet kan levere, man forholder sig til, når man svarer på, om PC/internet er vigtigt eller ej.

Sammenholdes de 27% af respondentgruppen, der tillægger brugen af PC/internet 'ringe/ingen betydning' med undersøgelsens baggrundsvARIABLE, er det på ingen måde kvinderne, de ældre, de lavere uddannede, der optræder her – tværtimod.

Mens 29% af mændene er i gruppen med 'ringe/ingen betydning' til PC/internet, findes kun 25% af kvinderne her. Aldersmæssigt gælder, at andelen der tillægger PC/internet 'ringe/ingen betydning' falder med alderen – det er altså især de unge, der tillægger PC/internet 'ringe/ingen betydning' fra 29% blandt de unge til 21% blandt de ældre. Opdeles respondenterne efter køn, er tendensen den samme. Således tillægger 34% af mændene og 29% af kvinderne i aldersgruppen under 35 år PC/internet 'ringe' betydning, mens tallene for aldersgruppen over 50 år er henholdsvis 24% og 18%.

Tydelig forskel er der også på uddannelse, men igen modsat den, man måske forventede. Næsten $\frac{1}{3}$ med en lang videregående uddannelse tillægger ikke PC/internet særlig betydning, mens der hos mellemuddannede kun er tale om knap $\frac{1}{5}$, der vægter PC/internet lavt.

At det i virkeligheden ikke er de traditionelle baggrundsvariable, der er afgørende for holdningen til PC/internet, men noget andet, antydes, hvis man ser på bopæl og samtidig har i baghovedet, hvad bopæl i denne undersøgelse især indikerer, nemlig øget ønske om fjernundervisning.

Holdningen til PC/internet følger stort set samme mønster geografisk som holdningen til fjernundervisning, som er behandlet ovenfor. Den betydning, som tillægges PC/internet, stiger således i takt med, at man fjerner sig fra Hovedstadsområdet (og Frederiksborg Amt) samt amterne med de store universitetsbyer. Altså er en sammenhæng mellem holdning til PC/internet og til fjernundervisning antydet. Denne sammenhæng bekræftes ved at holde respondenternes førsteprioritet, hvad angår studieform, direkte op imod deres holdning til PC/internet. Mens dem, der tillægger PC/internet 'stor/nogen betydning' har fjernundervisning som førsteprioritet i 43% af tilfældene, gælder modsat at kun 25% af dem, der tillægger PC/internet 'ringe/ingen betydning' har fjernundervisning som deres førsteprioritet.

Udover respondenternes holdning til fjernundervisning spejler deres holdning til PC/internet også, hvilken betydning de tillægger kontakt/interaktion i efter- og videreuddannelse – en facilitet PC/internet netop også ofte fremhæves at kunne støtte. Ved alle variable i undersøgelsen, der går på kontakt, gælder, at gruppen, der lægger vægt på PC/internet, er mere interesseret i kontakt end gruppen der ikke vægter PC/internet så højt. Det gælder både kontakt til andre deltagere undervejs, varig kontakt til andre deltagere samt varig kontakt til universitetet som udbyder. De PC/internet-interesserede ligger i alle tilfældene 7-14 procentpoint over resten, hvad angår ønske om kontakt.

Sammenfattende kan man derfor om PC/internet sige, at det ser ud til, at PC/internet ikke betragtes isoleret af respondentgruppen – hvad man nok tidligere havde en fornemmelse af var tilfældet, og hvad tidligere også ofte betød, at specielle grupper, der ikke følte sig toptunet IT-mæssigt, i nogen grad stod af alene på teknikken, f.eks. kvinderne, de ældre og de kortuddannede. I denne undersøgelse ser det snarere ud til, at PC/internet ses som værktøj, der kan levere/understøtte noget, og spørgsmålet her er derfor snarere, i hvor høj grad man ønsker dette 'noget', som IT kan understøtte. Det ser ud til, at PC/internet især kobles med muligheden for at få fjernundervisning og/eller kontakt. De, der ligger højt i interesse for fjernundervisning og/eller kontakt, ligger nemlig samtidig gennemgående højt i interessen for PC/internet og omvendt.

For udbyderne af efter- og videreuddannelse er det interessant at vide, at PC/internet ikke er en hindring i sig selv, men ej heller et plus i sig selv. Der består en udfordring i både informations- og tilrettelæggelsesmæssigt at agere i overensstemmelse med denne erkendelse. Sagt på en anden måde kan man sige, at PC/internet ikke udgør en udfordring i sig selv, men derimod indgår som et delement i mange af de andre udfordringer, hvor PC/internet kan være noget af det, der skal til for at tage pågældende udfordringer op og løse dem med succes. Dette gælder f.eks. tydeligt etableringen af mere 'dansk' fjernundervisning, etableringen af øget fleksibilitet i alle tilbud, etableringen af den rette kombination af individualitet og forskellige former for kontakt i efter- og videreuddannelse samt etableringen af de af målgruppen ønskede informationskanaler.

Tema 7: Eksamen i efter- og videreuddannelse

Eksamen har traditionelt haft en betydende plads i såvel universiteternes uddannelsestilbud i det hele taget som i efter- og videreuddannelse. Eksamen har fra universiteternes side været anset for et kvalitetsparameter, som adskiller universiteternes efter- og videreuddannelses-tilbud fra f.eks. private tilbud.

Respondentgruppen i denne undersøgelse er til dels enige i eksamens betydning. To modifikationer til eksamen som dimension i efter- og videreuddannelse er dog vigtige at notere på basis af undersøgelsen. Så mange som næsten 40% lægger ikke særlig vægt på, at forløb afsluttes med eksamen, og der er næsten $\frac{1}{3}$, der ønsker, at eksamen alene er et tilbud.

Det ser ud til, at tilstedeværelsen af eksamen fra universiteternes side ikke kan bruges som salgsargument i så stort omfang som antaget. De næsten 40%, der ikke tillægger det særlig betydning, at forløb afsluttes med eksamen, må altså gå efter noget andet end eksamen, når de vælger mellem flere tilbud. Dette kan betyde noget for universiteternes information omkring de enkelte tilbud, hvor en opprioritering af andre træk end eksamen – f.eks. hvad man kan bruge tilbuddene til i arbejdssammenhæng – meget vel kunne tænkes at være påkrævet. Men eksamen skal selvfølgelig stadig *også* omtales, idet der jo immervæk er 62%, der tillægger denne 'stor/nogen betydning'.

Hvad de næsten 40%, der ikke tillægger eksamen særlig betydning, går efter frem for eksamen, kan ikke vides ud fra denne undersøgelse, men man kan måske anstille klarere formodninger herom, hvis man ved, hvem de er. Det skal derfor analyseres, om og på hvilke områder gruppen adskiller sig fra den samlede respondentgruppe.

Det viser sig, at der er en svag tendens til, at mænd tillægger eksamen mindre betydning end kvinder. Blandt mændene tillægger nemlig 40% det 'ringe/ingen betydning', at forløb afsluttes med eksamen, mens det samme er tilfældet for 37% af kvinderne. Ligeledes er der også en tendens til, at respondenter med en længerevarende videregående uddannelse tillægger eksamen mindre betydning end de mellemuddannede. Procenterne er her henholdsvis 41% og 35%.

Aldersmæssigt tillægger mænd over 50 år eksamen 'ringe/ingen betydning' i et omfang af 41%. I mellemgruppen (35-50 år) tillægger 38% af mændene eksamen 'ringe/ingen betydning', mens tallet for gruppen under 35 år er 44%.

For kvinderne er der 38% i gruppen over 50 år, der tillægger eksamen 'ringe/ingen betydning', 36% i gruppen 35-50 år og endelig 37% i gruppen under 35 år. Her er tallene behæftet med for stor statistisk usikkerhed til, at det er muligt at konkludere noget om sammenhæng mellem alderen og den betydning eksamen tillægges.

Sammenfattende kan man altså sige, at det viser sig, at den store gruppe uden særlig interesse i eksamen (næsten 40%) især er repræsenteret blandt mænd med en længerevarende videregående uddannelse, der enten er unge eller ældre. Måske er forklaringen, at der blandt disse ikke opleves behov for i samme grad som hos andre at dokumentere tilegnede kompetencer. Dette må dog nærmere undersøges.

At en så stor gruppe ikke har særlig interesse i, at et efter- og videreuddannelsestilbud afsluttes med eksamen bør i hvert fald have betydning for den vægt, der lægges på eksamen i informationen om efter- og videreuddannelse. Dette bør særligt gælde for den information, man ved (også) rettes mod de grupper, der udviser mindst interesse i eksamen.

Det, at hele 29% af respondentgruppen samtidig tillægger det 'stor/nogen betydning', at eksamen kun er et tilbud i efter- og videreuddannelse, gør også, at selve eksamen måske bør gentænkes – ikke bare informationen om denne. Imidlertid var spørgsmålet omkring tvungen eksamen versus eksamen som et tilbud formuleret lidt uheldigt i undersøgelsen, idet der i spørgsmålet indgik en negation. Dette gør, at man kan komme i tvivl om, hvorvidt alle har tolket spørgsmålet ens. Fortolkningsproblemet gøres der opmærksom på i et par af respondenternes kommentarer sidst i spørgeskemaet. Problematikken om obligatorisk eksamen versus eksamen som et tilbud skal derfor ikke yderligere uddybes her, og en eventuel udbygning og nuancering af denne problematik henlægges til de efterfølgende interviews.

Den udfordring, universiteterne stilles overfor i forlængelse af undersøgelsens resultater omkring eksamen, ses derfor primært her som en informationsmæssig udfordring.

Hvad er god information om efter- og videreuddannelse?

Undersøgelsens tredje undersøgelsesfelt ved siden af *indhold* og *form* har været *information* om efter- og videreuddannelse. Det overordnede spørgsmål for det tredje undersøgelsesfelt er formuleret således: Hvordan bør information omkring efter- /videreuddannelse gives og se ud for at opleves som vellykket af den voksne målgruppe?

I det følgende vil dette spørgsmål blive søgt belyst og besvaret gennem undersøgelse af tendenser i respondentgruppens svar på de informationsrelaterede spørgsmål.

Søgning af information om efter- og videreuddannelse – hvor og hvordan?

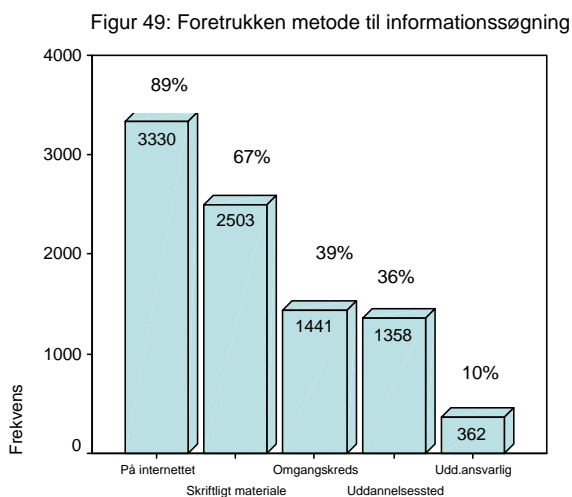
Respondenterne blev som indledning på undersøgelsens informationsdel bedt om at angive, hvordan de foretrækker at søge information om efter- og videreuddannelse. Respondenterne skulle ikke prioritere, men ved ét eller flere krydser, angive, hvilke af fem angivne søgemuligheder de foretrækker. For også at åbne for andre muligheder end de angivne var en sjette mulighed 'andet' tilføjet.

De fem definerede svarmuligheder var:

- | |
|---|
| <ol style="list-style-type: none">1. I skriftligt materiale2. Kontakt til et uddannelsessted3. Kontakt til uddannelsesansvarlig på arbejdsplads4. Internettet5. Kontakt til personer i omgangskreds |
|---|

Svarene fordeler sig som vist i figur 49.

Der ses i besvarelserne et markant ønske om at kunne søge information på internettet. Kun 410 af de 3740 respondenter har *ikke* afkrydset denne mulighed. Internettet indtager dermed klart pladsen som den foretrukne informationsøgningssåde.



Spg. 2.4: "Hvordan vil du foretrække at søge informationer om efter- og videreuddannelse?"

At 89% foretrækker at søge information på internettet, betyder dog ikke, at anden form for information spiller en ubetydelig rolle. Især skriftligt materiale fremstår som en vigtig supplerende informationsmåde, og 67% har således angivet, at de gerne vil søge information ad denne vej.

Personlige kanaler spiller derimod mindre roller som veje til information om efter- og videreuddannelse. Der er dog et klart skel mellem personlig kontakt til omgangskredsen/uddannelsessteder på den ene side og personlig kontakt til den uddannelsesansvarlige på ens arbejdsplads på den anden side. Knap 40% vil gerne søge information via personlig kontakt i omgangskredsen eller

på et givet uddannelsessted, mens kun 10% angiver at foretrække at søge information gennem den uddannelsesansvarlige på arbejdspladsen.

Dermed fremtræder der gennem besvarelsene et billede, som viser, at internettet må anses for den primære informationskanal for information om efter- og videreuddannelse. Samtidig bør information på internettet fra universiteternes side suppleres med i hvert fald skriftligt materiale, sekundært med mulighed for at komme i direkte kontakt med en relevant person på det givne universitet. Dette svarer stort set til universiteternes nuværende informationspolitik og -praksis.

Det fremgår imidlertid samtidig af tallene, at kontakt til omgangskredsen foretrækkes i samme omfang som kontakt til uddannelsesstedet, når det gælder om at søge information. Mens alle universiteters informationspolitikker medtænker den direkte kontakt med potentielle efter- og videreuddannelsesdeltagere (via telefon, mail o.l.), er det de færreste efter- og videreuddannelser, der i deres bestræbelser på at få nye deltagere er opmærksomme på, at også deltagernes omgangskreds burde plejes. Denne opgave er selvfølgelig heller ikke så let at løse som det at stille universitetets egne folk til rådighed for direkte kontakt med deltagerne. En begyndelse på at tage udfordringen med omgangskredsen op kunne måske være at pleje tidligere kandidater og tidligere deltagere i pågældende universitets efter- og videreuddannelsesstilbud i langt højere grad end det sker i dag. Sådanne netværksinitiativer er begyndt at vokse frem visse steder på universiteterne – både for kandidater og i efter- og videreuddannelsessammenhæng. De kunne sikkert med fordel intensiveres.

At kun 10% angiver at foretrække at søge information om efter- og videreuddannelse via den uddannelsesansvarlige på arbejdspladsen kunne være et udtryk for, at efter- og videreuddannelse i dansk sammenhæng stadig er et individorienteret mere end organisationsstrategisk anliggende. Individorienteringen bekræftes gennem respondenternes kommentarer i det frie kommentarfelt sidst i spørgeskemaet. Her anfører mange, at de føler problemer med at få den efter- og videreuddannelse, de gerne ville have pga. arbejdsgiverens holdninger, tildeling af midler o.l. til efter- og videreuddannelsesområdet. Sådanne mener respondenterne imidlertid ikke forholdene burde være, for som én af respondenterne siger i sin kommentar:

'Et vigtigt spørgsmål er, hvordan arbejdsgivers forventninger matcher dine egne forventninger til efteruddannelse - og hvordan man opnår accept af egne ønsker'.

I overensstemmelse hermed skriver mange i deres kommentar, at de gerne havde set arbejdsgivernes holdninger til efter- og videreuddannelse inddraget i undersøgelsen også. Ligeledes anfører mange i kommentarfeltet, at de håber, undersøgelsens resultater – med eller uden arbejdsgiversynspunkter inde – kan bidrage til øget opmærksomhed, interesse o.l. omkring efter- og videreuddannelse hos arbejdsgiverne og dermed også til øgede efter- og videreuddannelsesmidler for den enkelte. Det skal i den forbindelse nævnes, at arbejdsgivernes holdninger til universitær efter- og videreuddannelse ikke er glemt, men henlagt til en decideret virksomhedsundersøgelse (Kanstrup 2004), hvilket respondenterne ikke vidste noget om.

Generelt kan man dog sige, at vil universiteterne 'sælge' efter- og videreuddannelse, ser det ud til at være helt afgørende at kunne tale til den enkelte i målgruppen. Dette forudsætter imidlertid god viden om den potentielle målgruppes forventninger, ønsker, krav m.m. – denne undersøgelses fokus.

Inden for denne undersøgelses rammer kan konstateres, at det primært er respondenter, der har været på arbejdsmarkedet under 5 år (de unge), og de, der har været det over 30 år (de ældre), samt især mænd, der vil tage kontakt til en uddannelsesansvarlig.

Svarkategorien 'Andet', som også var anført som mulighed i spørgsmålet om foretrukne søgemuligheder for information om efter- og videreuddannelse er kun udfyldt af 97 respondenter, hvilket er meget lidt sammenlignet med de fem øvrige kategorier, som ligger mellem 3330 og 362 respondenter. Der skal dog her for fuldstændighedens skyld og som inspiration nævnes, hvilke forslag respondenterne kommer med til yderligere gode informationsmåder under 'Andet'.

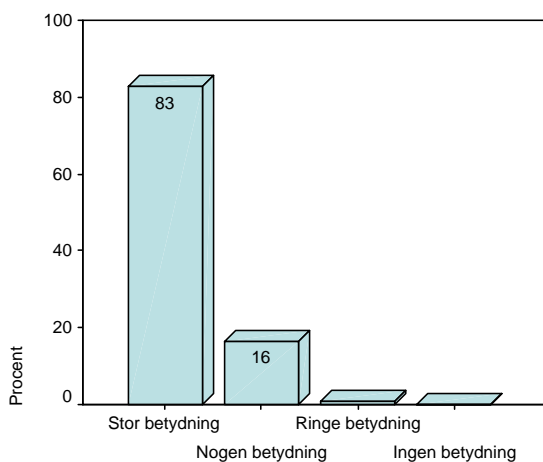
45 respondenter anfører faglige sammenhænge som en vigtig informationskilde. 34 nævner kontakt til fagforening og 11 nævner fagblade som informationskanal. De resterende anfører enten andre forskellige ideer (20 personer) eller kategorier, som egentlig relaterer sig til de i forvejen i skemaet nævnte fem svarmuligheder (32 personer). Den sidste gruppe understreger internettets store betydning, idet 25 af disse 32 efterspørger direkte mailservice med nyheder og information.

Sammenfattende må man derfor konkludere, at målgruppen ser ud til selv gerne at ville søge deres information om efter- og videreuddannelse, og at det primært ønskes muliggjort via internettet. Hermed bliver internetbaseret information henvendt til den enkelte voksne uhyre vigtig for universiteterne som efter- og videreuddannelsesudbydere. Dette støtter universiteternes beslutning om at etablere den fælles internetportal UNEV.dk.

Desuden spiller skriftligt materiale en vigtig rolle som informationskanal.

Endelig angiver en hel del af respondenterne også personlig kontakt til bekendte og til uddannelsesstedet som relevante supplerende informationskanaler. Det sidste betyder at en opprioritering af kontakten til såvel gamle kandidater som tidligere efter- og videreuddannelsesdeltagere kunne være en god ide, idet disse indgår i andres omgangskreds og samtidig er grupper, man ville kunne håndtere god kontakt til gennem arrangementer, nyhedsbreve og internetbaseret information. Under behandlingen af *form* som undersøgelsesfelt fremgik det desuden, at respondenterne som potentielle efter- og videreuddannelsesdeltagere selv i betydeligt omfang siger, at de ønsker kontakten til universitetet opretholdt i netværksform efter efter- og videreuddannelses tilbuddets afslutning.

Figur 50: Overblik over efter- og videreudd.tilbud (n=3723)



Spg. 2.1.a: "At det er muligt at få overblik over, hvilke efter- og videreuddannelser der findes inden for dit interessefelt."

81% kunne nås gennem skriftligt materiale. Endelig kan den lille restgruppe på 78 respondenter for halvdelen vedkommende nås gennem personlig kontakt fra uddannelsesstedets side. Minimalløsningen svarer dermed i høj grad til universiteternes nuværende informationspraksis.

Holdning til kvalitetskriterier for information om efter- og videreuddannelse

Ud over måden at søge information på er det i undersøgelsen søgt afdækket, hvordan respondentgruppen stiller sig til forskellige udvalgte parametre omkring den information, der gives/fremsøges. De til undersøgelsen udvalgte parametre tager udgangspunkt i de informationsprincipper og informationstyper, som er fremhævet i visionspapiret og kravspecifikationen for UNEV.dk. De er udmøntet i otte spørgsmål, hvorigennem respondenterne skal angive, hvilken betydning de tillægger:

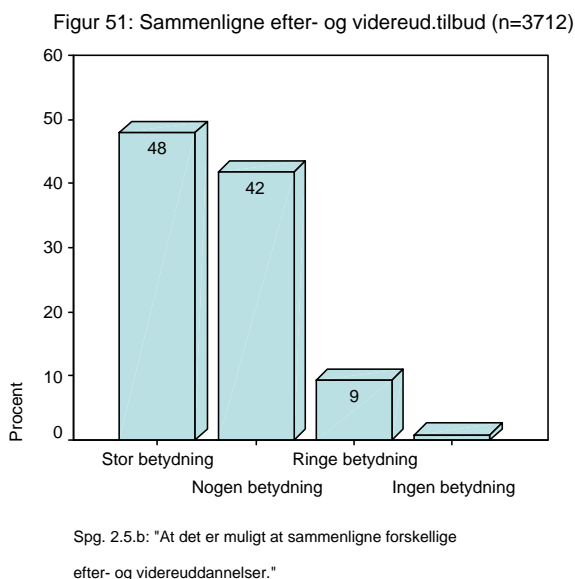
- At overblik over flere tilbud gives
- At flere tilbud kan sammenlignes
- At tydelige adgangskrav angives
- At tydelige kompetencemål angives
- At tydelig arbejdsbyrde angives
- At tydelig pris angives
- At andres erfaringer kan læses
- At uddannelsesevalueringer kan læses

Overblik og sammenlignelighed

Topscoren i hele undersøgelsen findes på spørgsmålet om, hvilken betydning respondenterne tillægger overblik over alle relevante tilbud. 99% angiver at tillægge det 'stor/nogen betydning', at det er muligt at *få overblik over*, hvilke efter- og videreuddannelses tilbud der findes inden for vedkommendes interessefelt. Af de 99% er de 83 procentpoint fra den øverste prioriteringsgruppe 'stor betydning'. 90% tillægger det 'stor/nogen betydning', at det er muligt at *sammenligne* forskellige efter- og videreuddannelses tilbud. Her er imidlertid kun de 48 procentpoint fra den øverste prioriteringsgruppe.

Derimod viser det sig, at kontakt til uddannelsesansvarlig på arbejdspladsen som relevant informationskanal tilsyneladende ikke spiller nogen betydende rolle. Det er et tema, som kunne trænge til en yderligere uddybning i interviewform.

En ting er det ideale informationsmix, som er beskrevet ovenfor. En anden ting er, hvad der minimalt skal til for at nå alle ad mindst én kanal. Også det minimale informationsmix må bygge på internet som primær kanal. Men som nævnt er der 11%, der ikke ønsker at søge information ad denne vej. Internet må altså kombineres med noget andet. Af de 410 respondenter, som *ikke* gerne søger information på internettet, vil



Ved sammenligning af respondenternes besvarelse af de to spørgsmål fremgår det - hvilket selvfølgelig ud fra det meget høje tal for overblik næsten også må give sig selv - at dem, der tillægger sammenlignelighed 'ringe/ingen betydning' næsten alle tillægger overblik 'stor/nogen betydning' (98%).

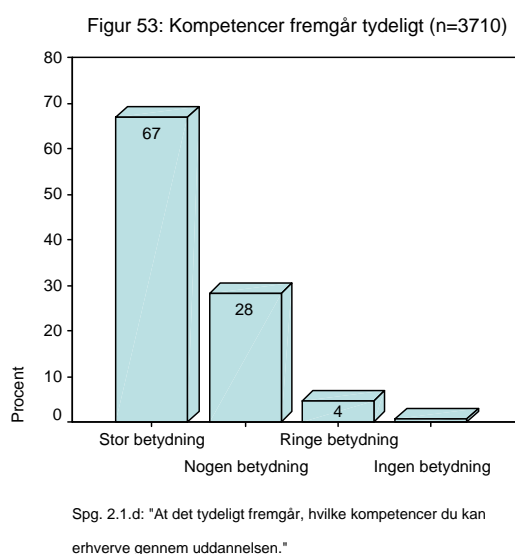
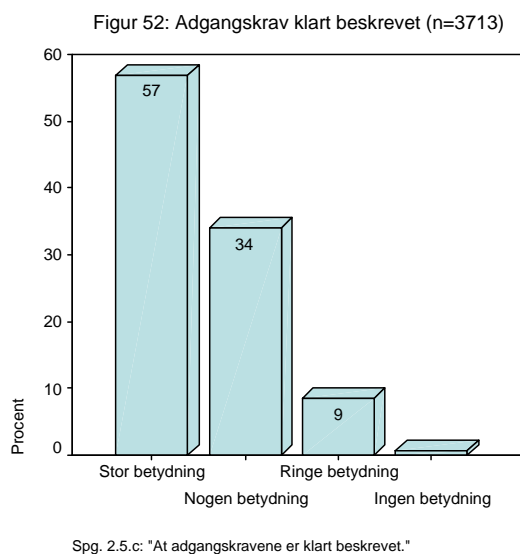
Man kan undre sig over, at overblik vurderes som værende meget vigtigt, mens sammenlignelighed vurderes noget lavere. Informationsprincipperne overblik og sammenlignelighed forekommer ikke at ligge så langt fra hinanden. En del af forklaringen kunne være, at sprogbrugen i spørgsmålet om sammenlignelighed måske ikke er hel optimal. Måske har nogle af respondenterne læst

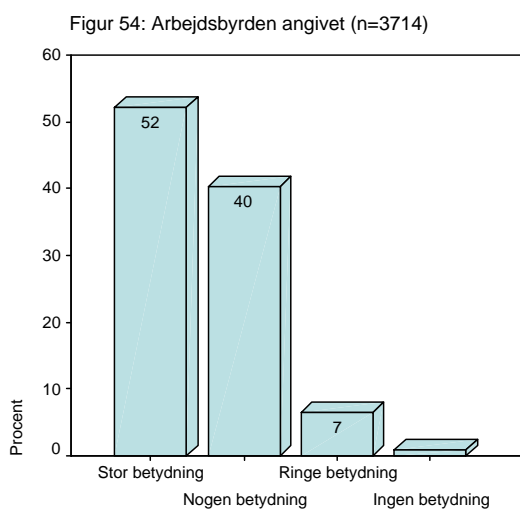
spørgsmålet om sammenlignelighed som et spørgsmål om, hvorvidt der skal sammenlignes eksplicit i den givne information, mens andre har læst det som et spørgsmål om, hvorvidt den voksne selv (efterfølgende) skal kunne sammenligne flere tilbud på basis af den modtagne information? Det sidste var meningen med spørgsmålet fra undersøger side.

Samlet må man konkludere omkring den information, der skal danne baggrund for valg mellem flere tilbud, at overblik vægtes endog meget højt, sammenlignelighed noget lavere, men stadig højt. Som nævnt er der dog usikkerhed omkring undersøgelsens resultater vedrørende sammenlignelighed. UNEVs overordnede informationsprincipper (jf. figur 2) ses hermed kraftigt støttet.

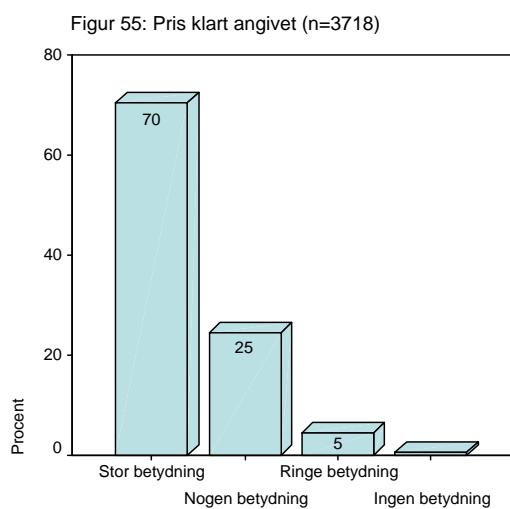
Tydelig information

Adgangskrav, kompetencemål, arbejdsbyrdens omfang samt tilbuddets pris er valgt ud som informationstyper, der i undersøgelsen - med afsæt i UNEV-dokumenter og UNEV.dk's informationspraksis - formodes vigtige at have med, hvis information om de enkelte tilbud skal opleves som værende af god kvalitet.





Spg. 2.5.g: "At arbejdsbyrden ved uddannelsen er angivet."



Spg. 2.5.h: "At uddannelsens pris er klart angivet."

Overordnet må man sige, at respondentgruppen bekræfter dette. 95% tillægger henholdsvis tydelige kompetencemål og tydelig pris 'stor/nogen betydning'. Tydelig arbejdsbyrde og tydelige adgangskrav ligger lidt lavere – med henholdsvis 92% og 91%, der tillægger disse parametre samme betydning.

Der kan dog ses en forskel mellem kompetencemål og pris på den ene side og arbejdsbyrde og adgangskrav på den anden side. Mens tydelige kompetencemål og tydelig pris henter henholdsvis 67% og 70% i den øverste prioriteringsgruppe 'stor betydning', henter tydelig arbejdsbyrde og tydelige adgangskrav kun henholdsvis 52 og 57% i samme gruppe. Dette gør, at det må konkluderes, at især pris og kompetencemål opfattes som central information i forbindelse med søgning af efter- og videreuddannelse, mens adgangskrav og arbejdsbyrde nok ønskes oplyst, men ikke med så stor vægt som de to andre.

Det viser sig desuden, at der i meget ringe grad er tale om, at de samme respondenter har svaret 'ringe/ingen betydning' til både adgangskrav og arbejdsbyrde (kun 1,5%). Der er altså nogen, der kun lægger ringe vægt på information om adgangskravene, *andre* der lægger ringe vægt på information om arbejdsbyrden. De to grupper må derfor analyseres nærmere hver for sig.

De 9%, som angiver, at de ikke anser tydelige adgangskrav som så væsentlige, udviser en overrepræsentation af yngre mænd med en lang videregående uddannelse fra den private sektor. Især den længerevarende uddannelse er karakteristisk for gruppen, idet der i samlet som sådan er 58% med en lang videregående uddannelse, mens der i denne gruppe er en andel på 75%. Med den markante tilstedeværelse af en lang videregående uddannelse hos gruppens medlemmer, kan man også forstå, at adgangskrav ikke opfattes som noget, man behøver så megen information om. De formelle optagelseskrav opfylder man qua sin lange uddannelse.

For de 9%, der tillægger det 'ringe/ingen betydning', at adgangskrav er tydeligt beskrevet (Figur 52), er det desuden undersøgt, om der – på grund af den i dette spørgsmål anderledes anvendte terminologi med ordet 'beskrevet' kunne være tale om, at adgangskrav snarere ønskes belyst mundtligt. Det er der imidlertid ikke noget, der taler for. De 9% er, hvad angår foretrukne informationskanaler, stort set sammensat på samme måde som hele respondentgruppen. De foretrækker altså ikke i højere grad mundtlig information.

De 7%, der ikke lægger så megen vægt på information om arbejdsbyrden, viser sig ikke at afvige i noget særligt omfang fra det samlede sample.

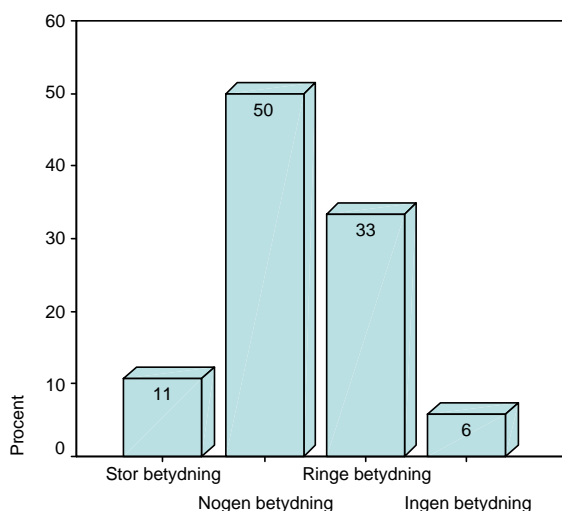
For de i figur 2 illustrerede informationstyper 3 (*Hårde data – pris, omfang, niveau og adgangskrav*) og 5 (*Formål og målgruppe*), som er dem, der indfanges her med begrebet 'tydelig information', kan altså overordnet konkluderes, at begge anses som vigtige af over 90% af respondenterne. Information om pris og kompetencemål efterspørges dog i højere grad end information om adgangskrav og arbejdsbyrde. Information om adgangskrav prioriteres naturligt nok lavere især af folk, der på forhånd ved, at de qua deres grunduddannelse – en lang videregående uddannelse – opfylder de formelle adgangskrav.

I nogle respondenters frie kommentar sidst i spørgeskemaet efterspørges udover de anførte informationstyper også adgang til tydelig information om underviserne, deres erfaringer o.l. Universiteterne og UNEV.dk bør efterfølgende undersøge, hvor stort ønsket herom er.

Andres erfaringer på banen?

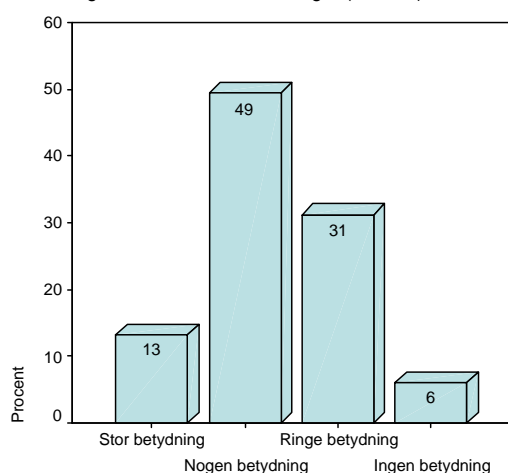
I forarbejdet til UNEV.dk var det formodet, at potentielle deltagere havde behov for at kunne finde informationer, dels om andres erfaringer med en uddannelse og dels officielle evalueringer. Undersøgelsens resultater kan *ikke* siges at bekræfte denne formodning.

Figur 56: Information om andres erfaringer (n=3708)



Spg. 2.5.e: "At du kan læse om andres erfaringer med uddannelsen."

Figur 57: Officielle evalueringer (n=3709)



Spg. 2.5.f: "At du kan læse officielle evalueringer af uddannelsen."

Godt 60% tillægger det 'stor/nogen betydning' at kunne læse om henholdsvis andres erfaringer og læse officielle evalueringer. Samtidig noterer man dog, at kun godt 10% kommer fra den øverste prioriteringsgruppe 'stor betydning'. Begge tallene er inden for denne undersøgelses rammer meget lave.

Sprogbrugen i de to spørgsmål – der anvendes i begge spørgsmål ordet 'læse' - gør dog, at det er nødvendigt at undersøge, om svarene snarere er udtryk for ulyst til at læse information end svar på det, der var tiltænkt fra undersøgers side, nemlig at inddrage andres erfaringer.

Ved undersøgelse af sammenfald mellem svarene på foretrukken informationskanal og betydningen for respondenterne af at læse henholdsvis andres erfaringer og officielle evalueringer er der intet, der taler for at antage, at respondenterne ville erstatte læsning af andres erfaringer/officielle evalueringer med indsamling af samme oplysninger i mundtlig form. De 40% af respondenterne, der tillægger andres erfaringer 'ringe/ingen betydning', lægger tværtimod lavere vægt på personlige informationskilder end hele respondentgruppen.

Sammenfattende må man altså sige, at respondenterne ikke specielt ønsker at blive informeret om andres erfaringer eller officielle evalueringer (UNEV.dk's informationstype 9, jf. figur 2 ovenfor, s. 14).

God information om efter- og videreuddannelse – en opsummering

Mange af de opstillede informationshypoteser, der bygger på UNEV.dk's informationsprincipper og informationstyper, er blevet bekræftet, men ny viden er også blevet tilføjet og tidligere antagelser nuanceret.

Undersøgelsen viser for det første, at voksnes foretrukne informationskanaler som udgangspunkt svarer godt til de nuværende informationspolitikker på universiteterne. Der er således tale om stor vægt på internetbaseret kommunikation, suppleret med skriftlig information og mulighed for at komme i kontakt med relevante personer på de enkelte universiteter.

Undersøgelsen peger dog samtidig på, at det vil være formålstjenligt for universiteterne at pleje gamle kandidater og tidligere deltagere i efter- og videreuddannelse mere, fordi de ikke er uvæsentlige informationskanaler for potentielle deltagere. Hvorvidt uddannelsesansvarlige med fordel kunne serviceres med adgang til god information fra universiteternes side om efter- og videreuddannelse siger undersøgelsen ikke noget om. Kun få angiver at ville gå den vej. De ønsker på den anden side ikke, at det skal forblive sådan, men at arbejdsgiveren i langt højere grad kommer på banen, når det gælder efter- og videreuddannelse. Dette tema tages derfor efterfølgende op til uddybning i interviewform.

Undersøgelsen viser, at universiteternes *minimale* informationsmix bør bestå af internet som fundament suppleret med skriftligt materiale og personlig kontakt.

Undersøgelsen viser endvidere, at universiteternes ideer om god information, som de er implementeret i UNEV.dk's informationsprincipper og informationstyper, i vidt omfang svarer til den voksne målgruppes behov og ønsker – dog er visse nuanceringer og justeringer måske ønskelige. Overblik er prioriteret allerhøjest af respondenterne. Sammenlignelighed vægtes ikke lige så højt, men der er usikkerhed om resultaterne her, hvorfor de ikke må tillægges for stor betydning.

Også hvad angår tydeliggørelse af efter- og videreuddannelsesstilbuds karakteristika ser universiteterne i vidt omfang ud til at være på rette vej med UNEV.dk, men dog med mulighed for forbedringer. De fire udvalgte parametre fra uddannelses- og kursuspræsentationer i UNEV.dk – kompetencemål, pris, arbejdsbyrde og adgangskrav – vurderes i lidt forskelligt omfang som vigtige af respondentgruppen. Endvidere anfører nogle i kommentarerne, at der også ønskes tydelig information om underviserne.

Derimod ser det ud til, at den formodning, man havde under etableringen af UNEV.dk, at voksne i høj grad har behov for at læse om andres erfaringer eller officielle evalueringers vurdering af de udbudte tilbud, har været overdrevet.

For universiteterne består de informationsmæssige udfordringer i løbende at videreudvikle det eksisterende informationsmix samt portalen UNEV.dk som leverandør af overblik. Derudover bør de konkrete beskrivelser af de enkelte efter- og videreuddannelsesstilbud på UNEV.dk optimeres i overensstemmelse med målgruppens behov og ønsker.

Konklusion:

Den voksne målgruppes holdninger, forventninger og krav til efter- og videreuddannelse

Denne undersøgelses formål er at bidrage med øget viden om, hvilke holdninger, forventninger og krav der findes blandt den intenderede målgruppe for universiteternes efter- og videreuddannelse, når det drejer sig om at vurdere efter- og videreuddannelsesstilbuds form og indhold samt den information, udbyderne leverer om tilbuddene.

Undersøgelsen er en del af arbejdet omkring etablering og drift af en ny fælles internetportal om efter- og videreuddannelse, UNEV.dk, som de 12 universiteter i Danmark åbnede for offentligheden i november 2003. Portalens sigte, som undersøgelsen har taget til sig, er at bidrage *både* til udvikling af bedre efter- og videreuddannelsesstilbud, som i højere grad afspejler målgruppens behov og ønsker, *og* til bedre information om disse tilbud.

Foråret 2004 blev der med inspiration fra teori omkring voksenliv og voksenlæring samt efter- og videreuddannelsespraksis på universitetsniveau udformet et netbaseret spørgeskema omhandlende voksnes holdninger, forventninger og krav til efter- og videreuddannelse. Spørgeskemaet blev, med hjælp fra primært en række faglige organisationers distribueret til et stort antal voksne i den potentielle målgruppe. Fire faglige organisationer (Dansk Magisterforening, IDA, Bibliotekarforbundet og Danske Fysioterapeuter) udsendte link til spørgeskemaet direkte pr. mail til det enkelte medlem, hvilket viste sig at være en meget effektiv metode. Disse organisationer er således alle rigt repræsenteret i respondentgruppen. DMs medlemmer udgør ca. 50% af respondenterne, IDA ca. 20%, Bibliotekarforbundet ca. 20% og Danske Fysioterapeuter ca. 10%. Hertil kommer et mindre antal respondenter fra dels Ringkøbing Amt – teknik og miljø samt Aalborg Universitets nuværende efter- og videreuddannelsesdeltagere. Fire andre organisationer (DJØF, Forbundet Kommunikation og Sprog, Ergoterapeutforeningen samt Dansk Sygeplejeråd) formidlede spørgeskemaet videre til medlemmerne via placering af omtale af undersøgelsen samt link til spørgeskemaet på organisationens hjemmeside. Denne metode viste sig imidlertid ikke særlig effektiv, idet de fire organisationer, der brugte denne metode, hver især repræsenterer højst 1% af respondenterne.

I alt udgøres respondentgruppen af 3740 personer. Med spredningen på magistre, ingeniører, bibliotekarområdet og sundhed anses respondentgruppen for tilfredsstillende bred fagligt set, selvom det ville have været ideelt at have haft DJØFs medlemmer repræsenteret i højere grad. I forhold til andre relevante parametre end fag anses respondentgruppen også for tilfredsstillende sammenholdt med, hvilken gruppe det er universiteternes intention at nå med deres efter- og videreuddannelsesstilbud. Der viser sig ved nærmere analyse af respondentgruppen, at den udviser en god spredning på alder, uddannelse, arbejdsanciennitet, sektor, bopæl og hjemmeboende børn eller ej. Kønsmæssigt er der en overvægt af kvinder blandt respondenterne, som dog udelukkende bevirker, at de tendenser, der kan konstateres ved samme andel mænd og kvinder, i de fleste tilfælde forstærkes en smule. Der er derfor ikke foretaget vægtning for køn.

Sammenfattende kan man sige, at undersøgelsens respondentgruppe i højere grad tegner den målgruppe, universiteterne gerne vil i kontakt med deres efter- og videreuddannelsesstilbud (den intenderede målgruppe), end den gruppe de i dag har formået at komme i kontakt med

(den realiserede målgruppe). Undersøgelsen giver dermed grundlag for at bringe nye, relevante stemmer ind i diskussionen om, hvordan universiteternes fremtidige efter- og videreuddannelses tilbud bør se ud. Dette bekræftes af, at kun 17% af respondenterne har været tilmeldt universitær efter- og videreuddannelse de seneste to år.

På baggrund af de 3740 respondenters svar på 30 holdningssspørgsmål analyseres, hvilken betydning og prioritering respondenterne tillægger centrale dimensioner af efter- og videreuddannelses tilbuds indhold og form samt information herom.

Konklusioner om efter- og videreuddannelsers indhold

På indholdssiden er hovedkonklusionerne, at voksne kræver større grad af mulighed for selv at være med til at præge deres efter- og videreuddannelses tilbud end det er normen i de nuværende tilbud. Samtidig lægger de megen vægt på at fastholde dele af det nuværende indhold, især teori, som et vigtigt element i efter- og videreuddannelse.

Ønsket om selv at være med til at præge indholdet i ens efter- og videreuddannelse kommer frem på to måder i undersøgelsen. For det første udtrykker respondentgruppen et meget stort ønske om at kunne til- og fravælge moduler ud fra egne relevanskriterier (96% tillægger dette 'stor/nogen betydning'). For det andet udtrykker respondentgruppen med ligeså stor vægt ønske om, at der sker en generel indholdsmæssig kobling mellem efter- og videreuddannelse og job (96%). Begge dele udgør udfordringer for universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse.

Hvorvidt den indholdskobling mellem efter- og videreuddannelse og arbejdsliv, der er ønsket af næsten alle respondenter, skal bestå i et mere generelt anvendelseskrav til efter- og videreuddannelse *eller* et specifikt krav om at koble efter- og videreuddannelse direkte og konkret til den enkelte deltagers job (f.eks. gennem inddragelse af konkrete problemstillinger eller erfaringer fra jobbet i uddannelsen), forekommer der at være lidt uenighed om i respondentgruppen. Mange ønsker den specifikke kobling (89%). Den gruppe på ca. 10%, der ikke ønsker den direkte kobling til eget job, men alene fremsætter et generelt anvendelseskrav til efter- og videreuddannelse, ser ud til især at være yngre, uden børn og have en længerevarende videregående uddannelse. Dette kan måske forklares med, dels at gruppen ikke mener at besidde arbejdserfaringer, som det er værd at inddrage i efter- og videreuddannelsessammenhæng, dels at gruppen ikke – som det f.eks. sker når man får børn – har oplevet, i hvor høj grad det nære og konkrete kan berige formelle læringsammenhænge. For universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse udgør den specifikke kobling af efter- og videreuddannelse og den enkelte deltagers job en stor udfordring.

Kravet om indflydelse på indholdet i efter- og videreuddannelserne erstatter ikke de mere traditionelle krav til universitær efter- og videreuddannelse, men der er dog tale om en bemærkelsesværdig nuancering her. Som forventet vægter næsten alle (96%) teori højt. Nuanceringen består i, at respondenterne ikke vægter forskning nær så højt som teori, og at der faktisk er en betydelig gruppe (ca. 1/4) blandt respondenterne, som ikke tillægger forskningsbaseret efter- og videreuddannelse særlig vægt. Begge dele udgør udfordringer for universiteterne, idet forskning traditionelt er anset for at være både et godt salgsargument og et kvalitetsstempel for universitær efter- og videreuddannelse.

Samlet kan der på indholdssiden identificeres et sæt af fem udfordringer for universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse:

De tre første udfordringer består i – som krævet af næsten alle respondenter:

- At udbyde flere modulært opbyggede efter- og videreuddannelses tilbud
- At koble al efter- og videreuddannelse indholdsmæssigt til arbejdslivet
- At gøre efter- og videreuddannelse *både* teoretisk og jobrelateret.

Den fjerde udfordring består i – som krævet af næsten 90% af respondentgruppen:

- At gøre den nævnte kobling mellem efter- og videreuddannelse og arbejdsliv meget specifik for den enkelte deltager – ved f.eks. at gøre plads for problemstillinger og erfaringer fra den enkelte deltagers job i uddannelses tilbuddet.

I forlængelse heraf bør det desuden via yderligere undersøgelser afdækkes, hvorfor ca. 10%, hovedsagelig yngre personer uden børn og med en længerevarende videregående uddannelse, afviser en sådan direkte kobling til egen jobsammenhæng.

Den femte og sidste indholdsafledte udfordring for universiteterne består – pga. tilstedeværelsen af en betydelig gruppe (26%), der ikke vægter forskning særlig højt i efter- og videreuddannelse – i:

- At udnytte og markedsføre forskningsbaseret bedre, som det plus universiteterne mener et er, også i efter- og videreuddannelse.

Specielt ny forskning og anvendelsesaspekter af forskning i jobsammenhæng kunne tænkes at være relevante omdrejningspunkter for en sådan udnyttelse og markedsføring. Dette skyldes, at det viser sig, at respondenterne generelt udviser større interesse for den nyeste forskning, og at den respondentgruppe, som vægter forskning lavest, især er mænd i privat ansættelse og mellemuddannede, for hvem anvendelsesdimensionen/praksis-tilknytningen formodes at være et vægtigt argument.

Konklusioner om efter- og videreuddannelsers form

Omkring efter- og videreuddannelsers form siger resultaterne af undersøgelsen, at voksne har nye behov, som udgør udfordringer for universiteterne i forhold til at fremtidssikre eksisterende tilbud og udvikle nye tilbud i en form, som kan tiltrække og fastholde den intenderede målgruppe.

Fleksibilitet kan bruges som samlende begreb for en del af de formønsker, respondentgruppen giver udtryk for i undersøgelsen. Flexibiliteten går på to dimensioner. Dels ønsker respondentgruppen i meget stort tal en individuel fleksibilitet mht. at kunne lave aktiviteter, når det passer den enkelte (97%), og mht. at kunne til- og fravælge moduler, som det passer den enkelte (97%). Dels ønsker en meget større gruppe, end man normalt har antaget i Danmark, efter- og videreuddannelse udbudt som fjernundervisning – med den tids- og stedsmæssige fleksibilitet der ligger heri. Næsten 40% af respondentgruppen anfører således fjernundervisning som deres førstprioritet, hvad angår efter- og videreuddannelsesform, mens 73% af respondentgruppen anfører fjernundervisning som enten første- eller andenprioritet. Både den individuelle fleksibilitet og den tids- og stedsmæssige fleksibilitet udgør udfordringer for universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse.

Det er i øvrigt vigtigt at bemærke, at det ikke kun er folk i fjerne egne af landet, der ønsker fjernundervisning. Overalt i landet er der et ønske om fjernundervisning. I amter med en af de traditionelle store universitetsbyer, er der 30-45%, der har fjernundervisning som førstprioritet blandt efter- og videreuddannelsesformer – lavest i hovedstadsområdet og større jo længere væk man kommer herfra. I amter uden en af de traditionelle store univer-

sitetsbyer prioriterer over halvdelen fjernundervisning øverst som efter- og videreuddannelsesform.

Gruppen, der *ikke* lægger særlig vægt på fjernundervisning, har en overrepræsentation af yngre/ældre uden børn og af mellemuddannede kvinder. Man kan formode, at uvanthed med formen, manglende presserende behov for dens fleksibilitet samt fjernundervisnings ry som praksisfjern form kan forklare dette. Holder forklaringen omkring de mellemlangt uddannede (kvinder) som særligt afvisende over for fjernundervisning, fordi de ikke mener at fjernundervisning og praksisnærhed er foreneligt, ligger der her en udfordring for universiteterne i at oplyse denne gruppe om, at fjernundervisningsformen i sig selv – som det er erkendt i udlandet – ikke nødvendigvis er specielt praksisfjern eller abstrakt.

Angående hvilken form for fjernundervisning, der efterspørges, viser undersøgelsen, at det *ikke* er den traditionelle form for 'brevkursus'-fjernundervisning, hvor deltagerne arbejder isoleret fra hinanden alene med kontakt til en lærer. Respondenterne, der efterspørger fjernundervisning, forventer godt nok ikke så meget indbyrdes deltagerkontakt som dem, der prioriterer nærundervisning øverst, men tre fjerdedele af dem, der efterspørger fjernundervisning, lægger dog samtidig stor vægt på løbende kontakt til andre deltagere. Det kunne se ud, som om PC/internet her kan anses som et meget brugbart medie. 83% af dem, der efterspørger fjernundervisning, lægger stor vægt på brug af PC/internet – mod kun 68% i gruppen af dem, der efterspørger nærundervisning. Udfordringen for universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse er altså ikke blot at lave mere fjernundervisning, men at lave den rigtige form, som anvender IT og indbygger interaktion.

Individualitet er udover fleksibilitet et andet vigtigt begreb for sammenfatningen af respondenternes ønsker om form på efter- og videreuddannelse. Således vægtes mulighed for individuelt arbejde og individuel vejledning meget højt af respondenterne (henholdsvis 92% og 95%).

Endelig er interaktion – udover den individuelle kontakt til lærerne – også vigtig for mange af respondenterne, hvilket nok kan overraske, når man kombinerer det med de to andre samlebegreber for respondenternes ønsker: fleksibilitet og individualitet. Omkring 80% tillægger løbende og varig kontakt mellem deltagere i efter- og videreuddannelse 'stor/nogen betydning'. 71% tillægger varig kontakt med udbydere af efter- og videreuddannelse efter forløbenes afslutning 'stor/nogen betydning'. Begge kontaktformer stiller universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse over for udfordringer om at udvikle tilbud med de rette mængder og former for kontakt indbygget.

Interessant er det i den forbindelse at notere, at den store gruppe (ca. 80%), der ønsker løbende eller varig kontakt med andre deltagere fordeler sig jævnt i respondentgruppen, hvad enten der er tale om respondenter, der ønsker individuel tilrettelæggelse eller ej. Ønsket om kontakt med andre deltagere går altså på tværs af individualitetsønsker. Den enkeltes holdning til individualitet er dermed ikke afgørende for, om man ønsker kontakt til andre deltagere eller ej. I stedet viser det sig, at specielt offentligt ansatte kvinder og kvinder med en mellemlang uddannelse er interesseret i kontakt med andre deltagere.

Der er en markant forskel på interessen for varig kontakt med udbydere af efter- og videreuddannelse efter forløbs afslutning, alt efter om man er beskæftiget inden for den private eller den offentlige sektor. Mens 75% af de offentligt ansatte ønsker en sådan kontakt, tillægger kun 66% af de privatansatte varig kontakt med udbydere af efter- og videreuddannelse 'stor/nogen' betydning. Der er sammenhæng mellem lav prioritering af varig kontakt med udbydere af efter- og videreuddannelse og både privatansatte mænd og kvinder.

For universiteterne består der en udfordring i at etablere den for universiteterne selv så vigtige varige kontakt til tidligere efter- og videreuddannelsesdeltagere på en måde, som afvises af så få som muligt, dvs. som også kan interessere så mange som muligt af dem, der i dag afviser en sådan kontakt. En satsning på, at den varige kontakt skal give folk noget de kan bruge i det daglige i deres arbejdsliv, vil sikkert være et godt udgangspunkt for succes, set fra universiteternes perspektiv. Det er desuden i overensstemmelse med respondentgruppens ønsker.

Kravene om og kombinationen af fleksibilitet, individualitet og interaktion stiller igen udbyderne af efter- og videreuddannelse – her universiteterne – overfor et sæt af udfordringer. Det gør eksamen som delement på formsiden også, men udfordringen forekommer her især at være informationsrelateret, hvorfor den gemmes til punktet om information nedenfor. Sammenlagt bliver der dermed – som på indholdssiden – også tale om fem udfordringer vedrørende efter- og videreuddannelsers form.

Den første udfordring på formsiden består – fordi næsten alle kræver det – i:

- At gøre alle efter- og videreuddannelsesstilbud – hvad enten der er tale om nærundervisning eller fjernundervisning – mere individuelt fleksible, bl.a. via mulighed for mere individuel arbejdstilrettelæggelse, flere individuelle arbejdsformer og løbende individuel vejledning samt via en øget modulær opbygning.

Den anden udfordring til formen består – pga. et betydeligt behov herfor over hele landet og et særligt behov herfor i de dele af landet, der ligger langt fra et universitet – i:

- At udvikle og udbyde langt mere fjernundervisning end i dag – vel at mærke en dansk/nordisk udgave af fjernundervisning, hvor løbende kontakt til andre deltagere undervejs prioriteres højt, støttet af PC/internet. Det er i den forbindelse vigtigt at notere for udbyderne, at PC/internet ikke betragtes som hverken et plus eller et minus i sig selv, men som et værktøj, der skal levere noget – her god fjernundervisning.

Den tredje udfordring omkring form består – såfremt de opstillede forklaringer er gældende – i:

- At overbevise mellemuddannede (kvinder) om, at der ikke på forhånd er nogen modsigelse mellem den form for uddannelse de ønsker – med praksisnærhed og praksisrelevans – og fjernundervisning. Erfaringer fra andre lande understøtter dette.

Den fjerde udfordring omkring form består i:

- At udvikle og tilbyde efter- og videreuddannelsesstilbud, som har det rette mix af individualitet, som næsten alle vil have, og interaktion, som også mange vil have uafhængigt af deres forhold til individualitet. I den forbindelse skal det nærmere undersøges, hvorfor specielt mellemuddannede kvinder og kvinder i offentlig ansættelse prioriterer kontakt med andre deltagere højt. Omkring kontakt i det hele taget kunne brug af PC/internet være et relevant medie, idet det fremgår, at brug af PC/internet vægtes højere i gruppen af interaktionsinteresserede end i den øvrige gruppe.

Den femte og sidste formmæssige udfordring består i:

- At den varige kontakt med tidligere deltagere i efter- og videreuddannelse – i form af netværk o.l. – bør opprioriteres. Men samtidig gives en form, som ikke først og fremmest har karakter af PR/imagepleje for universiteterne, men som tager udgangspunkt i de tidligere efter- og videreuddannelsesdeltageres behov og ønsker, som formodes at gå på anvendelighed i jobsammenhæng, inspiration o.l.

Konklusioner om vellykket information

På informationssiden er det blevet undersøgt, hvilke informationskanaler, informationsprincipper og informationstyper respondentgruppen foretrækker. Herigennem tegnes et billede af, hvad der skal til, for at information om efter- og videreuddannelse opleves som vellykket.

Det fremgår, at internettet er langt den vigtigste informationskanal for potentielle efter- og videreuddannelsesdeltagere. 89% ønsker at søge information ad denne vej. Mange (67%) ønsker dog *også* skriftlig information, som dermed må betragtes som vigtig supplerende informationskanal – også fordi de 11%, der angiver ikke at ville søge information på internettet næsten alle (81%) i stedet vil kunne nås via skriftligt materiale.

Det viser sig, at personlige kontakter i sammenligning spiller en mindre rolle som informationskanal. Omgangskredsen og personlig kontakt til udbyderen af efter- og videreuddannelse foretrækkes kun af 40% som informationskanal. Kontakt til uddannelsesansvarlig på ens arbejdsplads foretrækkes som informationskanal af så lille en andel som 10%.

Disse resultater svarer nogenlunde til de prioriteringer, universiteterne i dag gør informationsmæssigt. Dog kan man diskutere, om internet bør opprioriteres endnu mere, end det sker i dag. Ligeledes kan man overveje at etablere netværksaktiviteter for færdige kandidater (alumni-service) og bruge dem mere målrettet som en investering også med henblik på at tiltrække nye efter- og videreuddannelsesdeltagere.

At overblik og sammenlignelighed er vigtige informationsprincipper bekræftes i undersøgelsen. Ønske om overblik er topscoreren i hele undersøgelsen. 99% vægter overblik højt. Lidt færre vægter sammenlignelighed højt (90%). Dog har ordlyden i spørgsmålet omkring sammenlignelighed været lidt uheldig, hvorfor tallet herfor må tages med lidt forbehold.

Da formålet med universiteternes fælles internetportal, www.unev.dk, netop er via internettet at give overblik over universiteternes samlede efter- og videreuddannelses tilbud og herudfra mulighed for at vælge de for den enkelte relevante tilbud, ses universiteternes praksis her at være i god overensstemmelse med den intenderede målgruppes ønsker, både hvad angår informationskanal og informationsprincipper. For universiteterne må udfordringen derfor bestå i at fortsætte videreudviklingen og optimeringen af den fælles internetportal.

En del af en sådan optimering vil være at tilpasse de enkelte informationer til målgruppens behov, herunder at gøre endnu mere ud af de informationstyper, som målgruppen efter-spørger, og minimere indsatsen der, hvor informationsbehovet er mindst. Her viser resultaterne, at de faktuelle oplysninger, som universiteternes internetportal medtager om det enkelte tilbud, og som er repræsenteret i undersøgelsen (tydelig(e) kompetencemål, pris, arbejdsbyrde og adgangskrav) anses for væsentlige af langt de fleste af respondenterne. Pris og kompetencemål vægtes højt af 95%, arbejdsbyrde og adgangskrav af godt 90%. Dog ønskes i nogen grad, som flere af respondenterne gør opmærksom på, også mere detaljerede oplysninger om underviserne. Behovet herfor må undersøges nærmere.

Undersøgelsen viser, at eksamen udgør en udfordring for universiteterne – især informationsmæssigt, men også tilrettelæggelsesmæssigt. I undersøgelsens data kommer det frem, at hele 40% af respondenterne ikke lægger særlig vægt på, at forløb afsluttes med eksamen. Især mænd med længerevarende videregående uddannelse i begge ender af aldersskalaen er repræsenteret i denne gruppe. At der eksisterer en så stor gruppe, der ikke anser eksamensafholdelse for et særligt kvalitetsstempel for universiteternes efter- og videreuddannelses tilbud, må få konsekvenser for, hvordan universiteterne prioriterer eksamen informationsmæssigt.

Endelig viser undersøgelsen, at det formodede behov for at læse om andres erfaringer med givne efter- og videreuddannelsestilbud eller officielle evalueringer af sådanne ikke eksisterer i særlig betydeligt omfang. Kun 60% ønsker dette – og heraf er der kun 10% der tillægger det 'stor betydning' at læse andres erfaringer/evalueringer. Disse tal er klart de laveste i denne undersøgelse, og man bør derfor overveje at nedtone ressourceanvendelsen til disse informationer.

Samlet stiller undersøgelsens resultater universiteterne overfor tre informationsrelaterede udfordringer om:

- At videreudvikle det eksisterende informationsmix med vægt på internet suppleret med primært skriftligt materiale, sekundært adgang til personlig kontakt med en sagkyndig inden for efter- og videreuddannelse. En opprioritering af internet bør overvejes, måske også de såkaldte alumni-aktiviteter for egne kandidater, dvs. netværksaktiviteter med færdige kandidater
- At arbejde videre med den fælles internetportal, UNEV.dk, for ad denne vej at sikre den intenderede målgruppe det af alle ønskede overblik samt faktuelle oplysninger om det enkelte tilbud
- At forbedre UNEV.dk ved at tilpasse eksamensbeskrivelserne til målgruppens ønsker, ved måske at integrere nye informationstyper i tilbudsbeskrivelserne (f.eks. som foreslået oplysninger om underviserne) samt ved at nedtone mindre efterspurgte informationer af studievejledende karakter (f.eks. om andres erfaringer/officielle evalueringer).

De 13 udfordringer

I konklusionen er der på baggrund af undersøgelsens resultater anført 13 udfordringer for universiteterne som udbydere af efter- og videreuddannelse. Disse udfordringer er formuleret på grundlag af målgruppens holdninger, forventninger og krav til efter- og videreuddannelse. Det vil herefter være op til universiteternes uddannelsesplanlæggere og udviklere af efter- og videreuddannelse og til redaktionen for universiteternes internetportal at tage disse udfordringer op.

Resultatet skulle gerne blive endnu bedre efter- og videreuddannelsestilbud fremover og endnu bedre information om disse tilbud, end universiteterne producerer i dag.

Referencer

- Dirckinck-Holmfeld, L. (2000): Virtuelle læringsmiljøer på et projektpædagogisk grundlag. I: Heilesen, S. (2000). *At undervise med IKT*. København: Samfundslitteratur.
- Elkjær, B. (2002): E-læring på arbejdspladsen. I: Illeris, K. (2002): *Udspil om læring i arbejdslivet*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Fisker, K. et al. (2002): *Praktisk statistik for samfundsvidenskaberne. En indføring i teori og metode*. København: Akademisk.
- Gorard, S. (2003): *Quantitative Methods in Social Science*. New York: Continuum.
- Grepperud, G. et al. (2004): *Liv og læring – voksnes vilkår for fleksibel læring. En forstudie*. Trondheim: VOX.
- Harboe, T. (1999): *Indføring i sociologisk metode*. København: Samfundslitteratur.
- Heiberg, B. & Brandt-Lassen, T. (2002): *Undersøgelse af erhvervslivets behov og ønsker i relation til design af Portal for Fleksibel Uddannelse*. Publiceret elektronisk som <http://www.unev.dk/files/Portalrapport1-CBS.pdf>
- Hellevik, O. (1995): *Sociologisk metode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Illeris, K. (1995): *Læring, udvikling og kvalificering*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, K. (1998): Adult learning and responsibility. I: Illeris, K. (1998): *Adult Education in a Transforming Society*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, K. (2000) A: *Adult Education in the Perspective of the Learners*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, K. (2000) B: *Voksenuddannelse som masseuddannelse – disciplinering til fleksibilitet*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, K. (2003): *Voksenuddannelse og voksenlæring*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Jacobsen, S. (2002): *Studerende under åben uddannelse: profil – uddannelsesvalg – behov*. Publiceret elektronisk som <http://www.au.dk/da/efterudd/bruger.htm>
- Jarlov, L. (2003): *Bagom masterstudierne. Fokusgruppeinterviews med masterstuderende på to uddannelser på Københavns Universitet*. Publiceret elektronisk som <http://www.ku.dk/kompetence/videndeling/Bagom%20om%20masterstudierne.pdf>
- Kanstrup, T. (2004): *UNEV.dk - Nye veje til samspil om uddannelse*. Publiceret elektronisk under Brugerundersøgelser på <http://unev.dk/default.aspx?page=24>
- Larsen, H.H. et al. (2002): *Læring på jobbet – Metoder og erfaring*. Udarbejdet for KL og KTO. Publiceret elektronisk som: <http://www.kl.dk/læringpaajobbet>
- Laursen, P. F. (1999): *Didaktik og kognition. En grundbog*. København: Gyldendal Uddannelse
- Lorentsen, A. (2000): *Aspekter af teknologistøttet fjernundervisning på universitetsniveau*. Aalborg: Pædagogisk Udviklingscenter og Videncenter for Læreprocesser. VCL-serien nr.5.
- Mott, S. et al. (2002): *For di vi skal vide mere. En undersøgelse af kommunikationsmagistres behov, ønsker og barrierer for efteruddannelse*. Publiceret elektronisk som: <http://www.magister.dk/sw30.asp>
- Nielsen, P. (1998): *Produktion af viden – en praktisk metodebog*. København: Teknisk forlag.
- Olesen, H. S. (1998): Arbejde, kompetence og læreprocesser. I: Andersen, V. (1998): *Uddannelsesplanlægning – arbejdsliv og læring*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Simonsen, B. (1998): *The end of didactics? Pedagogy in connection with adult education in a transforming society*. I: Illeris, K. (1998): *Adult Education in a Transforming Society*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Støkken, A.M. et al. (2002): *Mange bekker små... Evaluering av arbeidet med SOFF-støttede fjernundervisningsprosjekter*. Tromsø: SOFF
- Usher, R. (1998): Adult education and lifelong learning in postmodernity. I: Illeris, K. (1998): *Adult Education in a Transforming Society*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Visionspapir for Rektorkollegiets portalinitiativ: Universiteternes efter- og videreuddannelse*. Publiceret elektronisk som: <http://www.rks.dk/sider/organisation/portal.pdf>
- Wenger, E. (1999): *Communities of Practice. Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Figuroversigt

- Figur 1: Teorifundering af undersøgelsens første sigte: Bedre efter- og videreuddannelsesstilbud gennem øget viden om mødet mellem voksenliv og voksenlæring
- Figur 2: UNEVs informationsprincipper og 9 informationstyper (1-9)
- Figur 3: Fordeling på organisationer
- Figur 4: Fordeling på køn
- Figur 5: Fordeling på alder
- Figur 6: Uddannelsesniveau
- Figur 7: Arbejdsanciennitet
- Figur 8: Fordeling på sektorer
- Figur 9: Fordeling på amter
- Figur 10: Fordeling på amter
- Figur 11: Hjemmeboende børn
- Figur 12: Deltagelse i efter- og videreuddannelse ved et universitet
- Figur 13: Deltagelse i efter- og videreuddannelse ved andre uddannelsesinstitution.
- Figur 14: Mulighed for at til- og fravælge moduler
- Figur 15: Mulighed for at kombinere moduler
- Figur 16: Indholdsmæssig anknytning til arbejdsliv
- Figur 17: Inddragelse af problemstillinger fra job
- Figur 18: Inddragelse af erfaringer fra arbejdsliv
- Figur 19: Anvendelse af tilegnet viden i jobsituationen
- Figur 20: Inddragelse af teori
- Figur 21: At uddannelsen er forskningsbaseret
- Figur 22: Nyeste forskning på feltet
- Figur 23: Fleksibilitet i uddannelsesaktiviteter
- Figur 24: Vejledning uafhængigt af tid og sted
- Figur 25: Anvendelse af computer og internet
- Figur 26: Foretrukne undervisningsform – 1. prioritet
- Figur 27: Foretrukne undervisningsform – 1. og 2. prioritet
- Figur 28: Fleksibilitet i uddannelsesaktiviteter
- Figur 29: Til- og fravælge relevante moduler
- Figur 30: Mulighed for at kombinere moduler
- Figur 31: Bevis på tilegnede kompetencer
- Figur 32: Intet krav om eksamen
- Figur 33: At der afsluttes med eksaminer
- Figur 34: Mulighed for at arbejde individuelt
- Figur 35: Individuel vejledning
- Figur 36: Kontakt til medstuderende
- Figur 37: Varige kontakter med andre deltagere
- Figur 38: Individuel vejledning
- Figur 39: Varige kontakter med universitetsfolk
- Figur 40: Varige kontakter med andre deltagere
- Figur 41: Kontakt til medstuderende
- Figur 42: Anvendelse af computer og internet
- Figur 43: Forskningsbaserings betydning
- Figur 44: Foretrukne undervisningsform
- Figur 45: Undervisningsform vs. IT
- Figur 46: Undervisningsform vs. vejledning
- Figur 47: Undervisningsform vs. medstuderende kontakt
- Figur 48: Varig kontakt til universiteterne
- Figur 49: Foretrukken metode til informationssøgning
- Figur 50: Overblik over efter- og videreuddannelsesstilbud
- Figur 51: Sammenligne efter- og videreuddannelsesstilbud
- Figur 52: Adgangskrav klart beskrevet
- Figur 53: Kompetencer fremgår tydeligt
- Figur 54: Arbejdsbyrden angivet
- Figur 55: Pris klart angivet
- Figur 56: Information om andres erfaringer
- Figur 57: Officielle evalueringer

Bilag: Det netbaserede spørgeskema



DEL 1: RELATION TIL ARBEJDSMARKEDET

1.1 Hvor mange år har du været på arbejdsmarkedet?

- Under 5 år
- 5-9 år
- 10-19 år
- 20-29 år
- Over 30 år

1.2 Inden for hvilken sektor er du beskæftiget?

- Stat
- Amt
- Kommune
- Privat
- Selvstændig
- Ledig
- Andet

10%

Næste >



1.3 Gennem hvilken organisation, har du modtaget spørgeskemaet?

DET ER VIGTIGT AT DU SVARER PÅ DETTE SPØRGSMÅL FOR AT KOMME VIDERE I SPØRGESKEMAET

1.3 Gennem hvilken organisation, har du modtaget spørgeskemaet?

Hvis din organisation ikke er nævnt ovenfor, angiv den her:

14%

< Tilbage

Næste >



DEL 2: HOLDNINGER OG ØNSKER TIL EFTER- OG VIDEREUDDANNELSE

Når der i spørgsmålene henvises til efter- og videreuddannelse, menes der både korte kurser, der løber over eksempelvis et enkelt semester og længevarende forløb på universitetsniveau. For at en aktivitet er på universitetsniveau skal den udbydes af (eller i samarbejde mellem) et af de 12 universiteter i Danmark (se nedenfor). Eksempler på efter- og videreuddannelsesaktiviteter er diplom- eller masteruddannelser samt delelementerne af disse.

De 12 universiteter er:

Copenhagen Business School
 Danmarks Farmaceutiske Universitet
 Danmarks Pædagogiske Universitet
 Danmarks Tekniske Universitet
 Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole
 Handelshøjskolen i Århus
 IT-Universitetet i København
 Københavns Universitet
 Roskilde Universitetscenter
 Syddansk Universitet
 Aalborg Universitet
 Aarhus Universitet

2.1 Hvor stor betydning tillægger du følgende faktorer vedr. uddannelsens form ved valg af efter- og videreuddannelse?

	Stor betydning	Nogen betydning	Ringe betydning	Ingen betydning
At det er muligt at tage kontakt til medstuderende	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At der er stor mulighed for at arbejde individuelt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det er muligt at foretage de enkelte uddannelsesaktiviteter (læsning, opgaveskrivning etc.), når det passer dig	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det er muligt at få individuel vejledning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det er muligt at få vejledning, uafhængigt af tid og sted	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det er muligt at til- og fravælge moduler i uddannelsen, ud fra hvad der er relevant for dig	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det er muligt at få et bevis på de tilegnede kompetencer	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At uddannelsen/modulet afsluttes med eksaminer	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At der IKKE er krav om, at uddannelsen/modulet afsluttes med eksamen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det er muligt at kombinere moduler fra forskellige uddannelser	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At du gennem uddannelsen skaber kontakter med andre deltagere - kontakter som du også kan bruge	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

efterfølgende				
At du gennem uddannelsen skaber kontakter med personer på universitetet - kontakter som du også kan bruge efterfølgende	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At der anvendes computer og internet i undervisningen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

19%

[< Tilbage](#) [Næste >](#)



Universiteternes efter- og videreuddannelse

2.2 Hvilken undervisningsform foretrækker du i forbindelse med efter- og videreuddannelse?

Prioriter undervisningsformerne fra 1 til 4, hvor 1 angiver den undervisningsform, du foretrækker. Du må kun bruge en prioritet én gang.

<input type="text"/>	Fremmødeundervisning m. aften/weekendundervisning
<input type="text"/>	Fremmødeundervisning m. dagundervisning
<input type="text"/>	Fjernundervisning m. weekendseminarer
<input type="text"/>	Fjernundervisning uden seminarer

2.3 Hvor stor betydning tillægger du følgende faktorer vedr. uddannelsens indhold ved valg af efter- og videreuddannelse?

	Stor betydning	Nogen betydning	Ringebetydning	Ingen betydning
At uddannelsen indholdsmæssigt knytter an til mit arbejdsliv	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At uddannelsen inddrager teori	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At uddannelsen er forskningsbaseret	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At denne forskning er den nyeste på feltet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At du kan inddrage problemstillinger fra din egen jobsituation direkte i uddannelsen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At du kan inddrage erfaringer fra dit arbejdsliv i uddannelsen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At du kan anvende den tilegnede viden i din konkrete jobsituation	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

29%

< Tilbage

Næste >



**2.4 Hvordan vil du foretrække at søge informationer om efter- og videreuddannelse?
(Sæt gerne flere krydser)**

I skriftligt materiale

Tage kontakt til et uddannelsessted

Tage kontakt til den uddannelsesansvarlige på min arbejdsplads

På internettet

Tage kontakt til personer i min omgangskreds, der har været gennem en tilsvarende uddannelse

Andet: _____

2.5 Hvor stor betydning tillægger du følgende faktorer vedr. information ved valg af efter- og videreuddannelse?

	Stor betydning	Nogen betydning	Ringebetydning	Ingen betydning
At det er muligt at få overblik over, hvilke efter- og videreuddannelser der findes inden for dit interessefelt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det er muligt at sammenligne forskellige efter- og videreuddannelser	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At adgangskravene er klart beskrevet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At det tydeligt fremgår, hvilke kompetencer du kan erhverve gennem uddannelsen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At du kan læse om andres erfaringer med uddannelsen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At du kan læse officielle evalueringer af uddannelsen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At arbejdsbyrden ved uddannelsen er angivet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
At uddannelsens pris er klart angivet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

38%

< Tilbage

Næste >

**DEL 3: FAKTUELLE SPØRGSMAÅL****3.1 Hvad er dit køn?** Kvinde Mand**3.2 Hvad er din alder?** Under 35 år
 35-50 år
 Over 50 år**3.3 Angiv hvilke uddannelser, du har gennemført (sæt gerne flere krydser)** Fagskole (Handelsskole, teknisk skole o.lign.)
 Gymnasial uddannelse (Student, HH, HF o.lign.)
 Erhvervsfaglig uddannelse (Lærlinge/elevuddannelse)
 Faglig efter- og videreuddannelse
 Kort videregående uddannelse (under tre år - KVVU)
 Efter- og videreuddannelse på KVVU-niveau
 Mellemlang videregående uddannelse (tre-fire år - MVU)
 Efter- og videreuddannelse på MVU-niveau
 Lang videregående uddannelse (over fire år - LVU)
 Efter- og videreuddannelse på LVU-niveau**3.4 Har du hjemmeboende børn?** Ja Nej**3.5 Hvad er dit postnummer?**[< Tilbage](#)[Næste >](#)



3.6 Er du i øjeblikket, eller har du inden for de seneste to år været tilmeldt en efter- og videreuddannelse ved et af Danmarks 12 universiteter?

Ja Nej

De 12 universiteter:
Copenhagen Business School
Danmarks Farmaceutiske Universitet
Danmarks Pædagogiske Universitet
Danmarks Tekniske Universitet
Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole
Handelshøjskolen i Århus
IT-Universitetet i København
Københavns Universitet
Roskilde Universitetscenter
Syddansk Universitet
Aalborg Universitet
Aarhus Universitet

3.7 Er du i øjeblikket, eller har du inden for de seneste to år været tilmeldt en efter- og videreuddannelse ved andre uddannelsesinstitutioner?

Ja Nej

3.8 Hvis Ja, angiv hvilken uddannelsesinstitution du senest har været tilmeldt et efter- og videreuddannelses tilbud ved:

76%

[< Tilbage](#) [Næste >](#)



Tak for besvarelsen!

Hvis du har kommentarer til undersøgelsen, er du velkommen til at anføre dem her:

Må vi kontakte dig med henblik på at stille nogle uddybende spørgsmål?

Ja Nej

Hvis Ja: For at få udvalgt de rette personer og få fuldt udbytte af evt. interview er det nødvendigt at koble dine svar i spørgeskemaet med din e-mailadresse, så vi ved, hvem vi beder om et interview. Koblingen tjener kun kontaktpål. Alle dine oplysninger vil hele vejen igennem blive behandlet anonymt.

Må vi koble din e-mail adresse til din besvarelse?

Ja Nej

Ønsker du at deltage i lodtrækningen om 12 præmier fra universiteternes merchandise?
(Svaret kobles ikke til din besvarelse af spørgeskemaet)

Ja Nej

Må vi have lov at kontakte dig i forbindelse med andre aktiviteter for at forbedre universiteternes efter- og videreuddannelser?

Ja Nej

Hvis du har svaret 'Ja' til et eller flere af ovenstående spørgsmål, bedes du venligst angive din e-mailadresse herunder:

100%

< Tilbage

Afslut og indsend besvarelse